

# Riksdagens protokoll



Nr 115

10 november 1972

## Debatter m. m.

### Fredagen den 10 november

Meddelande ang. val . . . . .	3
Meddelande ang. plena torsdagarna den 16, 23 och 30 november . . . . .	3
Kollektivanslutning till politiskt parti . . . . .	4
Det statliga utrednings- och remissväsendet . . . . .	36
Ansvar för ekonomiskt förtal . . . . .	45
Lantbrukares krigsplacering och repetitionsutbildning . . . . .	49
Stödundervisning i simning . . . . .	53
Användning av skattesystemet som regionalpolitiskt instrument, m. m. . . . .	58
Beskattningen av ränteavkastning från skogskonto . . . . .	63
Arvs- och gåvobeskattningen . . . . .	68
Interpellation av herr Burenstam Linder (m) om åtgärder mot diskriminering av äktenskapet . . . . .	74
Meddelande ang. enkla frågor av:	
herr Hamrin (fp) ang. handläggningen av ärenden om näringshjälp till handikappade . . . . .	79
herr Komstedt (m) ang. trafiksäkerhetskontrollen av utländska lastfordon . . . . .	79
herr Måbrink (vpk) ang. de grekiska skolorna i Sverige . . . . .	79
herr Israelsson (vpk) ang. fördelningen av anslaget till alkohol- och narkotikaupplysning . . . . .	79
herr Nilsson i Agnäs (m) ang. villkoren för uppskov med kommunsammanläggning . . . . .	79

## Samtliga avgjorda ärenden

### Fredagen den 10 november

#### *Skatteutskottets betänkande*

Nr 60 ang. ändring i förordningen om mervärdesskatt . . . . .	3
---	---

#### *Socialförsäkringsutskottets betänkande*

Nr 35 ang. ändring i lagen om allmän försäkring m. m. . . . .	3
---	---

<i>Konstitutionsutskottets betänkanden</i>	
Nr 34 ang. kollektivanslutning till politiskt parti . . . . .	4
Nr 35 om obligatorisk lagrådsgranskning av vissa lagförslag . .	36
Nr 36 om det statliga utrednings- och remissväsendet . . . . .	36
Nr 38 om utvidgning av tryckfrihetsförordningens tillämpningsområde . . . . .	45
 <i>Justitieutskottets betänkanden</i>	
Nr 19 om utredning angående domarutbildningen . . . . .	45
Nr 20 frigivningen från fångvårdsanstalt . . . . .	45
Nr 21 om ansvar för ekonomiskt förtal . . . . .	45
Nr 22 om inrättande av disciplinnämnder för bestraffning av tjänstefel . . . . .	49
 <i>Försvarsutskottets betänkanden</i>	
Nr 20 om lantbrukares krigsplacering och repetitionsutbildning	49
Nr 21 om förbättring av befälsläget inom försvaret . . . . .	53
 <i>Utbildningsutskottets betänkanden</i>	
Nr 36 om intagningsbestämmelser för vårdirkesutbildning . . .	53
Nr 37 ang. utbildningen inom dataområdet . . . . .	53
Nr 38 om stödundervisning i simning . . . . .	53
Nr 39 ang. rätten till enskild undervisning i hemmet . . . . .	58
 <i>Skatteutskottets betänkanden</i>	
Nr 47 ang. användning av skattesystemet som regionalpolitiskt instrument, m. m. . . . .	58
Nr 56 ang. beskattningen av ränteavkastning från skogskonto .	63
Nr 57 ang. arvs- och gåvobeskattningen . . . . .	68
Nr 58 ang. ändring i förordningen om sjömansskatt, m. m. . . .	73

**Fredagen den 10 november**

Kl. 10.00

§ 1 Justerades protokollen för den 1 innevarande månad.

§ 2 **Meddelande ang. val**

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag ber att få meddela att val av en ledamot i inrikesutskottet efter herr Rimås kommer att ske onsdagen den 15 november.

§ 3 **Meddelande ang. plena torsdagarna den 16, 23 och 30 november**

Herr TALMANNEN anförde:

Kammarens sammanträde torsdagen den 16 november blir ett bordlägningsplenium. För att bereda ytterligare tid för utskottsarbete kommer sammanträdet nämnda dag att – med ändring av den preliminära tidsplanen – ta sin början kl. 14.00.

Av samma skäl senarelägges även sammanträdena den 23 och 30 november. Bordlägningsplenium torsdagen den 23 november tar sin början kl. 14.00 och sammanträdet torsdagen den 30 november börjar kl. 13.00 vare sig det blir ett bordlägningsplenium eller ett arbetsplenium.

§ 4 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts propositioner

nr 123 till utrikesutskottet och

nr 131 till näringsutskottet.

§ 5 Föredrogs och hänvisades motionen nr 1759 till inrikesutskottet.

§ 6 Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 60 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:119 med förslag till förordning om ändring i förordningen (1968:430) om mervärdesskatt jämte motion.

Sedan kammaren bifallit utskottets framställning om att ärendet skulle företas till avgörande efter endast en bordläggning, bifölls vad utskottet i övrigt hemställt i detta betänkande.

§ 7 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 214–216.

§ 8 Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande nr 35 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:108 med förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring m. m. jämte motioner.

Utskottets hemställan bifölls.

Fredagen den  
10 november 1972  
Kollektivanslutning  
till politiskt parti

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande nr 34 i anledning av motioner angående kollektivanslutning till politiskt parti.

I detta betänkande behandlades motionerna

1972:3 av herr Sjöholm (fp) vari hemställdes att riksdagen beslutade att hos Kungl. Maj:t begära att grundlagberedningen gavs direktiv att i grundlag införa stadgande som garanterade den enskildes suveräna och exklusiva rätt att besluta i fråga om politisk partitillhörighet,

1972:787 av herrar Boo (c) och Larsson i Borrby (c) vari hemställdes att riksdagen uttalade att de politiska partierna borde upphöra att tillämpa kollektivanslutning av medlemmar och att såsom medlem registrerades endast den som individuellt begärde inträde i parti,

1972:790 av herr Jonsson i Alingsås (fp) vari hemställdes att riksdagen gav Kungl. Maj:t till känna vad som anförts i motionen samt

1972:809 av herr Åkerlind (m) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till sådan lagstiftning att anslutning till politiskt parti endast fick ske individuellt och efter personligt och frivilligt ställningstagande.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionerna 1972:3, 1972:787, 1972:790 och 1972:809.

Reservation hade avgivits av herrar Larsson i Luttra (c), Nelander (fp), Boo (c), Pettersson i Örebro (c), Werner i Malmö (m), Schött (m) och Molin (fp), vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att motionerna 1972:3, 1972:787, 1972:790 och 1972:809 skulle anses besvarade med vad reservanterna anförde.

Herr BOO (c):

Herr talman! Till de grundläggande frågorna i en demokrati som vår hör att ge alla medborgare en chans att aktivt vara med och forma samhället. I detta syfte är det angeläget att alltid sträva efter att förbättra möjligheterna till politiskt engagemang.

I organisationen härför är det självklart att de politiska partierna är hörnpelare. I partierna - bakom deras program - sluter människor upp allteftersom de känner att just det parti som de väljer bäst motsvarar de egna förväntningarna om hur samhället skall formas. Detta är helt naturligt och riktigt.

I anslutning till denna individens val av parti är det en annan grundläggande princip som måste komma till uttryck. Medlemskapet i ett politiskt parti måste alltid få bestämmas av individen själv genom egen aktiv handling.

Det är mot den grundläggande principen som det nuvarande systemet med kollektivanslutning av medlemmar till det socialdemokratiska partiet strider.

I föreliggande betänkande från konstitutionsutskottet behandlas motioner som tar upp detta viktiga problemkomplex.

Frågorna är ingalunda nya. År efter år har de varit aktuella och blivit diskuterade ur skilda infallsvinklar. Centerpartiet har för sin del, bl. a. i en partimotion år 1965, tagit upp frågan om förbättrat skydd för medborgarnas politiska integritet. Debatten genom åren visar att ökad olust mot kollektivanslutningen också gör sig märkbar inom socialdemokratiska kretsar. Tidningar med socialdemokratisk anknytning har varit kritiska. Enskilda socialdemokrater känner sig alltmer besvärade.

Ett aktuellt bevis för detta finns också att hämta i det remissvar som länsstyrelsen i Hallands län nyligen avgivit på grundlagberedningens betänkande. Däri framhåller man under avsnittet Fri- och rättigheter: "Härjämte bör diskuteras i vilken form friheten att slippa kollektivanslutning skall regleras."

Enligt vad jag vet är detta yttrande enhälligt alltså har även socialdemokraterna i länsstyrelsen biträtt skrivningen. Därutöver kan ju tilläggas att det med det sätt på vilket länsstyrelserna utses väl också är socialdemokratisk majoritet i länsstyrelsen i fråga.

Ett ständigt återkommande försvar för kollektivanslutningen har varit att det föreligger reservationsrätt. Denna s. k. befrielseform har många allvarliga brister. Hur skall den politiska integriteten skyddas, om människorna tvingas begära befrielse från ett politiskt parti som de inte vill tillhöra?

Lika viktigt som vi tycker det är att alla vid politiska val tar ställning i politiska avgöranden lika viktigt är det och det är vi överens om att skydda valhemligheten vid valtillfället. Kollektivanslutningen och den därtill fogade reservationsrätten är ett allvarligt avsteg från denna princip.

Till detta kan också fogas de administrativa olägenheterna för den som måste utnyttja reservationsrätten. Fackföreningsavdelningarna har skilda tillvägagångssätt i detta avseende. I vissa fall räcker det inte ens med en skriftlig uppsägning utan en sådan måste följas upp med ett personligt besök. Detta är självklart helt otillfredsställande.

Det är för mig angeläget att i detta sammanhang starkt få poängtera den fackliga verksamhetens betydelsefulla roll i vårt samhälle. Det bör vara självklart att varje arbetstagare skall vara ansluten till en facklig organisation. Uppgifterna för den fackliga verksamheten ökar. I detta avseende vill jag bara nämna företagsdemokrati- och arbetsplatsmiljöfrågorna. Fackföreningarna har också genom åren betytt mycket för konstruktiviteten på arbetsmarknaden.

Lika principiellt riktigt som det är att arbetstagare skall tillhöra en facklig organisation lika viktigt är det icke minst ur individens egen synpunkt att det finns en klar gräns mellan facklig och politisk anslutning. Inom centerpartiet känner vi hur trycket successivt ökar mot den form av kollektivanslutning som nu förekommer till det socialdemokratiska partiet. Detta är också naturligt. Av centerns nära 1 miljon väljare i 1970 års val kan över en kvarts miljon beräknas vara anslutna till LO-förbund. Det kan inte vara rimligt att en stor del av dessa människor skall tvingas att genom reservationsrätt bli befriade från medlemskap i ett politiskt parti – det socialdemokratiska – som de inte vill tillhöra. Inte

heller kan det vara rimligt att det förekommer dubbelanslutningar till politiska partier.

Vi måste snabbt komma fram till en lösning där vi får slut på detta anmärkningsvärda inslag i vår demokrati. Olika vägar härför har i diskussionen framförts. T. o. m. införande av ett skydd i grundlag har, som jag tidigare redovisat, varit aktuellt. Från centerns sida vill vi inte i nuläget förorda lagstiftningsvägen. Vi förordar att de politiska partierna själva går in för att sanera på detta område, och det kan ske genom att partierna inte registrerar andra personer som medlemmar än dem som individuellt sökt medlemskap i partiet.

Det är också innehållet i den reservation som är fogad till konstitutionsutskottets betänkande nr 34, vilken, herr talman, jag yrkar bifall till.

Herr MOLIN (fp):

Herr talman! Detta är, som herr Boo sade, verkligen en sedan länge diskuterad fråga. Den har i själva verket varit föremål för diskussion ända sedan det svenska samhället demokratiserades för 50 år sedan. Jag tror att det är ganska förståeligt, eftersom det för en demokrati måste vara ett orimligt förhållande att människor i grupp, människor som kollektiv, ansluts till ett politiskt parti. Det resonemanget gäller både frågan om att anslutas till ett parti över huvud taget och frågan om vilket parti man skall anslutas till. Det är således inte särskilt förvånande att kollektivanslutningen har debatterats i riksdagen många gånger tidigare. Det förvånande är att den här anslutningsformen fortfarande finns kvar.

Det är ju socialdemokraterna som har försvarat den här ordningen, ibland med passivt stöd av kommunisterna, och jag vill inleda med en fråga till socialdemokratins talesmän i den här debatten frågan kan gå till kommunisterna också, om de avser att stödja kollektivanslutningen: Vad finns det för argument mot att låta varje människa ensam och för sig själv avgöra om han eller hon vill tillhöra ett politiskt parti eller ej och i så fall vilket parti han eller hon vill tillhöra? Vad är det för fel på en sådan ordning?

Från folkpartiets sida ser vi det här som en fråga av stor principiell betydelse, en fråga om frihet för den enskilde att forma sin egen åsikt i en demokrati. Vi menar att varje tendens till politiskt förmynderi måste bekämpas, inte minst om den skulle uppträda inom de fackliga organisationerna.

Låt mig ta ett exempel på den förmyndarmentalitet som ibland är förknippad med kollektivanslutningen. Det är ett uttalande av sekreterare Christer Jonsson i Träfackens utredningsavdelning inom Träindustriarbetarförbundet. Jonsson säger att de fackliga medlemmar, företrädesvis folkpartister, som kämpar för en brytning mellan SAP och LO måste räkna med att kunna bli uteslutna den dag de följer sin övertygelse och handlar därefter. Och denne facklige pamp avslutar sitt inlägg: "Vi klarar oss dem förutan." Dem han talar om är alltså ungefär 200 000 fackföreningsmedlemmar, som har en annan politisk övertygelse än den socialdemokratiska. Jag tar det här som ett exempel på den förmyndarattityd som ibland uppträder inom det socialdemokratiska partiet och som vid debatter i den här frågan har fått uttryck också här i kammaren.

Den innebär ungefär följande: Alla får vara fackföreningsmedlemmar. Alla får driva sin uppfattning inom fackföreningsrörelsen, om den sammanfaller med fackföreningsrörelsens målsättning. Men fackföreningsrörelsens målsättning är alltid lika med socialdemokratin.

Vi hade, herr talman, en omfattande debatt om det här förra året som var ganska upplysande, och det finns därför möjligheter att fatta sig relativt kort i dag. Jag skulle emellertid vilja ställa en fråga till kommunisterna i det här sammanhanget: Var står vpk i frågan om kollektivanslutningen?

Det gäller i år enbart ett uttalande mot kollektivanslutningen från principiella utgångspunkter, och den viktiga delen i det här uttalandet är naturligtvis de två första meningarna i reservationen, där det heter: "Individens rätt att fritt och självständigt välja politiskt parti är grundläggande för demokratin. Kollektiv anslutning av människor till politiskt parti kan utskottet därför av principiella skäl icke acceptera."

Reservanterna i konstitutionsutskottet för alltså inte fram några förslag om lagreglering av fackföreningarnas frihet härvidlag, och det görs inga försök att påverka fackföreningarnas möjligheter att ge ekonomiskt stöd till de politiska partierna. Det gäller enbart ett uttalande för eller emot kollektivanslutningen som princip. Är vpk för eller emot? Den frågan kommer att besvaras av debatten och omröstningen i dag.

Låt mig, herr talman, sluta med att säga några ord om varför den här frågan aktualiseras och varför vi kommer tillbaka år efter år. Vi gör det därför att vi vill visa hänsyn och respekt för de många människor för vilka detta är ett problem, för de många människor som har en annan mening än den socialdemokratiska men som känner sig besvärade av att öppet visa det. För deras skull behövs en ändring och vi tror att den ändringen kommer till stånd om reservationen bifalles.

Jag yrkar alltså bifall till reservationen.

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Moderata samlingspartiet och dess föregångare högerpartiet har genom alla år bekämpat kollektivanslutningen till politiskt parti.

På olika sätt -- ofta i motioner i riksdagen -- har vi uttalat vårt bestämda ogillande av detta system, som enligt vår uppfattning är helt oförenligt med en sund demokrati. Senast i vår samlade partimotion till årets riksdag -- nr 294 -- har frågan berörts.

Än en gång har vi därför framhållit att kollektivanslutning av medlemmar till ett politiskt parti är en odemokratisk kvarleva från förfluten tid. Längre har vi krävt systemets upphävande och samtidigt hoppats att fackföreningsrörelsen och socialdemokraterna skulle besluta att avstå från denna djupt odemokratiska form av medlemsanslutning.

Vi har hoppats förgäves. Fortfarande kan enskilda medborgare -- ofta vid möten där de själva inte kan vara med -- genom majoritetsbeslut anslutas till det socialdemokratiska partiet. Flertalet av detta partis medlemmar är anslutna på detta sätt.

Vi förmenar att den omständigheten att beslut om kollektivanslutning fattas i formellt demokratiska former inte innebär att beslutet som sådant är förenligt med demokrati. Inte heller kan systemet anses vara en

Fredagen den  
10 november 1972

*Kollektivanslutning  
till politiskt parti*

intern angelägenhet för fackföreningarna och det socialdemokratiska partiet. Individuella fri- och rättigheter avser grundläggande demokratiska värderingar och är en angelägenhet för samtliga medborgare.

För oss moderater är det fullständigt obegripligt hur socialdemokraterna kan vilja försvara ett system som innebär att medlemmar i en organisation utan egen vetskap eller mot egen vilja kan inskrivas som medlem i ett parti, även om de redan är medlemmar i ett annat parti och är helt främmande för det kollektivanslutande partiets ideologi. Hur kan man försvara systemet genom att hänvisa till medlemmarnas reservationsrätt? Det gäller ju ett system som innebär att utträde ur det stora partiet inte kan vinnas annat än genom en åtgärd som på visst sätt röjer vederbörandes politiska åsikt.

Det är med djupt beklagande som vi konstaterar att någon sanering av frågan på frivillighetens väg ej skett. Vi har därför nödgats förorda att i grundlagen stadgas att medlemskap i politiskt parti kan vinnas endast genom individuell anslutning.

Det kan vara förklarligt att det socialdemokratiska partiet en gång i svunnen tid, då det var litet och fattigt, såg sig nödsakat att utnyttja de stora fördelar som kollektivanslutningen onekligen innebär. Men hur Sveriges största och rikaste parti anno 1972 kan finna det med sin värdighet förenligt att tillämpa detta system är för många absolut oförklarligt.

Låt även mig erinra om den hårda kritik av systemet som förekommit i den allmänna opinionen, ja t. o. m. i vissa socialdemokratiska tidningar. Och låt mig citera vad Nils Elvander skriver beträffande kollektivanslutningen i sin bok Intresseorganisationerna i dagens Sverige:

”Kritiken har tidigare enbart kommit från borgerligt håll samt från kommunister och sydkalister; det socialdemokratiska försvaret har varit kompakt. Men i den debatt som förts sedan 1965 har vissa meningsskiljaktigheter framträtt på den socialdemokratiska sidan. Positionerna har måhända börjat rubbas, kompromisslösningar skymtar. En av orsakerna till denna förändring är att ett statligt stöd till partierna har genomförts på senare år. Om staten tar på sig ett ökat ansvar för partiernas finansiering skulle de traditionella finansieringsformerna få minskad betydelse, både för socialdemokratin och de borgerliga partierna. En annan orsak till att man även på vissa håll inom socialdemokratin börjat ifrågasätta kollektivanslutningens berättigande torde vara att utvecklingen mot storavdelningar inom fackföreningsrörelsen ställer problemet om den enskilde medlemmens reella valfrihet på sin spets: den som blir kollektivansluten utan att ha haft reella möjligheter att delta i beslutet kan ha goda skäl att känna sin politiska integritet kränkt. Man kan också peka på att kollektivanslutningen torde försvåra LO:s rekrytering inom det allt viktigare tjänstemannaskiktet i gränsområdet till TCO.”

Liksom herr Boo vill jag för undvikande av varje missförstånd klart deklarerat att medborgarna givetvis hör vara anslutna till sina fackföreningar och genom dem på allt sätt försöka förbättra sina villkor. Men det är direkt groteskt att jag därför att jag tillhör en fackförening skall kollektivt bli medlem i ett politiskt parti vars uppfattning jag icke alls delar.

Herr talman! Vi talar i dessa dagar så mycket om miljövärd. Det vore en i hög grad miljövärdande åtgärd om man sanerade det svenska samhället genom att rensa bort det förnedrande system som kollektivanslutningen innebär.

Då grundlagberedningens betänkande för närvarande remissbehandlas, har vi avstått från att nu kräva lagstiftning. Vi har emellertid än en gång klart velat markera vårt bestämda ogillande av det nuvarande systemet.

Jag vill med denna motivering yrka bifall till reservationen.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk):

Herr talman! Så behandlar alltså riksdagen återigen motioner rörande kollektivanslutning till ett politiskt parti, närmare bestämt till SAP. De borgerliga partiernas företrädare får chansen att framstå som demokratins främsta företrädare och värnare, detta på grund av att socialdemokratin inte insett fackföreningsrörelsens bästa – men för all del även det egna partiets – och rensat ut det odemokratiska oskick det innebär att människor mot sin vilja ansluts till ett politiskt parti. Den debatt som årligen upprepas har blivit en borgerlig käpphäst som livligt citeras i dagspressen.

Detta skadar självfallet fackföreningsrörelsen, och borgerliga syften uppnås. Men skulden för detta faller tungt på dem som gett chansen till angreppen. Det är inte lätt att arbeta ute på fältet för facklig slagkraft genom största möjliga anslutning när vi möts av argumentet, att man visserligen vill vara med i en fackförening för kamp för gemensamma intressen men inte önskar gå in i ett politiskt parti. Därmed är inte sagt att fackföreningsrörelsen inte skulle stödja och samverka med partier som man anser för dess talan i riksdagen. Detta bör emellertid ske på basis av organisatorisk självständighet.

Förra årets debatt utredde mycket klart hur det ligger till med kollektivanslutningen. Talet om att reservationsrätten skulle vara tillräcklig för att garantera demokratin blev också helt sönderslaget. Debatten visade att reservationsrätten inte har någon som helst reell betydelse. Jag behöver inte upprepa motiveringarna i årets debatt.

Vi är emot en lagstiftning – som krävs i motionerna – som ingriper i fackföreningsrörelsens göranden och låtanden. De som har sagt annat i sådana här sammanhang brukar å andra sidan vara väldigt restriktiva när det gäller lagstiftning angående bolag, bolagsstyrelser osv.

Det är också typiskt för den här frågans behandling att de borgerliga partierna skriver motioner i riksdagen, medan vpk tar upp kampen ute i fackföreningarna, ute på arbetsplatserna. Det är också medlemmar av vänsterpartiet kommunisterna, tillsammans med progressiva socialdemokrater och partilösa, som under alla år bekämpat kollektivanslutningen och därmed hämmat densamma. Det är den kampen som har lett till att inte samtliga LO-förbund har sina medlemmar kollektivanslutna till det socialdemokratiska partiet.

Herr Molin ställde en fråga till vårt parti om vad vi har för uppfattning angående kollektivanslutningen. Det har ju framgått tidigare vad vi anser om den, och det kommer också att framgå tydligt av det förslag som jag kommer att ställa i slutet av mitt inlägg. Det är så, herr Molin, att vi är

emot kollektivanslutning i alla sammanhang, även om det gäller exempelvis statskyrkan, och då vill det till att de som angriper kollektivanslutningen till politiskt parti ställer upp bakom sådana krav. Vi anser också att den här debatten och de utspel som kommer från borgerligt håll egentligen är ett propagandaspel. Man tar inte upp odemokratiska företeelser i andra sammanhang, t. ex. när det gäller bolag, lika livligt som man tar upp den här frågan och återkommer med den år efter år.

Herr talman! Det framgår av det anförda att jag och den grupp jag företräder är ense med utskottet om att hemställa om avslag på de från borgerligt håll väckta motionerna, dock inte med den av utskottet anförda motiveringen. Att vi heller inte kan stödja den borgerliga reservationen har också framgått och kommer att framgå ytterligare av det förslag jag ställer. Jag vill därför, herr talman, med anslutning till utskottets kläm föreslå att utskottets motivering ersätts med följande:

Fackföreningsrörelsens uppgift är att företräda sina medlemmars intressen. Denna uppgift fylles bäst av en facklig rörelse som behåller en organisatorisk självständighet gentemot politiska partier. Underkastelse under partipolitiska hänsyn hämmar rörelsens aktionsförmåga och inre liv. Fackföreningsrörelsens beroende till SAP har bl. a. betytt att den underordnats regeringens ekonomiska politik. Att fackföreningsrörelsen i skilda lägen stöder politiska organisationer kan i och för sig vara både nödvändigt och riktigt. Men det bör ske på basis av organisatorisk självständighet och på fackföreningsrörelsens egna villkor.

Enligt utskottets uppfattning är därför kollektivanslutning i princip inte försvarbar. Särskilt förkastlig blir den eftersom den numera väsentligen är en form för att i partisyfte krassat utnyttja fackföreningsmedlemmarnas pengar. Dessa former är också osympatiska genom att små minoriteter ofta genomdriver kollektivanslutning av stora avdelningar, och genom att reservationsförfarandet ofta på ett stötande sätt tvingar folk att offentligen utpeka sig själva och sin avvikande åskådning. Därför bör kollektivanslutningen rensas bort.

När borgerliga partipolitiker går till angrepp mot kollektivanslutningen är det dock inte av omtanke om fackföreningsmedlemmarna. De borgerliga har inget emot kollektivanslutningen när de anser att den tjänar deras egna syften. Sålunda torde flertalet borgerliga riksdagsmän vara övertygade anhängare av den religiösa kollektivanslutning som för närvarande påtvingas hela folket via statskyrkan.

Utskottet finner därför ingen anledning att i denna fråga delta i den borgerliga oppositionens taktiskt och egoistiskt motiverade propagandaspel. Förslaget att riksdagen skall uttala sig mot kollektivanslutning till politiska partier är dessutom praktiskt meningslöst. Ett sådant uttalande kommer att helt sakna konkret verkan, när det gäller att få bort den politiska kollektivanslutningen.

Sammanfattningsvis vill utskottet sålunda anföra att principen om anslutning till politiskt parti eller organisation av annat jämförligt slag bör tillkomma den enskilde själv att avgöra. I det nu aktualiserade sammanhanget förutsätter utskottet att opinion för beaktandet av denna princip utvecklas inom berörda organisationer, i detta fall inom fackföreningarna själva.

Herr STEN ANDERSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Då vi förra året diskuterade borgerliga motioner med krav på lagstiftning mot eller uttalande mot kollektivanslutning, så fann jag anledning att på vårt partis vägnar framföra ett tack till de borgerliga partierna för att de med sådan energi och envetenhet gång på gång tar upp den här frågan i riksdagen. Varje gång leder det nämligen till att intresset för medlemskap i det socialdemokratiska partiet från fackföreningsrörelsens sida ökar. Så skedde också efter fjolårets debatt, och jag har alltså, herr talman, goda skäl att på nytt upprepa mitt och partiets tack.

Vi har haft en debatt i riksdagen mest varje år i den här frågan. Samma argument har återkommit från båda sidor med mycket små variationer, och antagligen – det visar vad som redan har sagts – blir det en upprepning i den här debatten. Jag har därför tänkt att i stället för att upprepa alla våra argument, och trots alla tidigare års förspilda lektioner i ämnet, ändå försöka reda ut hur fackföreningsfolket resonerar i den här frågan.

Vad är det egentligen som gör att fackföreningsfolket framhärdar trots den skur av tillmälen som ni i de här debatterna öser över dem för bristande demokratiskt sinne, för att vara oförnuftiga, orättvisa och hänsynslösa, ja t. o. m. för diktaturfasoner, som skedde förra året? Varför tar de inte intryck av era så värtaligt framförda argument? Varför gör de inte, skamsna och ångerfulla, avbön?

Som partisekreterare medverkar jag många gånger per år på fackliga konferenser och ungdomskurser. Nästan alltid diskuteras facklig-politisk samverkan – innehåll och former, och naturligtvis också kollektivanslutningen. Varje gång prövar jag era argument med lika liten framgång som ni. Jag säger nämligen inledningsvis till kursdeltagarna eller konferensdeltagarna, av vilka ofta en del är tveksamma till den samverkan som förekommer mellan fackföreningsrörelsen och socialdemokratin: Ni vet att jag är socialdemokratisk partisekreterare. Ni räknar säkert med att jag skall göra vad jag kan för att övertyga er om att kollektivanslutningen är riktig och berättigad. Men, säger jag, jag skall göra precis tvärtom. Jag skall anföra alla de argument som borgerliga politiker driver i riksdagen och i andra sammanhang mot samverkan mellan fackföreningsrörelsen och partiet och mot kollektivanslutningen. Och det enda jag begär av er, fortsätter jag, är att ni som företrädare för era kamrater i facket prövar argumenten från fackliga utgångspunkter, dvs. bara tar hänsyn till era arbetskamrater, vilkas intressen ni företräder.

Jag brukar så börja med ett argument som man för all del inte möter så ofta numera men som var ganska vanligt för några år sedan, då det drevs av bl. a. organisationen "LO-anslutna högermän", nämligen att fackföreningsrörelsen alls inte skall ägna sig åt politik utan strikt hålla sig till fackliga angelägenheter, löneförhandlingar, problem på arbetsplatserna osv. Det dröjer naturligtvis inte många minuter förrän deltagarna, trots mina tappra invändningar, har resonerat sig fram till att om de verkligen skall kunna tillvarata sina kamraters intressen, då kan de som ansvariga fackföreningsledare inte vara politiskt passiva, hell enkelt därför att många av medlemmarnas krav på fackföreningen bara kan klaras den

Nr 115

Fredagen den  
10 november 1972  
Kollektivanslutning  
till politiskt parti

politiska vägen. Så har det varit med föreningsrätten, den lagstadgade semestern, arbetstidsförkortningen, ATP och många, många andra frågor som ursprungligen var fackliga krav. Och så är det alltjämt, anser de, då det gäller fackföreningsrörelsens huvudfrågor: kravet på arbete åt alla, en aktiv närings- och regionalpolitik, en rättvisare inkomstfördelning, större social trygghet, ofarligare och mänskligare arbetsmiljöer och en reell företagsdemokrati. Då det gäller de frågorna räcker det inte att gå den fackliga vägen – de frågorna kräver politiska lösningar, lösningar som det är i medlemmarnas intresse att fackföreningsrörelsen påverkar. Så det argumentet biter inte alls, och det har ju – som sagts – mer och mer övergivits av borgerliga debattörer.

Så är det då dags att pröva de argument som de borgerliga fortfarande anser gångbara, t. ex. det som Bertil Ohlin ofta använde i de här debatterna och där han fått många eftersägare, nämligen att fackföreningsrörelsen bör vara partipolitiskt neutral eller i varje fall så politiskt självständig och obunden att den kan flytta över sitt stöd från ett parti till ett annat allteftersom partiernas ställningstaganden gynnar eller missgynnar fackföreningsrörelsen.

Det senare – den politiska tuvhoppningen – brukar kursdeltagarna mönstra ut med hänvisning till de amerikanska erfarenheterna. I USA har ju den sortens fackliga taktik starkt bidragit till att försvaga fackföreningsrörelsen och därmed dess möjligheter att påverka politiken.

Det resonemanget leder så småningom fram till att argumentet politisk neutralitet förlorar sin kraft. Fackföreningsrörelsen behöver ett effektivt och pålitligt politiskt instrument, ett parti att samverka med.

Men, invänder jag då, det behöver väl ändå inte vara socialdemokraterna. Det skulle väl lika gärna kunna vara folkpartiet, centerpartiet eller moderaterna. Och det händer – gläd er nu – att jag till att börja med vinner vissa framgångar; någon eller några delar ibland min uppfattning. Men framgången blir kortvarig. Kursdeltagarna övertygar varandra om att de borgerliga partierna inte håller måttet som politiskt instrument för fackliga intressen.

Först underkänns naturligtvis moderaterna. Jag skall inte plåga er med vad som sägs om ert ärorika förflutna, t. ex. om ert mångåriga hårdnackade och ofta brutala motstånd mot utvecklingen av den politiska demokratin, mot rösträtten, föreningsrätten och yttrandefriheten – den demokrati som ni i dag tydligen anser er vara de främsta tillskyndarna och beskyddarna av. Det räcker med att ange de avgörande skälen till att ni underkänns, nämligen att ni i värderingar och i politisk handling representerar och samverkar med de krafter som fackföreningsrörelsen betraktar som de sväraste hindren för fackliga strävanden.

Något lättare är det att plädera för folkpartiet, med ett förflutet som minsann inte bara är att skämmas för. Men den föga heroiska insatsen i ATP-striden och mycken vacklan och kluvenhet i andra för fackföreningsrörelsen viktiga frågor gör att också ni underkänns.

Och så är det ju med moderaterna som ni så hett åstundat eller i varje fall hittills har åstundat – att bilda regering.

Men centerpartiet då? Det borde väl duga som samarbetspartner åt fackföreningsrörelsen, centerpartiet med dess småfolkskaraktär, sitt

Fredagen den  
10 november 1972

*Kollektivanslutning  
till politiskt parti*

tidigare samarbete med socialdemokratin och sitt numera ofta uttalade intresse för löntagarfrågor. Jag tycker, herr talman, att jag och centerpartiet klarar oss ganska bra, så länge jag får hålla mig till allmänt tal och positivt värdekladdade ord. Men fackföreningsfolket begär konkreta besked, och då blir det genast värre att plädера för centerpartiet. Och centerpartiets "lilla gröna" skulle ni aldrig ha gett ut! Den kommer att bli ert fackliga fördärv. Det aktiva fackföreningsfolket som förhandlar med arbetsgivarna känner inte igen den verklighet, den arbetsplatsernas Sörgårdenidyll, som ni beskriver. Och varför, frågar de, attackerar ni så hårt socialdemokratin och dem som har fått medlemmarnas förtroende att leda den fackliga rörelsen, medan ni inte har ett ont ord att säga om arbetsgivarna eller om moderaterna? Fackföreningsfolket känner inte igen centerpartiet från Gunnar Hedlunds dagar.

Och så är det ju med moderaterna ni åstundar att bilda regering.

När resonemanget har nått så långt är också centerpartiet underkänt.

Därmed är mitt nederlag som borgerlig förkunnare närmast totalt. Kvar som samarbetspartner står socialdemokratin med alla dess förtjänster och alla dess brister.

Kursdeltagarna pekar på gemenskapen i värderingar och målsättning, på den omvandling av samhället som man med gemensamma krafter har åstadkommit och på de program och riktlinjer för den framtida politiken som man tillsammans har dragit upp.

Så övergår diskussionen till att gälla formerna för fackföreningsrörelsens stöd till socialdemokratin. Snart har man kommit fram till att det inte räcker med det gemensamma programarbetet och de gemensamma aktionerna för att genomdriva politiska beslut. Det är nödvändigt att nå utanför de egna leden med information om vad arbetarrörelsen vill. Den borgerliga propagandaövertikten, mångmiljonanslagen från storföretagen och den borgerliga pressens dominans gör det nödvändigt att fackföreningsrörelsen också ekonomiskt bidrar till partiets verksamhet.

Ingen har under senare tid, vad jag vet, ifrågasatt fackföreningsrörelsens rätt att lämna ekonomiska bidrag till de politiska partierna. Det beslutet kan alltså kursdeltagarna fatta utan borgerliga invändningar. Men så upplyser jag dem om att socialdemokratin har en form för fackligt inflytande, som å det gruvligaste upprör borgerligheten – kollektivanslutningen. Den innebär att det socialdemokratiska partiet säger till de fackföreningsmedlemmar som genom sin fackförening är beredda att ekonomiskt stödja partiet: Om ni vill ställer vi till ert förfogande en rätt till medlemsinflytande, bl. a. över hur de anslagna pengarna används. Den rätten gäller omedelbart och för alla fackföreningsmedlemmar, om de inte, av skäl som de självklart inte behöver uppge, önskar något annat. Det finns en oinskränkt reservationsrätt, och det ankommer på fackföreningen, inte på det socialdemokratiska partiet, att avgöra om ni skall utnyttja den rätten eller inte. Och jag uppmanar kursdeltagarna att pröva också den frågan från fackliga utgångspunkter.

Efter en stund säger också de från början tveksamma att det vore väl bra dumt att avstå från det erbjudna inflytandet över den politik vi anser det vara så angeläget att stödja, allra helst som reservationsrätten innebär att den som inte vill ha detta medlemsinflytande kan avstå. Min, eller er,

Fredagen den  
10 november 1972  
*Kollektivanslutning  
till politiskt parti*

invändning att detta förfarande väl ändå får lov att anses som odemokratiskt för er skull, för de borgerliga partiernas skull, aktar jag mig visligen att ta till de nedlåtande och fördömande ord som ni använder i riksdagsdebatterna – väger lätt.

Ni skulle egentligen akta er för att stämpla fackföreningsrörelsen som odemokratisk. Den stora majoriteten av fackföreningsfolket i Sverige har alltid varit, är och förblir – det är jag övertygad om och det visar inte minst den senaste tidens utveckling – demokratins främsta värn mot de extremistgrupper till höger och till vänster som hotar demokratin. Men fackföreningsfolket nöjer sig inte med att vara enbart formaldemokrater. De ser också till demokratins innehåll, den reella demokratin, den demokrati som omfattar samhällslivets alla områden, det sociala, det kulturella och inte minst det ekonomiska området. De strävar till en i verklig mening fördjupad demokrati och så länge det målet inte är nått är den svenska demokratin högst ofullgånget. För denna fördjupade demokrati har ni i de borgerliga partierna, i varje fall hittills, visat ringa intresse.

Fackföreningsfolket kan därför heller inte förstå att demokratin fördjupas och räddas om man genom lagstiftning eller uttalanden här i riksdagen förhindrar eller försvårar för fackföreningsrörelsen att i demokratisk ordning själv avgöra formerna för inflytandet på den politik som de som fackföreningsmedlemmar och anställda är så beroende av. De kan omöjligt inse att den rätten till medlemsinflytande är mindre demokratisk än företagets bidrag till de borgerliga partierna. De tycker precis tvärtom. Dessa bidrag beviljas av en styrelse bakom lyckta dörrar, besluten är hemliga, någon redovisning sker inte, inte ens till företagets ägare, såvida nu inte SSU förvärvat en aktie i företaget och lyckas dra sanningen ur en motspänstig styrelseordförande på bolagsstämman. Inte heller sker någon redovisning till företagets kunder, även om de får betala anslagen med prishöjningar eller uteblivna prissänkningar, och inte heller de anställda får veta något även om de skall betala anslaget med uteblivna löneökningar.

Det är därför som fackföreningsfolket misstror er och de syften ni har med er kritik. De tror att ni mindre drivs av demokratisk lidelse än av en ästundan att komma samarbetet mellan fackföreningsrörelsen och socialdemokratin till livs. Och, herr talman, det är därför jag trots alla mina ansträngningar får åka tillbaka till partiexpeditionen från alla fackliga kurser med en bestämd uppfordran från kursdeltagarna att ge partistyrelsen besked om att denna form för fackligt inflytande skall vara kvar.

Jag ber med stöd av det anförda att få yrka bifall till konstitutionsutskottets hemställan i betänkande nr 34.

I detta anförande instämde herrar Lindkvist, Andersson i Södertälje, Hjorth, Franzén, Augustsson, Almgren, Johansson i Jönköping, Kristiansson i Örkelljunga, Lindström, Karlsson i Ronneby, Fridolfsson i Rödeby, Johanson i Västervik, Jönsson i Malmö, Mossberger, Jönsson i Arlov, Mårtensson, Alf Pettersson i Malmö, Gustavsson i Ängelholm, Björk i Göteborg och Hugosson, fru Hävik, herrar Andersson i Billingsfors, Larsson i Vänersborg, Johansson i Trollhättan. Olsson i Edane, Mossberg

och Andersson i Storfors, fröken Sandell, herrar Jansson, Blomkvist, Carlstein, Marcusson och Larsson i Karlskoga, fru Nilsson i Sunne och fru Thunvall, herrar Karlsson i Malung och Green, fru Sundström, herrar Fredriksson, Sundgren, Haglund, Wikner, Nilsson i Östersund och Häll, fru Berglund och fru Hansson samt herrar Nygren, Jadestig och Göransson (samtliga s).

Herr BOO (c) kort genmäle:

Herr talman! Efter denna kollektiva anslutning till herr Sten Anderssons i Stockholm anförande skulle jag vilja säga till herr Andersson: Om jag skulle se det rent partitaktiskt ur centerns synpunkt så är jag mycket angelägen att herr Sten Andersson i Stockholm fortsätter att åka runt på fackliga konferenser och för ut det budskap han presenterat oss här i kammaren. Den mycket kraftiga tillströmning av LO-medlemmar till centerpartiet som nu pågår är tydligen ett resultat av herr Anderssons verksamhet ute på fältet.

Jag tycker emellertid att denna fråga bör diskuteras från mer reella utgångspunkter och inte med sådana schablonbeskrivningar som herr Andersson tydligen vill föra in i debatten.

FN har i konventionen om de mänskliga rättigheterna av år 1967 i artikel 22 klart slagit fast att anslutning till politiskt parti skall ske individuellt. Denna konvention har Sverige ratificerat. Bör vi ändå inte något leva upp till de åtaganden som vi på detta sätt gjort? Från de utgångspunkterna tycker jag att vi bör föra en lugn och saklig diskussion och analysera det här problemet.

Jag vill inte påstå att det inte finns ett samband mellan fackföreningsrörelse och politisk verksamhet. Ett sådant samband förekommer givetvis, och den saken bör vi inte vara oense om. Det är också alldeles klart att fackliga organisationer skall ha rätt att med de politiska partierna diskutera och försöka vinna gehör för sina synpunkter. Men här gäller det ändå frågan om en kollektiv anslutning av människor till ett politiskt parti. Och detta bör ställas i relation till vad vi är överens om när det gäller valhemligheten.

I en demokrati är detta så väsentliga och grundläggande frågor att vi inte kommer ifrån att på allvar analysera problematiken och föreslå ändringar. Jag vill än en gång understryka att vi i vårt parti förutsätter att det skall vara partiernas egen angelägenhet att åstadkomma denna förändring.

Herr MOLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Den socialdemokratiska partisekreteraren hade rest runt på fackliga veckoslutskurser och inte där mött några arbetare som var kritiska mot kollektivanslutningen. Låt mig säga att om herr Sten Andersson i Stockholm vid dessa kurser uppträtt på det sätt som han uppträder här i kammaren i dag, förstår jag det. Det bidrar verkligen inte till en atmosfär av saklighet och fri åsiktsbildning på dessa kurser. Om det finns arbetare som har en annan politisk uppfattning och som har fått komma med på dessa kurser – det är möjligt att de är ganska få – förstår jag att det för dem i det stämningssläge som uppstår efter det att den

socialdemokratiska partisekreteraren har talat känns besvärande att kritisera kollektivanslutningen.

Jag använde i mitt anförande i dag termen förmyndarattityd. Vi har fått ett bra exempel på det just nu.

Sedan är frågan: Är det en sann bild av stämmingsläget ens på de fackliga veckoslutskurserna som den socialdemokratiska partisekreteraren tecknar? Jag tillåter mig att betvivla detta. Det citat jag använde i mitt anförande var en följd av ett meningsutbyte på en facklig veckoslutskurs. Där hade en folktoppartistisk ledamot av Träindustriarbetareförbundet opponerat sig mot den indoktrinering och förmyndarattityd som mött honom just i fråga om kollektivanslutningen. Det svar han fick var att vi klarar oss er förutan. Det stämmer ju rätt väl med det allmänna attitydmönster som herr Sten Andersson i Stockholm gav uttryck för här.

Jag tror att fackföreningsrörelsens styrka i Sverige skulle växa ytterligare, om kollektivanslutningen upphävdes, men jag förstår också att socialdemokratins styrka då antagligen skulle försvagas.

Den socialdemokratiska partisekreteraren inledde sitt anförande med att tacka de borgerliga partierna. Sedan fick han 60 stycken instämmanden. Det om något var väl ett auktoritativt uttryck för att man behåller kollektivanslutningen därför att det ligger i det socialdemokratiska partiets eget intresse. Tack, herr partisekreterare, för att vi har fått detta klargjort.

Herr SCHÖTT (m) kort genmäle:

Herr talman! Onekligen var det ett skickligt anförande vi fick lyssna till. Det var skickligt upplagt därför att saken hela tiden framställdes som om vi angrep fackföreningarna, vilket inte är fallet. Vi angriper socialdemokraterna, som slår vakt om detta odemokratiska system.

Liksom föregående talare antar jag, att den raljanta tonen naturligtvis var ännu mera raljant den gång herr Sten Andersson uppträdde på sammankomsterna runt om i landet. Det är orimligt att tänka sig att han skulle vara rätte mannen att presentera övriga partiers inställningar i denna fråga. Det vore nog lyckligt om det vid dessa sammankomster fanns representanter även för övriga partier. Från fackföreningarnas synpunkt vore det angeläget och på lång sikt det riktiga att man lät representanter för de olika partierna samtidigt diskutera kollektivanslutningsfrågan.

Det var nästan skrämmande att lyssna till herr Sten Andersson. Han tycks vara alldeles främmande för och okunnig om den plåga som kollektivanslutningen onekligen är för många arbetare och tjänstemän i vårt land. De lider under det nuvarande systemet.

Jag ber än en gång att få hänvisa till Elvanders bok. Den förbigick herr Sten Andersson med tystnad. Jag trodde att författaren var honom välbekant.

När herr Sten Andersson inledningsvis glädde sig åt att hans parti fått många nya medlemmar, hade jag förstått glädjen om dessa medlemmar anslutit sig frivilligt på det enda normala och rätta sättet. För min del vägrar jag alljämt att tro att de socialdemokratiska ledarna innerst inne

anser att systemet med kollektivanslutning hör ihop med en sund demokrati. Jag dristar mig tro att framtidens dom över den socialdemokratiska ledningens inställning här i dag i denna fråga inte kommer att bli mild.

Vi gläder oss alla över att vi har frihet i vårt land att framföra vår politiska uppfattning; vi är glada och tacksamma härför – vi vet att detta inte gäller i alla länder. Men vi måste erkänna att denna kollektiva partianslutning är en skönhetsfläck i vårt samhälle, vilken snarast bör utplånas.

Herr STEN ANDERSSON i Stockholm (s) kort genmäle:

Herr talman! De borgerliga talarna säger att det inte är fackföreningsrörelsen man angriper utan det socialdemokratiska partiet. Jag upprepar vad som är det faktiska förhållandet: det är fackföreningarna som fattar beslutet.

Och så har man blivit våldsamt upprörd över mitt sätt att framträda på de fackliga ungdomskonferenserna. Är det därför att jag använder de borgerliga argumenten? Jag gör det i mycket lugn ton och försöker ta efter er här i kammaren. Jag gör inte argumenten vare sig sämre eller bättre; men de faller vid en reell prövning från fackliga utgångspunkter. Detta kallar ni förmyndarmentalitet. Det tycker jag ändå är en ganska hård dom över den borgerliga argumenteringen, även om ni själva använder sådana ord – som ni ibland gör – som diktaturfasoner, förmyndarmentalitet, odemokratiskt sinnelag, hänsynslöshet och allt vad det är. Det är ändå, tycker jag, en alltför hård dom.

Det har kanske kommit in en del nytt i debatten; det brukar ju bli små variationer varje år. Någon vederkvickelse hade man sålunda funnit i Halland – det var herr Boo som talade om att länsstyrelsen där hade ondgjort sig över det här. Jag skall inte gå närmare in på detta, men jag kan försäkra att det som står i länsstyrelsens remissvar mera skall tillskrivas den skicklighet förutvarande moderatledaren besitter än någonting annat som har förändrats – även om jag därmed fäller en dom är det så.

Också herr Molin var inne på förmyndarmentaliteten, men det kan väl räcka med det jag redan har sagt om den.

Herr Schött sade att socialdemokratiska partiet var Sveriges rikaste parti. Det kan i så fall inte gälla innehavet av pengar, det kan jag försäkra, utan det måste väl vara rikedomen på skapande politiska idéer och politisk handlingskraft som herr Schött menade. Jag får väl tacka också för det omdömet.

Sedan sade herr Boo att han tyckte jag skulle fortsätta med min predikan ute på de fackliga kurserna. Det tänker jag självfallet göra. Han sade att den leder till att det blir en tillströmning till centerpartiet från fackföreningsrörelsen. Men det är ju också en tillströmning till det socialdemokratiska partiet. Är herr Boo kanske ute i buskarna och predikar? I så fall får vi väl dela på äran.

Jag tycker uppriktligt sagt att om de borgerliga partierna verkligen menar att demokratin står och faller med kollektivanslutningen, skall man begära lagstiftning. Nu uppträder ni mera som Don Quijote, riddaren av den sorgliga skepnaden, än som Engelbrekt.

Fredagen den  
10 november 1972

*Kollektivanslutning  
till politiskt parti*

Herr BOO (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag måste säga att den, skall jag vara mild och säga dom, som herr Sten Andersson i Stockholm faller över sina socialdemokratiska partivänner i länsstyrelsen i Halland, är något förvånande. Den innebär ju nästan ett påstående att de inte skulle kunna läsa innantill i vad som är dem förelagt för beslut. Det citat jag återgav tidigare finns i skrivningen i remissvaret från länsstyrelsen — och utan reservation.

Självfallet är det fackföreningen obetaget att besluta i olika frågor, inte minst om ekonomiska bidrag till det eller det partiet. Från vårt håll har vi aldrig förnekat detta.

Vad vi här diskuterar är att partierna registrerar andra som medlemmar än sådana som individuellt ansökt om medlemskap i partiet. Det är ju härom diskussionen står, och det är detta som är det väsentliga i denna problematik. Jag tror att det skulle vara hälsosamt, om man inom det socialdemokratiska partiet ytterligare funderade över denna frågeställning från just dessa utgångspunkter.

Jag tror, herr talman, att vi måste få en lösning på denna viktiga principfråga. Helst bör det ske genom partierna själva och utan lagstiftning. Detta vill jag än en gång understryka.

Herr MOLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Som herr Boo påpekade vill reservanterna i konstitutionsutskottet inte ha någon statlig reglering av fackföreningsrörelsens frihet på den här punkten. Det hela gäller den principiella synen på kollektivanslutningen. Jag upprepar gärna att den som inte vill låta de enskilda människorna själva avgöra, om de skall vara med i ett politiskt parti eller inte, visar en förmyndarattityd. För mig är det inget problem att åter använda denna term här i kammaren.

Herr SCHÖTT (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag trodde inte att det för någon här var en nyhet att socialdemokratiska partiet är det rikaste, sett från den synpunkten att det har de största ekonomiska resurserna till sitt förfogande. Vad jag bad herr Andersson i Stockholm att göra var att något kommentera de synpunkter Nils Elvander återgav i sin bok "Intresseorganisationerna i dagens Sverige". Enligt honom har frågan om kollektivanslutning kommit i ett än mer skärpt läge genom tillkomsten av storavdelningarna, och för många människor har det allt tydligare framstått att deras politiska integritet är kränkt.

Avslutningsvis vill jag understryka att också vi moderater för vår del helst ser att den här frågan kan lösas på frivillighetens väg så att man kan slippa lagstiftning.

Herr JONSSON i Alingsås (fp):

Herr talman! Jag hör också till dem som var beredda att instämma i herr Sten Anderssons huvudanförande, även om detta instämmande inskränker sig till den mening där han slår fast att fackföreningsrörelsen är en av demokratins främsta värnare. Herr Andersson uttrycker också sin tacksamhet i många varianter. Han säger att tillströmningen till det

socialdemokratiska partiet starkt har ökat i anledning av dessa debatter. Ja, även mittenpartierna har kunnat iakttaga en ökad anslutning. Om dessa debatter leder till en större politisk medvetenhet i den fackliga rörelsen, saknar de inte på något sätt sin betydelse.

Tacksamheten borde väl annars i första hand gå till herr Olsson i Stockholm, som i sak delar reservanternas åsikter men kryper ur genom att föreslå ett yttrande, som omöjliggör uppnåendet av en enhet för den majoritet som förmodas finnas här i kammaren mot det kollektiva anslutningssystemet.

Frågan om kollektivanslutning till politiskt parti har ju många gånger behandlats här i riksdagen. Av utskottsbetänkandet framgår att det i dag är åttonde eller nionde gången som vi tar upp frågan. Motionerna i detta ärende har ju kommit allt tätare. Skälen för en kollektiv anslutning av fackföreningsrörelsen till det socialdemokratiska partiet har ju haft många varianter. Ett av de skäl som fortfarande åberopas är det historiska. I fackföreningsrörelsens början var den allmänna rösträtten starkt begränsad, och arbetargrupperna var till stora delar politiskt omyndiga. Socialdemokraternas och liberalernas främsta politiska mål vid sekelskiftet var den allmänna och lika rösträtten. Men redan under den tid då dessa politiska handikapp fanns för stora grupper var ändå meningarna starkt delade om det riktiga i att kollektivt ansluta till ett politiskt parti. Hjalmar Branting företedde den uppfattningen att det inte fick bli någon bestående ordning, och han förutspådde en organisationsform då man mera skulle skilja mellan de fackliga och de partipolitiska frågorna.

Historien har förändrats. Vi lever i dag i ett pluralistiskt samhälle. Det gäller även sett ur facklig synpunkt. Nya fackliga huvudorganisationer har tillkommit, och den fackliga rörelsen är stark. Pluralismen består också i att de politiska sympatierna inom fackföreningsrörelsen totalt sett fördelar sig mera spritt än tidigare. De historiska skälen är i sak inte starka och dessutom i grunden konservativa. Det finns alltså skäl att vara misstänksam mot de argument som hänvisar till att eftersom det har varit så tidigare så bör det bestå. Vi vet ju att progressiv reformverksamhet i själva verket innebär ett avståndstagande från sådana tankegångar.

Genom organisationsförändring inom fackföreningsrörelsen för några år sedan, då storavdelningarna tillkom, försköts den beslutande instansen från det allmänna medlemsmötet till representantskapet, och det har ytterligare komplicerat de här problemen. Oftast är det ju representantskapet – som utgör ett par procent, ofta mindre, av den totala medlemskåren – som skall besluta om alla medlemmars politiska hemvist. Men även inom den lilla grupp som representantskapet utgör råder det mycket delade meningar, och det ger ofta utslag i jämna omröstningar när det gäller frågan om kollektivanslutning eller inte.

Ett annat argument för sambandet har varit att det skulle innebära styrka och sammanhållning – det gäller grenar på samma träd. Men det kan knappast vara utslag för styrka heller. Av LO:s 1,8 miljoner medlemmar är bara en tredjedel anslutna till socialdemokratiska partiet, och även om andelen socialdemokratiska väljare har minskat inom LO-leden så räknar väl de flesta bedömare med att över hälften av LO:s

Fredagen den  
10 november 1972

*Kollektivanslutning  
till politiskt parti*

medlemmar i allmänna val stöder socialdemokratien. Att då en tredjedel skulle tillhöra partiet via den här anslutningsformen är knappast något utslag för styrka.

Sten Andersson säger att fackföreningsrörelsen framhärdar. Ja, den ena tredjedelen gör det. Vi vet att många av de anslutna stöder andra politiska partier. Jag menar att styrkan i stället består i den fackliga sammanhållningen, i solidariteten om de krav som förs fram för att förbättra löntagarnas villkor. Det är inte något fackligt styrkebesked när man som nu i flock kastar in sina fackliga kamrater med eller mot deras vilja i det socialdemokratiska partiet. Opinionsen mot den här anslutningsformen har vuxit inom och utom det socialdemokratiska partiet.

Debatten har pågått länge och har varit intensiv. För några år sedan flammade den upp på nytt, och en socialdemokratisk tidning summerade i sin huvudledare den debatten på följande sätt:

”Ett flertal fackförbundstidningar har otvetydigt, fast med flera nyanser, tagit ställning för den fundamentala värderingen att anslutning till ett politiskt parti ska beslutas av individen själv och inte av någon annan; framför allt inte av ett mindre antal representanter i en storavdelning.

Till dessa tidningar hög Signalen, Statsanställd, SIA, Transportarbetaren, Beklädnadsfolket och senast även Metallarbetaren.”

Det är alltså inte så tvärsäkert, som Sten Andersson säger, att fackföreningsrörelsen står bakom kravet på den kollektiva anslutningsformen. Tveksamheten blir allt större. Individens rätt till politiskt integritet måste hävdas. Reservationsrätten ursäktar inte tillvägagångssättet. Det normala måste vara att man begär inträde i den organisation man vill tillhöra, inte bara att tvingas tala om att man inte vill vara med. Opinionsen mot kollektivanslutning är stark, har vi sagt, och den ser ut att bli allt starkare. Ett uttalande här i riksdagen i enlighet med den reservation som föreligger skulle vara ett stort steg framåt för att lösa de här problemen och det skulle inte försvaga den fackliga rörelsen. Vi behöver starka fackliga organisationer för att hävda våra intressen. Exempel från de organisationer som inte har partipolitisk samhörighet ger besked om att styrkan inte ligger i partiloyalitet åt ena eller andra hållet. Från liberalt håll har vi många gånger sagt: Facklig solidaritet går väl att förena med politisk frihet.

Herr ÅKERLIND (m):

Herr talman! I motionen 809 har jag yrkat att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om förslag till sådan lagstiftning att anslutning till politiskt parti endast får ske efter personligt och frivilligt ställningstagande.

Det socialdemokratiska partiet är ju det enda parti som använder sig av den egendomliga form av medlemsvärning som kollektivanslutningen innebär. Det finns dock många inom det socialdemokratiska partiet som vill avskaffa kollektivanslutningen. Jag hade hoppats att de som vill ha demokrati och demokratiska rättigheter på det här området ändå skulle få gehör för sina åsikter så att partiet beslöt avskaffa kollektivanslutningen. Men ingenting sker, och det tvingar oss att återkomma med motioner i frågan.

Kollektivanslutningen är en skamfläck på Sverige särskilt som det är det maktägande regeringspartiet som använder sig av den.

Sten Andersson har här i dag stått och talat om hur han redovisar den här frågan och andra frågor när han är ute och talar med fackföreningsfolk. Han säger: "Jag framför alla de argument som de borgerliga framför." Men varför inte också ta fram de argument som socialdemokrater och socialdemokratiska tidningar har framfört mot kollektivanslutningen?

Herr Andersson talar om vad vi har sagt från vårt håll och säger att de fackanslutna anser att de inte kan vara politiskt passiva. Vi har aldrig sagt att de fackanslutna skall vara politiskt passiva. Men när Sten Andersson framlägger våra synpunkter på det sneda sättet får han naturligtvis det svar han vill ha.

Vi anser att intresse för politiskt arbete skall stimuleras. Bl. a. därför att blir *alla* medvetna om vad de olika partierna *verkligen* vill så kommer oppositionspartiernas röstandel att öka och socialdemokraternas röstandel att minska. Det är kollektivanslutningen till ett parti som vi vänder oss emot.

Många röstar med socialdemokraterna enbart på grund av fördomar mot andra partier. Det är de fördomarna som Sten Andersson tydligt reser omkring och underblåser. Sten Andersson vill göra gällande att kritik mot kollektivanslutningen är ett angrepp mot fackföreningsrörelsen. Nej, herr Andersson, kritiken är ett angrepp mot det socialdemokratiska partiet som fortsätter att använda sig av kollektivanslutning och som stimulerar de fackligt aktiva socialdemokraterna att genomdriva kollektiv anslutning av tusentals arbetskamrater till socialdemokratiska partiet. Det är det vi vänder oss emot.

Det är drygt en tredjedel av LO:s medlemmar som är kollektivt anslutna till socialdemokratiska partiet. En mycket liten del av dessa har själva varit med och beslutat i frågan, helt enkelt därför att frågan ofta avgjorts på ett representantskapsmöte, dit endast representantskapets ledamöter varit kallade.

Många gånger när kollektivanslutningen debatterats har socialdemokrater hävdad att reservationsrätt föreligger för den som inte vill vara socialdemokrat genom kollektivanslutning. Och därmed har man ansett förfarandet demokratiskt. Men det förutsätter ju att den som berörs av beslutet också får veta om det. Annars kan han inte reservera sig.

När frågan debatterades i kammaren under förra året sade jag, att om en opartisk utredning skulle göras, så var jag personligen övertygad om att den skulle visa att mindre än hälften av LO-medlemmarna vet, om de är kollektivt anslutna till socialdemokratiska partiet eller inte. En sådan undersökning har nu gjorts.

SIFO har i en undersökning frågat LO-medlemmar om de är medlemmar i något politiskt parti. Eftersom närmare 40 procent av LO-medlemmarna är kollektivanslutna och många är frivilligt anslutna till olika politiska partier så borde åtminstone 45 procent av de tillfrågade i ett representativt urval säga att de är medlemmar i något politiskt parti. Men det var inte 45 procent som svarade ja. Det var 8 procent. Eftersom i dessa 8 procent finns alla de som frivilligt och medvetet anslutit sig till

något parti, så kan vi konstatera att endast en liten bråkdel av de kollektivanslutna torde veta om sitt medlemskap i SAP. Det är skrämmande uppgifter, och därmed är talet om reservationsrätten en illusion.

Eftersom tre fjärdedelar av socialdemokratiska partiets medlemmar är kollektivanslutna, så kan det innebära att betydligt mer än hälften av SAP:s medlemmar inte vet om sitt medlemskap. Är det demokrati, om mer än hälften av regeringspartiets medlemmar inte vet själva att de är medlemmar? De kan ju inte reservera sig mot något som de inte vet om. Därmed är talet om reservationsrätten helt undergrävt. Och därmed strider kollektivanslutningssystemet också mot FN-stadgans deklaration att ingen må tvingas tillhöra organisation.

Sedan jag konstaterat det vill jag hänvisa till vad som anförs i Kungl. Maj:ts skrivelse till riksdagen nr 107 år 1972, som nyligen kommit riksdagsledamöterna till handa, med redogörelse för verksamheten inom Europarådets ministerkommitté under år 1971. Den är undertecknad av utrikesminister Krister Wickman och där står bl. a.: "I debatten har emellanåt framförts förslag om en radikal utvidgning av rådets medlemskrets att omfatta alla stater som geografiskt räknas till Europa. Detta skulle emellertid förutsätta att rådets grundläggande principer uppges. Så länge man håller fast vid demokrati och respekt för mänskliga rättigheter som villkor för medlemskap, måste man acceptera en fortsatt begränsning av medlemskretsen."

Den socialdemokratiska majoriteten i utskottet har avstyrkt motionerna med motivering att de inte givit anledning att föreslå någon riksdagens åtgärd. Utskottsmajoriteten tänker sig alltså att det socialdemokratiska partiet skall fortsätta med den skamliga kollektivanslutningen till partiet. Eftersom kollektivanslutningen inte är demokratisk och inte bygger på respekt för mänskliga rättigheter, så måste väl resultatet bli att regeringen tänker ompröva Sveriges fortsatta medlemskap i Europarådet mot bakgrunden av vad som sagts i nämnda skrivelse. Tänker regeringen göra det? Regeringspartiet tänker väl inte skämma ut vårt land genom att förorda att vissa stater utestängs från rådet därför att de inte fyller kraven på demokrati och respekt för mänskliga rättigheter, medan Sverige stannar kvar i samarbetet trots liknande brister?

I reservationen till utskottsbetänkandet vill man nu inte gå så långt som till en lagstiftning. Reservanternas skrivning innebär egentligen bara en önskan om att kollektivanslutningen genom opinionsbildning skall kunna bringas ur världen. Reservanterna använder ordet partierna trots att alla väl är medvetna om att det är endast det socialdemokratiska partiet som är odemokratiskt på det här området.

Kommunisterna har lagt fram ett eget förslag till uttalande men jag hoppas att, om det förslaget faller, även den kommunistiska partigruppen har kurage nog att avge en meningsyttring genom att rösta med reservationen. Inom det socialdemokratiska partiet bör man allvarligt tänka igenom sin situation och upphöra med kollektivanslutningen. Det är inte farligt att ge den enskilde suverän rätt att själv bestämma över vilket politiskt parti han eller hon vill tillhöra. Det är definitivt inte farligt, utom möjligen för det socialdemokratiska partiet, och det skall ju

inte vara avgörande när det gäller en fråga om demokrati och rätt för den enskilde. Men det kan vara farligt att fortsätta att trampa på de mänskliga rättigheterna.

Herr talman! Jag vill sluta med att yrka bifall till reservationen.

Herr SJÖHOLM(fp):

Herr talman! Jag skall börja med att ställa en fråga till herr Sten Andersson. Jag ställde den redan i förra årets debatt men fick inget svar då. Jag kan kanske få det nu, när herr Andersson haft ett helt år på sig att tänka ut det. Herr Sten Andersson anser ju att vi är motståndare till kollektivanslutningen därför att vi vill komma åt fackföreningsrörelsen. Aftonbladet, fackföreningsrörelsens egen tidning, är också motståndare till kollektivanslutningen. Vill sålunda, i konsekvens med vad herr Andersson anser om oss, Aftonbladet skada fackföreningsrörelsen? Det är kontentan av herr Anderssons idéer på det här området.

Det märkligaste med det här ärendet är egentligen att det över huvud taget kan förekomma, att det i det här relativt väl demokratiskt genomsyrade landet kan förekomma en debatt, där man ifrågasätter den enskilde medborgarens suveräna rätt att själv avgöra, om hon eller han vill tillhöra ett politiskt parti och i så fall vilket. Att den debatten skall kunna förekomma är något ganska oerhört. Att se ett antal goda socialdemokrater demaskeras till undermåliga demokrater är ingen uppbygglig syn, och det borde, herr talman, vara uteslutet att man skulle kunna få se något sådant.

Ändå förs den här debatten år efter år. Bertil Ohlin frågade på sin tid i riksdagen en gång en kollektivanslutningsvän vad det är för fel på ett system som lämnar åt den enskilde att själv helt suveränt avgöra om hon eller han vill tillhöra ett politiskt parti och i så fall vilket. Jag vill upprepa den frågan: Vad är det som irriterar socialdemokraterna i ett system som låter den enskilde själv bestämma? Ingår det inte i valfrihetens samhälle och i den elementära, grundläggande demokratiska friheten att slippa försas in i ett politiskt parti av en överförmyndarlig överhet? – Om inte, vad blir då den klingande frasen om valfrihetens samhälle annat än cyniskt hyckleri?

Någonstans i betänkandet om kyrka och stat står det att det är demokratiskt kränkande för en grekisk-ortodox trosbekännare att behöva gå till en lutersk-evangelisk pastorexpedition för att hämta ett åldersbetyg. I det fallet är man verkligen ömhudad, men när det gäller tvångsanslutning av människor till ett politiskt parti, som de inte sympatiserar med eller kanske snarare vill bekämpa, är man mindre ömhudad! Då är man bepansrad som en gammal krokodil, helt ogenomtränglig för demokratiska argument och helt okänslig för de demokratiska kraven på respekt för den enskildes övertygelse och hans rätt att hävda den.

Det är faktiskt, såsom sagts tidigare, en skam för svenskt folkstyre att ett parti som kommit till makten till icke ringa del på grund av sin hedervärda vilja att öka inflytandet för de många enskilda människorna kan bruka den makten till att trampa det inflytandet i smutsen i ett viktigt sammanhang – det sammanhang vi nu debatterar.

Övriga partier, alltså andra partier än det socialdemokratiska, har medlemmar som av egen fri vilja och av egen övertygelse ansluter sig. Den mäktiga socialdemokratien har medlemmar av ett annat slag; de har kommit inte på grund av egen övertygelse utan på grund av andras. Förstår inte herr Sten Andersson och andra socialdemokrater att det är en parodi på demokrati, ett cyniskt maktmissbruk, helt enkelt uttryck för ett pampvälde som är snubblande nära diktatur?

Vi talar mycket i alla partier, även inom socialdemokratiska partiet, om arbetsdemokrati, företagsdemokrati och medinflytande för den anställde på arbetsplatsen. Hur kan det gå ihop med att ni vill neka den anställde, som tar ett visst jobb, att själv få besluta om han vill tillhöra ett politiskt parti och i så fall vilket? Statsministern sade häromdagen i denna talarstol att centerpartiets riksplan inte var trovärdig. Jag menar att allt det tal om arbetsdemokrati, företagsdemokrati och medinflytande för den anställde inte är trovärdigt så länge ni inte kan medge den anställde den elementära rätten att, när han tar ett visst jobb, själv få besluta vilket politiskt parti han vill tillhöra. Det är inte trovärdigt!

Dess bättre börjar, herr talman, allt fler socialdemokrater komma till insikt om att den här kollektivanslutningen är en otillbörlig metod. Den demokratifientliga bastion som ni har byggt upp här börjar rämna, och den dag då den rasar samman har demokratin gjort en betydande landvinning. Det vore ur många synpunkter beklagligt om det skulle ske mot ett kvardröjande socialdemokratiskt motstånd.

Jag har, herr talman, alltid företrätt den meningen att det vore bäst med ett stadgande i grundlag, som förklarade att ingen människa i detta land kan anslutas vare sig till politiskt parti eller religiös åskådning utan att själv bestämt ha förklarat att hon eller han vill det. Jag tycker inte alls det skulle skämma ut en grundlag; det skulle tvärtom passa alldeles utmärkt i en grundlag. Det har jag ansett sedan jag kom till riksdagen år 1965, och jag glädjer mig åt att herr Hernelius har reserverat sig för det i grundlagberedningen.

Kommunisterna delar helt och hållet vår mening – den första delen av herr Olssons i Stockholm anförande var ett rent instämmande, jag bara satt och väntade på att han skulle yrka bifall till reservationen. Det är därför ynkligt att ni skall vara så rädda för att hålla med oss att ni inte vågar göra det. Jag har aldrig, herr Olsson, dragit mig för att rösta med kommunisterna om ni någon gång föreslagit något vettigt – det händer ju. Fattas bara det! Varför kan ni inte ansluta er till reservationen, till vilken ni ju egentligen ansluter er till punkt och pricka? Herr Olsson säger att vi är inkonsekventa eftersom vi inte motsätter oss kollektivanslutning till statskyrkan. Jag har haft motioner av den innebörden; jag har yrkat att kollektivanslutningen skulle försvinna. Men kommunisterna har inte röstat för de motionerna. På den tiden var inte herr Olsson med i riksdagen, men fråga de mera etablerade kommunisterna varför de inte röstade för de motionerna. Sådana förslag har alltså framlagts, och jag håller med om att det skulle vara konsekvent att genomföra valfriheten också på kyrkans område.

Jag tycker alltså att det bästa skulle vara om ett stadgande med förbud mot kollektivanslutning till politiskt parti infördes i grundlag. Men det är

helt orealistiskt att nu här föreslå det, och eftersom ett bifall till reservationen också skulle innebära ett stort framsteg yrkar jag alltså bifall till den reservation som föreligger.

Herr HAGBERG (vpk):

Herr talman! Sten Anderssons anförande föranleder mig att säga några ord beträffande de arbetsplatser där man inte har studiekonferenser. Sten Andersson har ju varit ute och talat på sammankomster där fackligt förtroendevalda har deltagit i sådana här studier, och han har testat meningarna där.

Om man har reserverat sig mot medlemskap i det socialdemokratiska partiet är det väldigt svårt att komma med på en studiekonferens. Det är ett sätt att rensa ut sådana som man inte vill skall studera och fortsätta i fackföreningsrörelsen. Det är alltså en sluss – man försöker få in rätt folk på de studiekonferenser man har.

Men om Sten Andersson på dessa konferenser har fått höra en positiv inställning måste jag göra honom väldigt ledsen. På arbetsplatserna är oviljan mycket stor mot kollektivanslutningen. Den fackliga strukturen medför emellertid att medlemmarna i allt mindre utsträckning får göra sig hörda utåt – man centraliserar genom representatskap osv. Det måste vara hela fackföreningsrörelsens uppgift och alla i fackföreningsrörelsen måste ta på sitt ansvar att kasta av sig det ok som kollektivanslutningen innebär.

Sten Andersson har på dessa konferenser fört fram i stort sett fyra meningar, och de kanske också ger SAP:s politik i ett nötskal. Men som ett stöd för fackföreningen – och också för Sten Andersson – att föra en politik som grundar sig på arbetarnas intressen kan man citera vad Hjalmar Branting har skrivit i Tal och skrifter, Socialistisk samhällssyn I årgång 1929:

”Naturligtvis böra bägge dessa organisationer, den fackliga och den politiska, gå hand i hand och gemensamt arbeta för det stora målet: arbetarklassens fullständiga frigörelse. Men erfarenheten har allestädes visat det lämpligast, att de bägge organisationerna ej alldeles sammanblandas.”

Vidare skriver han:

”Den ena är denna: fackföreningens mål bör vara att omfatta ett yrkes såvitt möjligt *alla* arbetare på en ort. Meningsskiljaktigheter och olika uppfattningar i politiska och religiösa frågor böra härvid icke få utgöra något hinder för upptagande av nya medlemmar.”

Ett tredje avsnitt lyder:

”Men i fackföreningens eget intresse böra socialisterna vara angelägna om att i allmänhet icke låta fackföreningarna *som sådana* bli den politiska agitationens härdar. Härtill lämpa sig bättre fristående, socialpolitiska föreningar, vilka sluta sig till det socialdemokratiska programmet och sätta som sitt mål att verka för detsamma.”

Den tanke som Branting här uttryckt kan inte vara förenlig med en kollektivanslutning. Jag tycker att de fackliga företrädare som har beslutat om kollektivanslutningen och herr Sten Andersson och hans parti verkligen borde beakta vad Branting skriver i sina Tal och skrifter.

Herr Sjöholm sade i slutet av sitt anförande att vi i vpk inte tar ställning när vi inte sluter upp på de borgerligas sida utan vill göra ett uttalande, som egentligen till intet förpliktar; det viktiga här är att riksdagen ger klara pekpinrar. Men vi menar att det här är fackföreningsrörelsens eget problem, och det vill vi att det skall vara. Vi kommunister, partilösa och progressiva socialdemokrater kämpar dagligen mot denna form av kollektivanslutning och kommer att så göra i fortsättningen också.

Herr talman! Jag yrkar bifall till herr Olssons i Stockholm förslag.

Herr NILSSON i Växjö (s):

Herr talman! Jag är en av dessa förkättrade fackföreningsmedlemmar som är kollektivanslutna. Jag har varit med om att i min fackförening fatta beslut om att kollektivt ansluta den till det socialdemokratiska partiet. Man kan ha delade uppfattningar om det riktiga i detta förfarande – men vad ni nu vill göra från de borgerliga partiernas sida är att förbjuda fackföreningarna att fatta ett beslut, som de anser gynna deras medlemmars intressen. Det är nämligen inte det socialdemokratiska partiet som värvar medlemmar på detta sätt, utan det är fackföreningsmedlemmarna som begär att få bli medlemmar i det socialdemokratiska partiet därför att de anser att det gynnar deras intressen.

Jag vill inledningsvis slå fast att det är tydligt att det fackliga och politiska samarbetet inom arbetarrörelsen är en nagel i ögat på de borgerliga partierna. Man kan verkligen fråga sig varför. Kan det möjligen bero på att man inom de borgerliga partierna är klar över, även om man inte i debatten klart vill tillstå detta, att solidariteten och samarbetet mellan fackföreningsrörelsen och det socialdemokratiska partiet innebär en enighet, som man i de utåt sammansvetsade men i realiteten djupt splittrade borgerliga partierna ser som ett hot mot chanserna att erövra regeringsmakten?

Svensk fackföreningsrörelse är, även om det inte är populärt att höra denna sanning, världens starkaste fackföreningsrörelse. Varför är det så, varför har det blivit så? Jo, av den enkla anledningen att man har insett att fackföreningsrörelsen och det socialdemokratiska arbetarpartiet tillsammans utgör en bred bas och en naturlig grundval för att föra de svenska löntagarnas talan.

Trots att vi har världens starkaste fackföreningsrörelse är det många gånger helt omöjligt att genom förhandlingar lösa de problem som för svensk fackföreningsrörelse är centrala, och då är det en ovärderlig styrka att det enda parti som genom årtionden har företrätt löntagarnas intressen innehar regeringsmakten. Just därför har vi haft möjligheter att lagstiftningsvägen komma till rätta med de problem som vi inte kunnat lösa förhandlingsvägen. Exempel härpå är säkerligen inte alltför populära att peka på, och även om de är många vill jag här bara nämna ett: ATP.

Kollektivanslutningen är historiskt betingad sedan arbetarrörelsens första svåra kampar, och det är tragiskt att konstatera – men dock en realitet – att nödvändigheten av fackligt politiskt samarbete är lika påtaglig i dag som den var då. Varför värjer vi oss då mot angreppen från

borgerligt håll mot kollektivanslutningen? Jo, därför att vi tycker att medlemmarna i en lokal fackförening själva skall få bestämma formen för anslutning till politiskt parti. Fackföreningarna behöver inte någon pekpinne från de borgerliga politikerna.

Borgerligheten ser kollektivanslutningen som ett politiskt hot. För oss är den en praktisk arbetsform. I dessa frågor fattas inga centrala beslut. Varken Landsorganisationen eller fackförbunden beslutar rörande kollektivanslutning. De fackliga medlemmarna i de lokala avdelningarna, församlade till möten, är de som fattar beslut i dessa frågor. Besluten fattas självfallet i helt demokratisk ordning. Mot dessa beslut har dessutom varje medlem rätt att reservera sig utan att behöva ange skäl härtill. Valhemligheten är alltså garanterad.

Ert resonemang antyder att det är det socialdemokratiska partiet som är den pådrivande kraften när det gäller kollektivanslutning, och på denna väsentliga punkt har ni helt fel. Det är i stället fackföreningsmedlemmarna som genom demokratiskt fattade beslut själva söker den nära anslutning till partiet som från deras sida bedöms vara angelägen och nödvändig för att man skall kunna slå vakt om löntagarnas vitala intressen. Besluten är således fattade på just den nivå som gärna kallas gräsrotsnivå. Nu vill ni gå emot att medlemmar på grundnivå och i demokratisk ordning har möjlighet att fatta beslut om den anslutning till politiskt parti som de själva bedömer som mest förmånlig. En sådan aktion riktar sig inte mot det socialdemokratiska partiet utan mot svensk fackföreningsrörelse.

Låt mig sedan, herr talman, jämföra borgerlighetens agerande i år med dess agerande förra året, då man i sin reservation krävde lagstiftning mot kollektivanslutning. Uppenbarligen var detta krav rent opportunistiskt, då man räknade med vänsterpartiet kommunisternas stöd och såg fram mot ett regeringsnederlag. Årets reservation innebär icke något krav på lagstiftning utan utmynnar i att riksdagen måtte uttala sig mot kollektivanslutningen. Förändringen är så mycket mer egendomlig som man från borgerligt håll i en reservation till grundlagberedningens betänkande krävt att ett förbud mot kollektivanslutning skulle inskrivas i grundlagen.

Fackföreningsrörelsen står också i dag inför stora uppgifter inom arbetslivet vilka måste lösas. Jag vill bara nämna två – Sten Andersson har nämnt andra. Det är frågor om arbetsmiljö samt insyn och medbestämmanderätt för de anställda. Förhandlingarna strandade och lagstiftning måste tillgripas i fråga om styrelserepresentation i företagen. Man kan befara svårigheter att komma fram avtalsvägen också då det gäller arbetsmiljöfrågorna, även om vi hoppas på samförstånd vid förhandlingsbordet. Fackföreningsmedlemmarna inser detta förhållande och vill också i fortsättningen stödja det parti som arbetar för deras sak. De vill ha möjlighet att påverka det partiets politik och inriktning, och det får man genom medlemskap. Vi vill också själva bestämma den anslutningsform som vi väljer.

Herr talman! Av vad jag sagt framgår att jag yrkar bifall till konstitutionsutskottets betänkande nr 34.

Herr ÅKERLIND (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nilsson i Växjö talar om behovet av intimt samarbete mellan fackföreningsrörelsen och socialdemokratiska partiet. Jag anser att sådant samarbete, om man nu vill ha det, går mycket väl att ha utan kollektivanslutning av medlemmarna till partiet. Men om det är så viktigt, trots allt, att ha samarbete just med det partiet, kan då herr Nilsson i Växjö förklara varför tjänstemannaorganisationerna ofta fått bättre förmåner i avtalen utan kollektivanslutning och utan samarbete med socialdemokratiska partiet, såsom LO har haft? Beror det på dåliga förhandlare inom LO, eller beror det på att man har samarbete med socialdemokraterna?

Herr SJÖHOLM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nilsson i Växjö försöker dribbla bort den fråga vi diskuterar. Vi diskuterar inte ATP eller borgerlig oenighet eller enighet, utan vi diskuterar frågan om det är demokratiskt tillåtet att beröva den enskilde rätten att själv suveränt bestämma över sin politiska partitillhörighet. Diskutera det, herr Nilsson, och inte en massa annat – det hör inte hit. Och varje människa som vill svara ärligt på frågan, om detta är tillbörligt ur demokratisk synpunkt, måste naturligtvis svara nej.

Herr Nilsson talar om företagsdemokrati, arbetsdemokrati och medbestämmanderätt. Och det kan ni göra utan att rodna, samtidigt som ni vill beröva den enskilde den elementära rätten att få bestämma vilket politiskt parti han vill tillhöra för att ta ett visst jobb!

Så var det herr Hagberg, som säger att vi inte skall sätta upp pekpinnar och att det inte betyder någonting vad riksdagen säger. Men varför väcker då kommunistiska partiet en sådan massa motioner o. d., om det inte betyder någonting vad riksdagen säger? Lägg ner rörelsen, ställ inte upp till val om ni har den uppfattningen!

Herr BOO (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara lämna en sakupplysning med anledning av herr Nilssons i Växjö anförande. Han har läst på ärendet ganska dåligt. Reservationen förra året hade samma innehåll som reservationen i år.

Herr NILSSON i Växjö (s) kort genmäle:

Herr talman! Vi vet ju vilket gott samarbete herr Åkerlind borde kunna ha med representanter på Blasieholmen. Om han kunde utveckla någonting den vägen och på så sätt hjälpa oss inom fackföreningsrörelsen att få igenom våra krav gentemot arbetsgivarna, så skulle vi vara honom mycket tacksamma. Men vad man här vill göra är ju att förbjuda svenska fackföreningsmän att på sina möten, på lokalnivå, fatta beslut som de anser gagna deras rörelse och deras arbete.

När herr Åkerlind säger att tjänstemännen har fått bättre förmåner och att det möjligen kan bero på dåliga förhandlare inom LO, så är det egendomligt att av en människa, som i alla fall under så många år har tillhört den fackliga rörelsen, få höra ett sådant aningslöst yttrande. Det lönar sig inte att bemöta det.

Detsamma gäller herr Sjöholm när han säger att vi inte skall kunna få

fatta sådana här beslut och att de är odemokratiska. Ja, då är det väl i lika hög grad odemokratiskt att förbjuda fackföreningar att fatta beslut som de anser gynna sina medlemmars intressen.

Herr ÅKERLIND (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår mycket väl att herr Nilsson i Växjö har svårt att bemöta det uttalande jag gjorde.

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Denna sal är ju ursprungligen byggd som en teatersalong, och herr Sten Andersson i Stockholm föregrep utvecklingen genom att här framträda som komediant ett slag och uppföra några av de sketcher som han enligt egen utsägo framför på olika kurser ute i landet. Han uppträdde som djävulens – dvs. de borgerligas – advokat, och det var naturligtvis ett försök som på förhand var dömt att misslyckas. Utgången av det hela var lika säker som slutresultatet i en love story på filmduken eller i veckopressen eller i bokform eller som utgången av en Vilda Västern-film. Herr Andersson drog sig snöpligt slagen tillbaka, samlade ihop spillrorna och återgav intermezzona i stället i denna kammare.

Tekniken är inte alldeles ny – den finns redan i ett bekant drama av Shakespeare. Jag vill bara tillägga att det ligger ljusår mellan Shakespeare och Sten Andersson som dramaturger.

I sak var naturligtvis herr Sten Anderssons inlägg mera avsett som en förevändning för att kasta några spanns smutsvatten på de borgerliga partierna. Jag skall inte ingå på den delen av hans framställning så mycket.

Moderaterna anklagades för sitt förflutna. Jag vill säga att alla meningsriktningar och alla partier – partierna är ju relativt nya i det här landet – har väl anledning att sätta sitt förflutna under historiens granskning, och det finns då för alla partier och alla meningsriktningar saker att beklaga och saker att vara stolta över. Konservatismen har för sin del intet att skämmas för i denna belysning och mot denna bakgrund. Jag hoppas att herr Sten Andersson inte hör till den historielösa ungdomen så till den grad att han glömt t. ex. att det var en högerregering som framlade förslaget om rösträttsreformen 1907. Jag tror också att han bör ta tillbaka att moderata krafter skulle vara emot yttrandefrihet. Det finns inte det minsta belägg för ett sådant påstående. Det hot mot yttrandefriheten som finns för närvarande är väl snarast den ideologi som kommer till uttryck på Aftonbladets kultursidor – inte på ledarsidorna – där man säger att "yttrandefrihet skall medges dem som tycker som vi, inte några andra". Där finns det ett hot mot yttrandefriheten, herr Sten Andersson!

Vidare sade herr Andersson att de moderata kämpar för krafter som står fackföreningsrörelsen emot. Där är det gammal klasskampstämning som herr Andersson försöker frammana. Han vet lika bra som alla vi andra att arbetsmarknaden rymmer olika parter – arbetsgivare, tjänstemannaorganisationer och fackföreningsorganisationer – och de kämpar var och en för sitt. Så är det också inom näringslivet. Där står organisationer på samma sida eller mot varandra. Det tillkommer partierna att bedöma utgångspunkter och resultat. Jag trodde faktiskt att

vi hade kommit så långt i modernitet, herr Sten Andersson, att vi var eniga om att alla organisationer och alla demokratiska partier i det här landet strävar till det allmännas bästa, till en höjning av den allmänna och kulturella levnadsstandarden. Men Sten Andersson har inte kommit så långt.

Men det är gubevars inte för det socialdemokratiska partiets räkning som Sten Andersson försvarar kollektivanslutningen. Det har också herr Nilsson i Växjö här förklarat senast. Nej, den socialdemokratiska partisekreteraren talar för sina blå ögons skull. Han tänker inte alls på den majoritet av de 900 000 medlemmarna som skulle riskeras, om kollektivanslutningen upphörde. Det har han självfallet inte en tanke på. Jag vet inte om det rör sig om 700 000 eller 400 000 – siffrorna är osäkra, det är Sten Andersson och jag överens om – men det är dock en majoritet. Och sanningen ligger väl närmare de 700 000 än de 300 000 à 400 000 som också har nämnts.

Kammaren önskar väl snart gå till votering, och jag skall därför inte fördjupa mig i detta resonemang så länge till. Men för att anknyta till statsministerns tal här i onsdags vill jag bara säga att det är djupt oroande i den svenska demokratin att en majoritet av riksdagen – det blev ju ett 60-tal instämmanden efter herr Sten Anderssons inlägg – vill förmäna den enskilde svenske medborgaren att själv välja politiskt parti och politisk åskådning. Majoriteten vill tydligen att andra skall bestämma över honom även när det gäller åsikter och frågan om vilket parti han skall tillhöra och stödja. Detta är odemokratiskt och djupt oroande. Det stämmer inte heller med de mänskliga rättigheterna, formulerade i konventioner. Sveriges riksdag antog för övrigt en sådan konvention senast i höstas. Och det stämmer inte med grundläggande principer för demokratisk åsiktsbildning.

Socialdemokratin måste endera dagen tänka om i detta avscende, för sin egen skull och för sin egen reputations skull.

Herr STEN ANDERSSON i Stockholm (s) kort genmäle:

Herr talman! Det får lov att bli en akt till efter detta herr Hernelius' framträdande. Herr Hernelius är rolig. Därför tycker jag att han skall ta anställning här, när teatern öppnar. Det finns några roller som passar honom alldeles utmärkt – om inte kroppshyddan lägger hinder i vägen – t. ex. rollen som Don Quijote.

Man får verkligen höra väldigt mycket underligt i denna debatt, t. ex. att en kommunist citerar en man, som då han skrev det citerade av samma parti kallades klassförrädare, kapitalistlakej osv., nämligen Hjalmar Branting. Han åberopas nu som sanningsvittne. Det är en glädjande men kanske inte helt övertygande omvändelse.

Sedan är tydligen det värsta man kan göra att anföra borgerliga argument. Trots att tio talare har uppträtt i denna debatt har ingen av dem egentligen gått in på det realpolitiska resonemang som ligger bakom fackföreningsfolkets prövning av den borgerliga politiken och beslutet att kollektivansluta. Och det är naturligtvis helt enkelt därför att ni vet att era argument och er politik inte håller för en sådan facklig prövning.

I övrigt har jag inte mött särskilt många nya argument. Herr Molin

gjorde ett försök. Han nämnde ett exempel på förmyndarmentalitet. Det gällde en pamp, sade herr Molin, Christer Jonsson, som ville utesluta någon folkpartist. Om det är följande att säga. Jonsson är för det första ingen pamp, han har inget förtroendeuppdrag – han är utredningsman och en bra sådan, efter vad jag kan förstå. Det har för det andra aldrig hänt inom fackföreningsrörelsen att någon uteslutits på den grund som herr Molin anger, och skulle något försök göras, så skulle hela arbetarrörelsen reagera. Men eftersom herr Molin anser att det har en så avgörande betydelse, så nämn något fall där detta har hänt!

Vad är det för fel, säger herr Sjöholm, med att den enskilde själv får besluta vilket parti han skall tillhöra? Det är inget fel. Vi har fem gånger så många medlemmar som folkpartiet som den vägen har anslutit sig till partiet. Dessutom ger kollektivanslutningen en rätt till medlemsinflytande. Den enskilde kan genom reservationsrätten avgöra om han verkligen vill utnyttja den rätten. Det kan vi inte finna odemokratiskt.

Jag har inte fått några nya argument, men väl ett uppslag. Jag tror att jag skall ta med mig herr Hernelius nästa gång jag åker ut till en sådan här facklig kurs, eller om herr Hernelius vill åka ensam. Det skulle vara många fördelar med det. Dels skulle jag kunna ägna min tid åt socialdemokratisk förkunnelse, dels skulle det ta mycket kortare tid att övertyga fackföreningsfolket om att de skall stödja socialdemokratien och kollektivansluta sig. Vi vinner på det sättet både tid och pengar, så välkommen, herr Hernelius!

Herr HERNELIUS (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sten Andersson känner sig nu så svag att han vill ha assistans på sina möten. Jag skall gärna följa med någon gång, om han känner sitt underlag vackla och knäna svikta.

På tal om Cervantes vill jag bara erinra om att det finns andra roller i skådespelet än Don Quijotes, andra roller för vilka herr Sten Andersson inte kan finna hinder. Don Quijote stred ju mot – observera det – *våderkvarnar!*

Herr SUNDGREN (s):

Herr talman! Det har i debatten påpekats – jag tror det var av herr Jonsson i Alingsås – att det sker organisationsförändringar i det svenska samhället, bl. a. inom fackföreningsrörelsen genom storavdelningsbildningen och det behov som därmed uppstått att inrätta representantskap. Det har sagts att detta skulle ha ändrat förutsättningarna för kollektivanslutningen, därför att det i många fall blev så att ett litet antal beslutade om anslutningen. Det kan i och för sig vara riktigt, även om vi vet att man inom de fackliga rörelserna förbereder besluten genom att ta upp de olika frågorna ute på sektionerna. Men organisationsförändringar sker på alla områden, de sker inom samhället. Kommunblocksreformen är ett exempel på det. Den föranleder också det socialdemokratiska partiet att ändra sin organisation, och man står för närvarande mitt uppe i det.

I Västmanlands län är den nya organisationen helt genomförd. Den innebär att man har en arbetarkommun i varje kommunblock och att den

Fredagen den  
10 november 1972

*Kollektivanslutning  
till politiskt parti*

egentliga partiverksamheten äger rum ute i de socialdemokratiska föreningarna ute i kommundelarna. Det är där man bedriver mötesverksamhet på fältet, agiterar i bostadsområden, bedriver studieverksamhet. Dessa socialdemokratiska föreningar kan man i dag betrakta som grundorganisationer, och i dem finns det endast individuellt medlemskap. De som genom sin fackförening har anslutit sig till det socialdemokratiska partiet blir med i den socialdemokratiska föreningen endast genom att de anmäler sig som medlemmar, och de betalar då en reducerad avgift eftersom fackföreningen betalat in en avgift till arbetarkommunen. Sedan är de socialdemokratiska föreningarna, precis som fackföreningarna och många andra folkrörelser här i Sverige, kollektivt anslutna till sin huvudorganisation, i detta fall arbetarkommunen. Det är alltså i den nya organisationen fråga om ett individuellt medlemskap i den socialdemokratiska föreningen.

Kollektivanslutningen ger ju rätt för fackföreningarna att utse medlemmar i arbetarkommunens representantskap och ger rätt för medlemmarna att delta i arbetarkommunens möten, att nominera representanter och påverka val av förtroendemän. Det ger dem också rätt att vara med och besluta om användningen av de ekonomiska resurser som bl. a. fackföreningarna bidrar till genom kollektivanslutningen. Det anser fackföreningarna vara en demokratisk rättighet, en fråga om medinflytande, som de verkligen vill slå vakt om. Fackföreningarna anser att de själva skall ha rätt att avgöra denna sak och att riksdagen inte skall uttala sig om den eller förbjuda kollektivanslutning genom lagstiftning.

Bl. a. herr Jonsson i Alingsås nämnde att en tredjedel av LO-medlemmarna är kollektivt anslutna. Han tyckte att det var en liten andel. Jag kan meddela, att det i Västmanland i år, är det tre fackföreningar som anslutit sig till det socialdemokratiska partiet. Det blir i fackföreningsrörelsen ett allt starkare krav, att om man satsar pengar så vill man också ha ett inflytande. Det får man genom kollektivanslutningen men inte genom att enbart ge ekonomiska bidrag.

Herr talman! Av detta framgår att jag naturligtvis yrkar bifall till utskottets betänkande nr 34.

Herr ÅKERLIND (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sundgren ville göra gällande att det ändå till slut är fråga om ett individuellt medlemskap, eftersom man skall anmäla till respektive arbetarkommun om man vill vara medlem.

Det är möjligt att det fungerar olika på olika håll. Men när jag som representant i riksdagen för det dåvarande högerpartiet blev kollektivanslutnen till det socialdemokratiska partiet fungerade det så, att den socialdemokratiska arbetarkommunen på platsen inte kände till att jag var kollektivanslutnen. I fackföreningen sade man att man hade lämnat meddelande till arbetarkommunen på avdelningens huvudort – i detta fall Uppsala – om hur många som var kollektivanslutna. När jag kontaktade arbetarkommunen i Uppsala sade man där: Vi har fått betalt för ett visst antal medlemmar, men vi vet inte vilka de medlemmarna är; vi har inga namnlistor.

Så fungerade det i det fallet. Det är alltså inte fråga om något individuellt medlemskap.

Herr SUNDGREN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag beskrev ju den nya organisationen inom det socialdemokratiska partiet, där den socialdemokratiska föreningen är grundorganisationen. Där är medlemskapet individuellt. Men sedan är den socialdemokratiska föreningen kollektivt ansluten till arbetarkommunen, liksom fackföreningen är kollektivt ansluten. Vi meddelar också – det är riktigt – bara antalet medlemmar till arbetarkommunen, precis som fackföreningen gör. Arbetarkommunen vet bara hur många som är medlemmar. Men antalet betyder mycket exempelvis för fackföreningens representation i representantskapet och för dess inflytande där.

Det är mot den här bakgrunden mycket underligt att det sägs – det har framkommit i många anföranden – att man röjer valhemligheten när man reserverar sig. Reservationen går ju inte till den socialdemokratiska arbetarkommunen, utan den går till fackföreningen. I stort sett är det endast kassören i fackföreningen som känner till reservationen, och man behöver ju inte ange några skäl för sin reservation.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk):

Herr talman! Efter det att herr Sjöholm har kallat oss ynkliga och uppmanat oss att lägga ned riksdagsarbetet och senare även partiet tvingas jag begära ordet en gång till.

Herr Hagberg sade tidigare att det inte var meningsfullt att göra ett uttalande i sakfrågan. Han ansåg alltså att det var meningslöst att stödja den borgerliga reservationen vid detta tillfälle.

Herr Sjöholm frågade mig varför vi inte ville rösta på den borgerliga reservationen och sade att han röstar med oss, när vi framlägger vettiga förslag. Det sista stämmer inte alls, när man ser på alla vettiga förslag som vi har framlagt men som herr Sjöholm inte har röstat på.

Herr Sjöholm säger också att han har motionerat om att man skall ta bort kollektivanslutningen till SAP och till statskyrkan. Nu har han ett uttalande som han kan rösta på, där vi bakat ihop de två fina förslag som herr Sjöholm ställt sedan flera år tillbaka.

Det avgörande här är synen på kollektivanslutningen. Vi ser den ur arbetarrörelsens synvinkel. Vi är för en fri och självständig fackföreningsrörelse, som inte är underordnad regeringspolitiken och som kan flytta fram sina positioner i samhället utan att vara reglerad uppifrån av ett regeringsparti. De borgerliga talarna ser kollektivanslutningen ur en annan synvinkel. De tror att man genom att få igenom ett uttalande eller ett eventuellt förbud mot kollektivanslutning kan försvaga det socialdemokratiska partiet. Därför har vi helt olika värderingar från början. Här finns skillnaden.

Flera borgerliga talare, inte minst herr Sjöholm, har talat för lagstiftning och antytt att lagstiftning vore det riktiga. Detta skulle vara ett första steg. Det vill inte vi vara med om. Det har jag deklarerat tidigare och det kan jag deklarera ytterligare en gång. Därför kan jag inte annat än anse att det förslag som vi har framlagt är ett vettigt förslag, som också herr Sjöholm borde kunna ansluta sig till.

Fredagen den  
10 november 1972  
*Kollektivanslutning  
till politiskt parti*

Herr SJÖHOLM(fp):

Herr talman! Jag ansåg att ni var litet ynkliga, för eftersom ni förklarar att ni är mot kollektivanslutning borde ni kunna stödja reservationen. Att ni inte gör det beror inte på sakliga överväganden utan på att ni helt enkelt inte vill stödja dessa tre partier.

Jag röstar på vettiga kommunistiska förslag. Om de inte har varit så många, är det inte mitt fel.

Herr Sten Andersson sade att socialdemokraterna har många riktiga medlemmar, t. o. m. flera än folkpartiet. Det är inte så konstigt. Vi tvångsansluter ju inga och kan bara tala om riktiga medlemmar, ett s. k. A-lag. Vi har endast sådana medlemmar som sympatiserar med oss, medan ni har en massa andra som inte sympatiserar med er. En förutsättning för att man skall vara medlem i ett politiskt parti borde väl ändå vara att man omfattar partiets idéer. Det vet ni inte om en mängd medlemmar som ni har.

Herr Sten Andersson svarade inte heller i år på min fråga, en fråga som jag ställde även förra året utan att få svar. Den får väl stå öppen till nästa år, om vi är här då. Jag frågade om herr Sten Andersson menar att Aftonbladet, LO:s egen tidning, är motståndare till fackföreningsrörelsen. Det har herr Sten Andersson indirekt påstått från denna talarstol. Så länge han inte har dementerat det, får vi utgå från att det är hans mening.

Herr Nilsson i Växjö säger att vi vill förmäna fackföreningsrörelsen att fatta de beslut den själv vill. Det vill vi, om besluten förgriper sig på den enskildes demokratiska rättigheter. Där går gränsen, herr Nilsson, och den är inte svår att uppfatta om man verkligen vill vara ärlig och redlig. Man får inte fatta beslut som förgriper sig på den enskildes rätt att själv bestämma om partitillhörighet.

Herr HAGBERG (vpk):

Herr talman! Det börjar nu gå upp för mig varför SAP för den politik som partiet för.

Jag rekommenderade de fackliga ledarna och även Sten Andersson att läsa och begrunda vad Hjalmar Branting skrivit. Då sade herr Andersson att jag ville kritisera vad Branting sagt. Det jag citerade ur var Socialistisk samhällssyn, nr 1, utgiven 1929, och talet som Branting höll var från 1886. Jag skulle vilja rekommendera Sten Andersson att läsa vad Branting har sagt. Läs Socialistisk samhällssyn!

Herr MOLIN (fp):

Herr talman! Ingenting som har yttrats i debatten från socialdemokratiskt håll har vederlagt vad jag sade i mitt anförande, nämligen att socialdemokraterna försvarar kollektivanslutningen därför att den är till nytta för det egna partiet.

Jag förstod inte riktigt vad herr Sundgren menade. Han sade att arbetarekommunen inte vet vilka som är anslutna – man känner alltså inte till namnen på medlemmarna. Detta belyser ju bara ytterligare hur konstigt förhållandet är. Man vet då heller inte vilka av de kollektivt anslutna som har anslutit sig av egen övertygelse.

Herr Nilsson i Växjö byggde sitt anförande på två missförstånd. Det

första var att reservationen i KU på den här punkten innebär ett förslag om reglering av fackföreningarnas beslutsfrihet. Det är det inte fråga om. Hans andra missförstånd var att han trodde att reservationen förra året krävde lagstiftning. Det var också fel.

Detta belyser vad både denna och föregående debatt har visat, nämligen att kollektivanslutningen är till nytta för det socialdemokratiska partiet. Därför slår socialdemokraterna vakt om den.

Kommunisterna har jag litet svårt att förstå. Både herr Olsson i Stockholm och herr Hagberg uttalade sig principiellt emot kollektivanslutning på alla områden. Så länge de gör principiella uttalanden av det slaget har jag ingenting att invända. Men sedan förklarade de att de inte vill rösta på vårt uttalande mot kollektivanslutningen därför att det inte skulle vara betingat av omtanke om fackföreningsmedlemmarna. Om detta är väl att säga: Det vet ni faktiskt inte så mycket om! Jag försökte tvärtom säga i mitt anförande att det var av hänsyn och respekt för fackföreningsmedlemmarna som vi ville att riksdagen skulle göra detta uttalande. Vad vi kommer att få uppleva blir, om jag inte har missförstått det hela, att kommunisterna först kommer att rösta *för* en kollektivanslutning, och alltså stödjade det socialdemokratiska förslaget, och sedan kommer att rösta *emot* kollektivanslutningen och mot det socialdemokratiska förslaget. — Det blir ju ett rätt lustigt teaterstycke, det också.

Överläggningen var härmed slutad.

#### *Hemställan*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels hemställan i reservationen av herr Larsson i Luttra m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Boo begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i betänkandet nr 34 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit hemställan i reservationen av herr Larsson i Luttra m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Boo begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 144  
Nej — 134

#### *Motiveringen*

Propositioner gavs på godkännande av dels utskottets motivering, dels den motivering som under överläggningen föreslagits av herr Olsson i Stockholm, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Olsson i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Fredagen den  
10 november 1972

*Det statliga utrednings- och remissväsendet*

Den som vill att kammaren godkänner konstitutionsutskottets motivering i betänkandet nr 34 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren godkänt den motivering som under överläggningen föreslagits av herr Olsson i Stockholm.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Olsson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 134  
Nej — 13  
Avstår — 130

Herr Wiklund i Stockholm (fp) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men av misstag nedtryckt ja-knappen.

§ 10 Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande nr 35 i anledning av motion om obligatorisk lagrådsgranskning av vissa lagförslag.

Utskottets hemställan bifölls.

**§ 11 Det statliga utrednings- och remissväsendet**

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande nr 36 i anledning av motioner om det statliga utrednings- och remissväsendet.

I detta betänkande behandlades motionerna

1972:101 av herr Fälldin m. fl. (c) vari yrkats att riksdagen hemställde hos Kungl. Maj:t att en parlamentarisk arbetsgrupp gavs i uppdrag att granska det statliga utredningsväsendet och utforma allmänna riktlinjer för detta, i enlighet med vad som anförts i motionen samt

1972:291 av herr Helén m. fl. (fp), såvitt avsåg hemställan i punkterna A 1 och 2, att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde

1. att Kungl. Maj:t utfärdade en normalinstruktion för de statliga utredningarna och rekommenderade att utredningarnas faktamaterial offentliggjordes på ett tidigt stadium av utredningsarbetet samt att offentliga utfrågningar borde utgöra en del av utredningens arbete,
2. att en översyn gjordes av det statliga remissväsendet.

Utskottet hemställde

att motionerna 1972:101 samt 1972:291 såvitt avsåg hemställan i punkterna A 1 och 2 inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar Larsson i Luttra (c), Boo (c), Werner i Malmö (m), Fiskesjö (c), Norrby i Åkersberga (fp), Schött (m) och Molin (fp), vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna 1972:101 och 1972:291 såvitt avsåg hemställa i punkterna A 1 och 2 skulle hos Kungl. Maj:t anhålla att en parlamentarisk arbetsgrupp gavs i uppdrag att granska det statliga utredningsväsendet och utforma regler för detta i enlighet med vad som anförts i reservationen och i motionerna.

Herr FISKESJÖ (c):

Herr talman! Vi har nyss avlyssnat växelsången i en seglivad långkörare på denna svenska nationalscen.

Även i konstitutionsutskottets betänkande nr 36, som nu är uppe till avgörande, behandlas en åtminstone temporär evergreen. Under ett antal år har från oppositionens sida krävts en översyn av det statliga utredningsväsendet. Kravet har avvisats av den socialdemokratiska majoriteten -- nu tre år i följd -- med hänvisning till grundlagberedningens arbete. 1970 och 1971 förutsatte utskottsmajoriteten att det kunde förutsättas att grundlagberedningen: "skulle pröva väsentliga med utredningsväsendet sammanhängande frågor utan särskilt initiativ från riksdagen". I år föreligger grundlagberedningens slutprodukt, och var och en kan konstatera, att den inte innehåller något om utredningsväsendet. Men utskottsmajoriteten fortsätter av bara farten att avstyrka de föreliggande motionerna med hänvisning till grundlagberedningens förslag. Det är något underligt. Man borde hitta på något nytt motiv för avslag.

Vi som reserverat oss menar att det fortfarande är hög tid för en översyn. Utredningsväsendet är ju en ganska vildvuxen företeelse som märkligt nog egentligen aldrig varit föremål för någon mera övergripande analys från statsmakternas sida.

Ett sådant här krav från reservanterna skall naturligtvis inte uppfattas som ett utslag av en negativ inställning till utredningsväsendet som sådant. Det är bra att samhällsfrågorna penetreras ordentligt innan de blir föremål för beslut.

Syftet med de motioner som väckts och den reservation som finns i konstitutionsutskottets betänkande är i stället att slå vakt om viktiga värden i utredningsväsendet, värden som nu tycks hotade samt att söka ytterligare förbättra och effektivisera utredningsväsendet. Det vi uttryckt särskilt bekymmer över och bl. a. vill ändra på är den bristande samordningen av utredningsverksamheten, en konstaterad minskande andel parlamentariker i utredningsmaskineriet och en ökad tendens till att förlägga viktiga utredningar innanför kanslihusets insynsskyddade dörrar.

Jag ber, herr talman, med detta få yrka bifall till reservationen, avgiven av herr Larsson i Luttra m. fl.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr MOLIN (fp):

Herr talman! Antalet ny tillsatta utredningar har ökat. Den genomsnittliga arbetstiden för en utredning har ökat. Utredningsarbetet inom kanslihuset har ökat. Kostnaderna för utredningsväsendet har tiodubblats

Fredagen den  
10 november 1972

*Det statliga utrednings- och remissväsendet*

de senaste 20 åren. Andelen riksdagsmän i de offentliga utredningarna har minskat. Detta är obestridliga fakta som enligt vår mening motiverar en översyn av det statliga utredningsväsendet. Bortsett från dessa fakta är vi på ett antal punkter kritiska mot regeringens sätt att använda utredningsväsendet.

Regeringen struntar ofta i riksdagens utredningsönskemål. Det har vi ju helt nyligen fått exemplifierat.

Regeringen struntar ofta i att verkställa enhälliga utredningsbetänkanden.

Regeringen struntar ofta i att alls använda sig av utredningsväsendet i viktiga frågor.

Regeringen struntar ofta i värdefulla initiativ i riksdagen under hänvisning till utredningar som pågår.

Vi känner av dessa skäl – alltså dels de fakta som går att få fram om utredningsväsendets förändringar, dels den värdering vi gör av regeringens sätt att utnyttja utredningsväsendet – en oro för vad som håller på att hända med utredningsväsendet. Av de skälen har vi önskat en samlad översyn av utredningsväsendet i form av en parlamentarisk arbetsgrupp. Det är det enda krav som framförs i reservationen, och jag kan i likhet med herr Fiskesjö bara uttrycka en förvåning över att man upprepar argumentet från 1971, där det sades att man inte skulle föregripa grundlagberedningens förslag genom några åtgärder från riksdagens sida. Nu går ju grundlagberedningen inte längre att hänvisa till.

Jag vill, herr talman, nöja mig med detta och i övrigt hänvisa till de motiv för ett bifall till reservationen som herr Fiskesjö just har lämnat.

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! I moderata samlingspartiets samlade partimotion, nr 294, erinras om hur det svenska utredningsväsendet bygger på gamla traditioner och intar en unik ställning i världen, dels på grund av utredningarnas noggrannhet, dels till följd av det omfattande faktamaterialets objektivitet.

Emellertid nödgas man konstatera att utredningsarbetet under senare år gradvis förändrats. Tyvärr i negativ riktning. Utredningarna har i tilltagande utsträckning politiserats, allt oftare har de blivit expertutredningar eller departementsutredningar med drag av rena beställningsarbeten.

Detta innebär att oppositionens möjligheter att bidra med synpunkter redan på utredningsstadiet minskat, vilket försvagat beslutsunderlagets allsidighet. Den naturliga formen för beredning av stora och principiellt betydelsefulla frågor bör vara parlamentariskt sammansatta utredningar. Sådana bidrar till en värdefull insyn för oppositionen och till en mer vital politisk debatt och kan medföra mer samlande politiska lösningar av problemen.

Som en stark kontrast härtill står det olyckliga förfarandet häromåret då socialdemokraterna utan medverkan av övriga partier framlade förslag till, som man så stolt sade, vår tids största skattereform. Exemplet manar ej till efterföljd.

I vår partimotion liksom i centerpartiets och folkpartiets motioner

behandlas det nuvarande utredningsväsendets brister ganska utförligt. Liksom herr Fiskesjö vill jag framhålla utredningsväsendets stora värde. Vad vi önskar är en förbättring av systemet. Samtliga borgerliga ledamöter av konstitutionsutskottet har ju också förenat sig i en anhållan om tillsättande av en parlamentarisk arbetsgrupp med uppdrag att granska det statliga utredningsväsendet och utforma regler för detta.

Vi moderater anser det angeläget att en sådan översyn snarast kommer till stånd. Därför ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr WICTORSSON (s):

Herr talman! Vi har i vårt land ett parlamentariskt styrelsesystem, vilket bl. a. innebär att regeringen stöds eller accepteras av en majoritet av ett eller flera partier i riksdagen. De partier som inte ingår i regeringen bildar oppositionen. I ett renodlat tvåpartisystem fungerar systemet på det sättet att regeringen utformar sina förslag och oppositionen utarbetar sina alternativa förslag. I vårt land har vi andra drag i styrelsesystemet som förändrar denna grundmodell. Vi har ett flerpartisystem och vi har bl. a. sedan gammalt ett offentligt utredningsväsende, där både regeringsparti, eller regeringspartier, och oppositionspartier, eller oppositionsparti, är representerade. Vi har också – vilket förtjänar att noteras i den debatt vi för i dessa frågor i dag – sedan förra valet en situation där regeringen bildas av ett parti som inte har egen majoritet i riksdagen.

Mot denna bakgrund är det inte särskilt förvånande att det kan uppkomma olika uppfattningar om utredningsväsendets utformning, organisation och verksamhet över huvud taget. Resultatet av de offentliga utredningarna skall ju ligga som grund för regeringens förslag till riksdagen. Det är därför som regeringen måste ha rätten att besluta om utredningarnas utformning, direktiv och sammansättning. Riksdagens kontroll över regeringens aktiviteter på detta område utövas bl. a. i samband med den årliga dechargegranskningen, eventuellt genom att man tillämpar systemet med misstroendeförklaringar, och slutligen vid de politiska valen av folket självt.

I ett strikt parlamentariskt system skulle det naturligtvis dessutom vara på det sättet att oppositionens förslag skulle utformas efter dess egna utredningar i syfte att redovisa för medborgarna de alternativ man har till den förda politiken. Hade man ett sådant renodlat system, skulle det klart framgå att utformningen av direktiv, utredningarnas sammansättning och organisation är politiska ställningstaganden, som återspeglas i det slutliga utredningsresultatet. Nu har vi ett annat system, som jag nämnde inledningsvis, med flera partier som allmänt, liksom de stora intresseorganisationerna, bereds representation i de större utredningarna.

Vi anser inom samtliga partier detta vara värdefullt, eftersom det ger en insyn i utredningsverksamheten för olika grupperingar i samhället, och sannolikt har detta system haft en mycket stor betydelse för den politiska debatten i vårt land. Av mindre betydelse är kanske att systemet sannolikt också bidrar till att minska kostnaderna totalt för utredningsverksamheten inför de politiska besluten.

Men vi har inte nöjt oss med detta, utan vi har kompletterat detta system med olika former av stöd till partierna. Vi har infört stödet till

Fredagen den  
10 november 1972

*Det statliga utrednings- och remissväsendet*

riksgruppernas kanslier, genomfört partistödet och inrättat riksdagens upplysningstjänst. Också riksdagens övriga informationsverksamhet kommer in när det gäller att bedöma dessa frågor. Allt detta är till för att aktivera insynen och den politiska debatten. Människornas ökade krav på information och på meddelaktighet i den politiska beslutsprocessen kommer sannolikt att medföra krav på förstärkningar av dessa olika verksamheter.

Det här anförda får tjäna att visa att utredningsväsendet inte kan ses fristående från det parlamentariska styrelsesystemet och från författningsfrågorna i allmänhet. Det är mot denna bakgrund som utskottsmajoriteten vill att riksdagen skall ta upp dessa frågor i samband med behandlingen av den proposition i författningsfrågorna som vi får tillfälle att behandla under nästa års vårriksdag. Då får vi möjlighet att vid samma tillfälle ta upp övriga författningsfrågor och också frågorna om utredningsväsendet.

Den här synpunkten understryks ju av det förhållandet att konstitutionsutskottet inför den väntade grundlagspropositionen studerat de här aktuella frågorna, bl. a. i USA och Canada. Det här synsättet ligger för övrigt inte särskilt långt från de borgerliga reservanternas, eftersom de hemställt om att det skulle tillsättas en parlamentarisk arbetsgrupp, som skulle få i uppgift att granska utredningsväsendet. Såvitt jag kan förstå, är det ingenting som hindrar konstitutionsutskottet från att ta på sig uppgiften att vara den arbetsgruppen. Därmed vinner man också en hel del tid, när det gäller att diskutera de här frågorna, och det ligger också i linje med hur det har fungerat tidigare. Jag behöver bara hänvisa till årets dechargegranskning, där det gjordes en genomgång av både utredningsväsendet och remissväsendet.

Herr talman! Jag vill under hänvisning till det sagda yrka bifall till utskottets hemställan i betänkandet nr 36.

Herr FISKESJÖ (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag känner inget större behov av att gå in någon längre polemik mot herr Wictorssons i sak och ton mycket hovsamma inlägg. Det är bara på en eller möjligen två punkter som jag skulle vilja säga något.

Om herr Wictorsson rent principiellt menar att regeringen inte skall böja sig för riksdagens beslut, så har jag en annan åsikt. Jag anser att regeringen skall efterkomma riksdagens beslut, oavsett i vilka frågor besluten fattas.

Sedan verkade det på herr Wictorsson som om han var överens med oss reservanter om att en översyn behövs. Det var snarast beträffande tidpunkten och tillvägagångssättet som han ansåg att vi hade fel. Han menade att konstitutionsutskottet borde ta upp den här frågan till våren, när grundlagsfrågor kommer att behandlas. Jag har svårt att se att KU kan hinna med att göra någonting i den här frågan i samband med behandlingen av ett så stort problemkomplex som de föreslagna grundlagsreformerna. Den parlamentariska grupp som vi vill ha för att se över utredningsväsendet bör enligt min mening vara fristående och tillsättas snarast möjligt.

Herr MOLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker nog också att det var i huvudsak riktiga synpunkter som herr Wictorsson framförde. Vi skiljer oss kanske litet när det gäller synen på de parlamentariska utredningarna eller kanske riktigare i synen på riksdagens inflytande över utredningsväsendet. Där vill jag nog gå på den linjen att man bör stärka riksdagens inflytande jämfört med nu. Om det skall ske genom att man har fler av riksdagen utsedda utredningar eller hur det skall gå till vill jag inte binda mig för.

Sedan sade herr Wictorsson att i stället för den arbetsgrupp som vi vill ha kunde konstitutionsutskottet fungera som en sådan arbetsgrupp. Det får väl tolkas så, att man från socialdemokratisk sida kan tänka sig att KU under det kommande året gör en vidgad analys, t. ex. i samband med dechargebehandlingen. Om så sker, tar jag det som ett fall framåt.

Herr SCHÖTT (m) kort genmäle:

Herr talman! Även jag konstaterar att det är i fråga om tidpunkten för översynen som nu skiljer oss åt. Även jag uppskattade herr Wictorssons anförande, som innehöll en del av intresse. Jag noterade också att han underlät att kommentera mitt beklagande av det sätt på vilket den stora skattereformen bereddes. Jag tar det som ett medgivande från hans sida av att det var ett olyckligt förfaringssätt och att någon upprepning inte är att befara.

Herr WICTORSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara hänvisa till de debatter vi har fört i konstitutionsutskottet när det gäller övriga grundlagsfrågor. Från majoritetens sida har vi samma synsätt i den här frågan: vi tycker att man skall behandla de frågor som sammanhänger med grundlagspropositionen i ett sammanhang, och det får vi tillfälle till vid vårriksdagen. Då får vi se alla konsekvenser. Och självfallet, herr Fiskesjö, anser jag att vi skall ha en effektivt fungerande parlamentarism, som innebär att regeringen har förtroende hos en majoritet i riksdagen. Det förutsätter ju hela mitt resonemang.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Här hänvisas till revisorernas granskning av utredningsväsendet. Att vi granskar det beror på att det kostar en del pengar, och att det är värt att se om det har utvecklats i den ena eller andra riktningen och om pengarna har använts så som de är avsedda.

Vi tog där upp ett par ting, av rent praktisk natur. Avsikten var att undersöka om man möjligen kunde rationalisera utredningsväsendet, inte så att den enes eller andres inflytande minskades eller ökades, utan man skulle undersöka om det kontorsmässiga arbetet och användandet av experter skedde på det mest ekonomiska sättet.

Sedan hade vi en annan synpunkt, och den kommer tillbaka här. Jag har själv här i riksdagen några gånger tagit upp att jag har gjort iakttagelser – och även beräkningar för en del år sedan – av hur det parlamentariska inslaget i de i berättelsen redovisade kommittéerna har minskat. Jag anser att det är en försvagning. Det säger jag inte av den

Fredagen den  
10 november 1972

*Det statliga utrednings- och remissväsendet*

anledningen att jag anser att man utövar så särskilt stort inflytande om man är med i en utredning. Jag ser det i stället från synpunkten av en enkel riksdagsman, som inte kan sätta sig djupt in i alla frågor, men som kanske kan uppleva det som positivt att få vara med i en utredning och där få se åtminstone något stort komplex på nära håll.

Vi har haft sådan praxis här i riksdagen att vi har ansett att de som har suttit i en utredning var hemma i den aktuella frågan. De har svarat för exempelvis upplysningen ute i partierna i den frågan. Jag tycker det är bland det viktigaste att man har möjlighet att ute på fältet ha någon som är insatt i frågan och följer utvecklingen av de tankegångar som sedan kanske blir förslag här i riksdagen. Jag har varit med i ganska få utredningar, men i de sammanhangen har jag verkligen utnyttjats ute i partiet i mycket hög grad. Jag är inte säker på att jag gjort så stor nytta i själva utredningarna, men jag anser att man på det sättet förankrar i folkets medvetande vad som ligger bakom ett visst beslut -- och det tycker jag är av så stort värde att det är synd att man har minskat antalet parlamentariker i utredningarna.

Om man sedan ser till det politiska inflytandet har vi ofta haft den känslan att det från socialdemokratiskt håll har varit parlamentarikerna som suttit i utredningarna, men vi har inte funderat ut vilken politisk uppfattning tjänstemännen eller de biträdande experterna haft. Hade vi gjort det kanske vi funnit att inte de borgerligas representanter varit färre i antal utan kanske många fler än socialdemokraternas. Men den risken får man ta. Jag tycker ändå att man i utredningar skall ha med borgerliga representanter, som är parlamentariskt utsedda. Förr i världen var det så att man ansåg utredningens ledamöter bundna, men det har mer och mer blivit på det sättet att den som säger något i utredningen och binder sig där hoppar av fortare än kvickt sedan. Litet av den hederlighet som tidigare fanns har också försvunnit, tycker jag. Man hade ett helt partis sanktion för vissa tankar när partiet haft en representant med i en utredning -- och jag tycker att också det var värdefullt.

Jag anser att den kritik som framförts är riktig -- och det fanns också med i revisorernas utlåtande -- som säger att regeringen här inte riktigt har observerat vilket värde det innebär både för parlamentarikerna själva och, tror jag, också för regeringen att under utredningsstadiet få följa en fråga.

Sedan kunde jag inte bli riktigt klok på vad ni som varit uppe och talat egentligen menade. Herr Schött sade att utredningarna har politiserats. Jag uppfattade det som om herr Molin menade att utredningarna har avpolitiserats. Jag anser att det är av värde att parlamentarikerna, som ju är politiska representanter, är med i utredningarna. Antingen vill man ha parlamentarikerna representerade, och då är det en politisk sammansättning, eller också vill man inte ha dem med, och då tycker jag att man missar någonting. Så det där var väl litet grumsigt tänkt, fast ni blev ju överens om en reservation.

Här har nämnts skatteutredningen, och i reservationen står det att alla utredningar som inte är av utpräglad teknisk natur bör ha ett starkt inslag av parlamentariker. Den allmänna skatteutredningen var sannerligen väl representerad från alla håll. Ingen kunde klaga på den sammansättningen.

Alla grupper som borde vara med var också med. — Resultatet blev för all del inte bättre för det. Sedan kom emellertid familjeskatteberedningen. Där var två politiska partier representerade genom parlamentariker. Jag beklagar att vi inte också hade någon representant från moderata samlingspartiet. Det beklagade jag redan då, och jag gör det nu också. Men det var en utredning som betecknades som rent teknisk.

Det är bra när man har parlamentariker från olika partier, det förlorar vi aldrig på. Det är den reprimand som jag vill ge regeringen och har givit den tidigare: Tag med representanter från partierna som sedan skall ta ställning i riksdagen, så att de dels känner alla premisser för det förslag utredningen lägger fram, dels kan följa de förslag som på grundval av utredningarna läggs fram i riksdagen.

Man kan vara hur kritisk som helst och likväl vara en stor anhängare av det system som vi har med utredningar. Det är starkt med utredningar. De får tid på sig. Vad har vi för tid när vi i ett utskott skall behandla en fråga? Man är inte så fri där och man har för kort tid på sig. Det är en väldig styrka både med utredningarna och med remissförfarandet på utredningarnas resultat. Det förfarandet får vi vara rädda om, även om det kostar mycket pengar — det är värt sina pengar, menar jag.

Om det sedan skulle inträffa att en utredning lägger fram förslag som aldrig blir proposition skall man vara tacksam för det — det är mycket som vi har sluppit den vägen. Förslag har utretts och man har funnit att de inte var mycket att ha; och man har kanske börjat se frågan ur en annan synvinkel. Det behöver inte vara så att varenda utredning skall resultera i ett lagförslag eller ett ekonomiskt beslut i riksdagen. Det kan vara lika värdefullt om det inte leder till någonting. Man behöver inte mäta utredningens effektivitet efter detta.

Det finns alltså, vill jag säga, en berättigad kritik men inte mot utredningsväsendet i och för sig.

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Det är möjligt att jag inte formulerade mig så lyckligt. När jag talade om politisering av utredningarna avsåg jag framför allt att de inte var allsidigt sammansatta utan att det var en ensidig politisk sammansättning av dem. Jag gläder mig över att höra att fru Nancy Eriksson delade min uppfattning.

Jag anser att den allmänna stora skatteutredning, som höll på flera år, var föredömligt sammansatt. Där fanns representanter för alla de demokratiska politiska partierna men också från de olika organisationerna. Den arbetade, såvitt jag förstär, på ett utomordentligt sätt. Att dess produkt sedan inte resulterade i någonting glädde sig fru Eriksson i Stockholm åt, jag beklagar det.

Den utredning som jag sedan berörde var inte en parlamentarisk utredning utan det förfaringsättet att socialdemokraterna lade fram ett stort skatteförslag, vid vars upprättande ingen utomstämde hade fått medverka. Det var den stolta reform som skulle ge två tredjedelar av medborgarna sänkt skatt. Vi vet nu resultatet.

Jag är tacksam för den positiva inställning som fru Nancy Eriksson här har deklarerat när hon understrukt hur värdefullt vårt utredningsväsende

Nr 115

Fredagen den  
10 november 1972

*Det statliga utrednings- och remissväsendet*

är. Än en gång vill jag understryka att det har ett utomordentligt stort värde, men att det kan utformas bättre. Det är en översyn som vi alla här önskar.

Herr MOLIN (fp):

Herr talman! Det var ett övertygande inlägg som fru Eriksson i Stockholm gjorde, tycker jag. Får jag bara göra ett litet förtydligande av vad jag sade i fråga om det politiska inslaget i utredningarna; jag var ju kortfattad i mitt första anförande.

Det är alltså på det viset att andelen riksdagsmän bland utredningsledamöterna har minskat. Jag har siffror på att den har sjunkit från ca 30 procent av samtliga ledamöter till ca 18 procent i utredningar tillsatta på 1970-talet. I den meningen har alltså det politiska inslaget minskat.

Däremot är det inte säkert att det politiska inslaget totalt har minskat, eftersom utredningsarbetet inom departementen har ökat och eftersom andra politiker än riksdagsmän i större utsträckning ingår i utredningarna, t. ex. sakkunniga från departementen.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Sakkunniga i departementen skall vi väl inte räkna som politiker. Jag har inte betraktat de konservativa experter som vi brukar ha i utredningar som politiker. Jag tycker vi skall räkna bort dem och som politiker se dem som är valda på politiska grunder och som redovisar sitt arbete i politiska fora. Det räcker med att anmärka på att dessa inte är tillräckligt företrädare.

Herr MOLIN (fp):

Herr talman! Jag håller med fru Eriksson i Stockholm, men det är klart att det ändå finns ganska många sakkunniga och departements-tjänstemän som går in som *ledamöter* i utredningarna och där företräder regeringspartiet; det kan vi se en stor mängd exempel på. Jag avsåg alltså inte experter, utan jag tänkte på folk från departementen som placeras som ledamöter i utredningarna. Ett mycket stort antal tjänstemän och sakkunniga från finansdepartementet återfinns ju t. ex. i utredningar av mycket olika slag.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Larsson i Luttra m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Fiskesjö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i betänkandet nr 36 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Larsson i Luttra m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Fiskesjö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja -- 141  
Nej -- 130  
Avstår . . . 1

## § 12 Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande:

Nr 38 i anledning av motion om utvidgning av tryckfrihetsförordningens tillämpningsområde

Justitieutskottets betänkanden:

Nr 19 i anledning av motion om utredning angående domarutbildningen

Nr 20 i anledning av motion angående frigivningen från fängvårdsanstalt

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

## § 13 Ansvar för ekonomiskt förtal

Föredrogs justitieutskottets betänkande nr 21 i anledning av motion om ansvar för ekonomiskt förtal.

I detta betänkande behandlades motionen 1972:913 av herr Nordgren (m) vari yrkats att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till sådana ändringar i 5 kap. 1 § brottsbalken och 7 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen att dessa även kom att omfatta bestämmelser om ekonomiskt förtal.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1972:913.

Reservation hade avgivits av fru Kristensson (m) samt herrar Dockered (c), Ernulf (fp), Johansson i Växjö (c), Westberg i Ljusdal (fp), Polstam (c) och Schött (m), vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1972:913 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning samt förslag till lagstiftning rörande s. k. ekonomiskt förtal.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! Frågan om lagstiftning om skydd mot ekonomiskt förtal har länge varit aktuell. Med ekonomiskt förtal menar man förtal som riktar sig mot en fysisk eller juridisk person och som medför ekonomiska skadeverkningar för honom men som inte innefattar angrepp mot hans personliga heder. Om det gör det, blir det i stället fråga om förtal enligt de vanliga ärekränkingsreglerna.

Fredagen den  
10 november 1972

*Ansvar för ekonomiskt förtal*

I viss utsträckning kan också ekonomiskt förtal mot en enskild person och i vissa fall också mot ett kollektiv bestraffas enligt vanliga ärekränkingsregler. Marknadsföringslagen ger även ett visst skydd mot förtal från en näringsidkare mot en konkurrent.

De som saknar skydd mot ekonomiskt förtal är därför i huvudsak företag som drivs i bolagsform, vare sig det är fråga om stora företag eller små företag med kanske ett par personer som driver rörelse. Ekonomiskt förtal kan t. ex. innebära att man sprider rykten om ett företag att det är på obestånd och inte kan betala sina skulder. Resultatet kan då bli bl. a. att långivarna slutar att lämna kredit, och vill det sig riktigt illa, kan resultatet bli att företaget får gå i konkurs på grund av dessa uppgifter, som kanske sedan visar sig vara falska.

Varken utskottsmajoriteten eller reservanterna förnekar egentligen behovet av lagstiftning om skydd mot ekonomiskt förtal. Majoriteten anser dock inte att det finns någon anledning att riksdagen gör någonting i frågan utan hänvisar till att regeringen kan beräknas ägna "tillbörlig uppmärksamhet" åt frågan, som man uttrycker sig. Men majoriteten kan inte peka på någon aktuell utredning som sysslar med frågan och inte heller på något klart initiativ från regeringens sida. I det läget yrkar reservanterna att riksdagen skall hos regeringen begära utredning och förslag till lagstiftning angående ekonomiskt förtal.

I detta sammanhang vill jag göra en personlig deklARATION, som jag inte vet om övriga reservanter ställer sig bakom. Den står alltså bara för min egen räkning och innebär följande. Enligt min mening bör en lagstiftning om ekonomiskt förtal få en mera begränsad omfattning än de nuvarande förtalsreglerna i brottsbalkens ärekränkingskapitel, som alltså rör angrepp på en människas personliga heder. Skälen till detta är två.

För det första är behovet av skydd mot ekonomiskt förtal trots allt i regel något mindre än skyddet för den personliga hedern. För det andra ingriper ett långtgående straffstadgande mot ekonomiskt förtal i yttrandefriheten på ett sätt som kan äventyra rimlig och nyttig nyhetsförmedling och offentlig debatt. Jag anser därför att ett straffstadgande mot ekonomiskt förtal åtminstone i huvudsak bör begränsas till medvetet falska uppgifter om ett företags ekonomiska förhållanden.

Jag har velat göra den deklARATIONEN för att min reservation inte skall bli missförstådd, och med den förklaringen yrkar jag, herr talman, bifall till reservationen.

Fröken BERGEGREN (s):

Herr talman! Den motion som vi nu behandlar skulle jag vilja räkna till vad jag kallar bis iter-motionerna. Det är nämligen rätt stor likhet mellan denna påskrift som man får på läkarreceptet och den underförstådda påskrift som finns på en hel del motioner: Går det inte igenom det ena året, så kommer man igen nästa år. Det är bara den skillnaden att medan bis iter-påskriften på läkarreceptet sparar patienten tid och kostnader, innebär detta bis iter-förfarande när det gäller motioner att vi på nytt börjar mala i riksdagens kvarnar med allt vad det innebär av tidsspillan och kostnader för att resultatet slutligen, inte oväntat, skall bli precis vad vi förutsåg: att det var samma mjölpåse som skulle komma ut ur kvarnen.

Herr Ernulf har, såvitt jag har kunnat se, inte kunnat anföra någonting utöver det som anfördes i förra årets debatt, och justitieutskottet har tålmodigt ånyo redovisat både vad som har förevarit i den här frågan tidigare och de slutsatser som utskottet kom fram till förra året och som godtogs av riksdagen. Det har inte hänt någonting nytt sedan dess, och i den motion som föreligger finns ingenting nytt utöver att man där har redovisat något av vad som är praxis i utländsk rätt. Men trots att man upprepar att det finns starka skäl för en utredning har man inte kommit med några konkreta exempel på varför det inte går att komma till rätta med de här olägenheterna med nuvarande lagbestämmelser.

Vi har, när vi har behandlat frågan i utskottet, visserligen gemensamt sagt att det möjligen kan förekomma fall, då det skulle behövas ett visst skydd, men majoriteten anser att vi inte har fått några sådana konkreta exempel som gör det angeläget att begära en särskild utredning för den här frågans skull, utan vi förutsätter att man, när man så småningom företar en förnyad översyn av brottsbalkens ärekränkingsregler, också kommer att beakta de här problemen.

Med återopande av det sagda och vad utskottet har anfört både i år och förra året ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! Jag förstår väl att fröken Bergegren inte tycker om att den motion det här gäller återkommer, men om man anser en fråga angelägen och dessutom, som i detta fall, har funnit stöd av enhälliga utredningar – den ena efter den andra säger att det här finns ett behov av lagstiftning – är det rätt naturligt att man väntar sig att regeringen vidtar någon åtgärd. När den inte gör det, har oppositionen ingen annan väg än att kräva detta tills vårt krav äntligen blir tillgodosett – ty det blir det förr eller senare.

Fröken Bergegren frågade också varför det inte går att komma till rätta med problemen med nuvarande lagbestämmelser, och hon sade att jag inte talat om varför det inte går. Men, fröken Bergegren, i utskottets recit har redovisats flera utredningar som förklarat att en lagstiftning behövs, och detta säger även dessa utredningars socialdemokratiska ledamöter. Jag trodde därför att vi faktiskt var överens om behovet av en lagstiftning. I varje fall finns behovet övertygande dokumenterat i utskottsbetänkandets recit som också majoriteten har skrivit under.

Fröken BERGEGREN (s):

Herr talman! Det är väl alldeles riktigt att här har förekommit olika uppfattningar om behovet av en lagstiftning på det område det här gäller, och vi har också utförligt redovisat detta både i förra årets och i årets utskottsbetänkande. Därutöver har emellertid inte framkommit någonting nytt. Även om det är många som säger att det kan finnas ett behov av en lagstiftning och att man är mer eller mindre övertygad om behovet av en lagstiftning i detta avseende, har jag ännu inte fått svar på frågan i vilka konkreta fall man inte kan komma till rätta med problemen med hjälp av den nuvarande lagstiftningen. Så länge man inte kan peka på några verkligt stora olägenheter med de nuvarande bestämmelserna, kan

Fredagen den  
10 november 1972

*Ansvar för ekonomiskt förtal*

jag inte inse att det finns ett behov av att sätta i gång en separat utredning, utan jag anser att vi bör avvakta ett lämpligt tillfälle för en utredning där också dessa problem får tas upp till prövning.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! Om fröken Bergegren hade hört på mitt anförande, hade hon funnit att jag faktiskt tog upp ett konkret exempel, nämligen när man sprider oriktiga uppgifter innebärande att ett företag är på obestånd, något som kan leda till att krediterna stoppas och att företaget går i konkurs. Sedan kan det visa sig att uppgifterna är falska. Jag tycker att detta fyller ett rimligt anspråk på ett konkret exempel.

Till slut vill jag bara citera vad konsumentupplysningskommittén anför. Den understryker sitt uttalande, som återges i utskottsbetänkandets, genom att kursivera det. Kommittén uttalar följande: "Kommittén vill emellertid betona vikten av att konsumentupplysningsaspekten beaktas vid en totallösning av problemet ekonomiskt förtal" – och sedan kommer det som är viktigt – "vilket utgör en lagstiftningsfråga som det är angeläget att snarast bringa till en positiv lösning."

Fröken BERGEGREN (s):

Herr talman! Jag konstaterar att vad herr Ernulf anför inte är ett konkret exempel utan ett tänkt exempel. Jag har efterlyst i vad mån man har kommit underfund med att det i ett konkret fall icke har varit möjligt att komma till rätta med problemen med hjälp av nuvarande lagstiftning.

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Även jag har undertecknat reservationen, och jag kan kanske stå till tjänst med ett praktiskt exempel hur otillfredsställande den nuvarande lagstiftningen fungerar.

Jag har här i min hand en promemoria från riksdagens upplysningstjänst som gäller fakta kring anmälan till konsumentombudsmannen av Bofors tandkräm år 1971. Detta år anmälde en f. d. anställd vid Bofors AB en av Bofors framställd tandkräm till konsumentombudsmannen. Anmälan riktade sig främst mot de små plastkulor som ingick som en beståndsdel i tandkrämen och som anmälaren menade var hälsovådliga. Konsumentombudsmannen ansåg sig emellertid inte kompetent att bedöma detta utan hänsköt frågan till socialstyrelsen. Socialstyrelsen lät då utreda ärendet, vilket tog några månader i anspråk. Utredningen föranledde emellertid ingen åtgärd från socialstyrelsens sida. Följaktligen ingrep då inte heller konsumentombudsmannen.

På Bofors AB menar man att anmälan till konsumentombudsmannen orsakade företaget en avsevärd ekonomisk skada. Man lät också företags jurister undersöka om det fanns någon möjlighet att vidta rättsliga åtgärder med anledning av det ekonomiska förtal man ansåg hade förelegat. Man fann dock inga eller i alla fall mycket små möjligheter att nå framgång vid en rättslig prövning, varför den aldrig kom till stånd. Saken ansågs därmed från Bofors sida vara utagerad.

Jag tycker detta praktiska exempel visar hur otillfredsställande lagstiftningen är.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av fru Kristensson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Ernulf begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 21 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av fru Kristensson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Schött begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	147
Nej	—	120
Avstår	—	3

§ 14 Föredrogs justitieutskottets betänkande nr 22 i anledning av motion om inrättande av disciplinnämnder för bestraffning av tjänstefel.

Utskottets hemställan bifölls.

## § 15 Lantbrukares krigsplacering och repetitionsutbildning

Föredrogs försvarsutskottets betänkande nr 20 med anledning av motioner om lantbrukares krigsplacering och repetitionsutbildning.

Herr FÄGELSBO (c):

Herr talman! Genom att väcka en motion om förändring av reglerna så att lantbrukare kan få möjlighet att fullgöra repetitionstjänstgöring inom hemvärnet har jag velat bidra till en lösning på ett för många människor stort problem.

Som jag påpekat i motionen inträffar repetitionsövningar ofta under för lantbruket bråda perioder, exempelvis vid sådd och skörd. Det är därför ofta förenat med stora svårigheter för lantbrukarna att fullgöra tjänstgöringen under denna tid. För de lantbrukare som ägnar sig åt animalieproduktion är det, eftersom dessa företag oftast är enmansföretag, praktiskt taget omöjligt att under någon period av året lämna sitt företag. Jag har här ett färskt exempel på att en person har gjort framställning om anstånd, men framställningen har avslagits av vederbörande myndighet. Som jag ser det skulle man genom att göra det möjligt för dessa lantbrukare att fullgöra sin repetitionstjänstgöring inom

Fredagen den  
10 november 1972

*Lantbrukares krigs-  
placering och repe-  
titionsutbildning*

hemvärnets väsentligt reducera de svårigheter som i dag uppstår. Att få uppskov är inte så lätt; särskilt gäller detta för vissa specialutbildade värnpliktiga.

Utskottet har avstyrkt motionen under hänvisning dels till möjligheterna att få anstånd med fullgörandet av repetitionsövningen, dels till den pågående försöksverksamheten med avbytare för lantbrukare. Utskottet anser också att hemvärnets karaktär av frivillig organisation skulle lägga hinder i vägen för den förändring jag här har föreslagit. Hemvärnets är dock en del av armén och står under de militära lagarna. Eftersom det förslag jag framlagt innebär att möjligheter skulle finnas för lantbrukare som så önskar att fullgöra sin tjänstgöring inom hemvärnets som ett alternativ till andra former av repetitionsövningar, kan jag inte förstå att ett sådan arrangemang skulle ta bort något av hemvärnets frivilligkaraktär. Frivilligheten kan för resten göra vederbörande mera positiva till uppgiften.

I vad gäller möjligheterna att få anstånd med repetitionstjänstgöringen — jag har redan nämnt något om det — måste jag säga att det sannerligen inte är så väl beställt som utskottet i viss mån vill låta påskina. Det händer tyvärr alltför ofta att orimliga situationer med ekonomiskt kännbara konsekvenser uppstår för de lantbrukare som vägras anstånd.

Det avbytarsystem som utskottet hänvisar till kan visserligen i framtiden komma att få en betydelse i detta sammanhang; det hoppas vi åtminstone. Men i dagens läge är det inte så utbyggt att det kan anses utgöra någon tillfredsställande lösning på problemet. Jag anser — även om utskottet har avstyrkt motionen — att denna fråga är av sådan betydelse att den kräver en tillfredsställande lösning och det inom en snar framtid.

Jag tänker inte nu framställa något yrkande, men jag förutsätter att myndigheterna, intill dess något annat system har beslutats, kommer att vara mycket generösa med anståndsgivningen till här berörda yrkesgrupp. Det kan inte vara i landets intresse att, som ofta nu sker, skapa stora problem för den relativt fåtaliga yrkesgrupp som det här gäller.

Jag har som sagt, herr talman, inte något yrkande.

I detta anförande instämde herrar Svanström, Eriksson i Bäckmora och Carlsson i Vikmanshyttan (samtliga c).

Herr LEUCHOVIUS (m):

Herr talman! Inte heller jag har begärt ordet för att få tillfälle att yrka bifall till den fyrpartimotion, som jag står som första namn på. Jag kommer således inte att ställa något yrkande, utan jag har begärt ordet för att i första hand få anlägga några synpunkter på den blockorganisation som utskottet har refererat till och som i mycket stor utsträckning också hör ihop med det ärende som vi nu debatterar.

Men först vill jag göra några korta kommentarer till utskottets behandling av motion nr 955. I stort sett kan jag väl instämma i de synpunkter som herr Fågelsbo tidigare har redogjort för. Det specialiserade moderna jordbruket är i dag i mycket stor omfattning ett enmansjordbruk med högt automatiserad maskinutrustning. Det är i stor utsträckning omöjligt att under en tid av 18 eller 25 dagar, som repetitionsöv-

ningarna i regel uppgår till, få tag på någon kompetent ersättare i den inkallade jordbrukarens ställe.

Jag tycker mig kunna dra den slutsatsen av utskottets betänkande att man inom utskottet har insett de besvärliga problem som uppstår då dessa ensambrukare blir inkallade till repetitionsövningar, många gånger långt från hemorten. I betänkandet sägs bl. a. att den pågående strukturomvandlingens betydelse för folkförsörjningen på olika områden måste uppmärksammas. Vidare hänvisar utskottet till 1972 års värnpliktsutredning och påpekar att den pågående planeringen inom det militära försvaret kan komma att leda till att antalet lokalt bundna markstridsförband ökar.

Jag har således tolkat utskottets skrivning som ganska positivt till motionens yrkanden. Att man sedan inte tillstyrkt dem är en ganska vanlig företelse, som vi känner till sedan tidigare här i kammaren.

Så vill jag komma med några reflexioner och synpunkter kring blockorganisationen. Försvarsutskottet har i sitt betänkande nr 20, det vi nu diskuterar, i stort sett hänvisat till blockorganisationen inom jordbruket. Utskottet nämner bl. a. att denna nyligen varit föremål för översyn och att Kungl. Maj:t har utfärdat nya bestämmelser, som trädde i kraft den 1 juli i år. Den tidigare blockorganisationen som tillkom genom beslut den 29 juni 1951, upphörde samtidigt att gälla.

Dessa kommentarer från utskottets sida är helt riktiga. Det egendommiga – och enligt min mening ganska anmärkningsvärda – är att det nu har gått något mer än fyra månader sedan de nya bestämmelserna trätt i kraft, men ännu har inte några som helst funktionärer utsetts för att sätta i gång denna blockorganisation och för att leda den i fortsättningen. Enligt bestämmelserna skall det finnas en riksblockledare, en länsblockledare i varje län och en överblockledare från varje överblock, som i stort sett är en kommuns område; dessutom skall det finnas en blockledare i varje arbetsblock. I samtliga fall skall dessa blockchefer ha en ersättare.

Ingen av dessa funktionärer har ännu blivit utsedd. Det är således i dag en organisation endast på papperet och kanske knappast det. I det nuvarande läget kan den varken fylla sin beredskapsfunktion eller vara till någon hjälp för inkallade värnpliktiga. De tidigare överblockledarna har upphört att fungera, och några nya har ännu inte utsetts. En överblockledare har bl. a. haft till uppgift under fredstid – och så kommer det också att bli enligt de nya bestämmelserna – att vara behjälplig med intyg om anstånd och ledighet när sådana anses behövliga.

Det är således i dag sämre ställt än det varit under de senaste 20 åren för dessa lantbrukare som blir inkallade.

Jag ställde en enkel fråga till chefen för jordbruksdepartementet under vårriksdagen, och jag fick den 23 mars ett mycket kort svar, som egentligen endast innehöll konstaterandet att beslutet kommer att meddelas under den närmaste tiden. Jag har begärt ordet bara för att framhålla vikten av att denna nya blockorganisation sätts i funktion, att personal på olika nivåer snarast utses och att medel ställs till förfogande så att denna organisation kan fungera. I årets statsverksproposition anvisas endast 75 000 kronor till denna blockorganisation, och dessa medel är otillräckliga för att organisationen skall kunna fungera.

Fredagen den  
10 november 1972

*Lantbrukares krigs-  
placering och repe-  
titionsutbildning*

Det hade också varit synnerligen värdefullt om man på något sätt kunnat koppla in avbytarverksamheten i denna blockorganisation. Då hade man, åtminstone enligt min bedömning, kunnat få en betydelsefull och viktig uppgift för blocken under fredstid, värdefull också under beredskapsförhållanden.

Herr talman! När man i utskottets betänkande hänvisat till denna blockorganisation så har jag bara velat anföra dessa synpunkter på frågan. Jag har inget yrkande att ställa.

Herr PETERSSON i Gäddvik (m):

Herr talman! Med anledning av inläggen från herrar Fågelsbo och Leuchovius skulle jag först av allt vilja påminna om att en enig parlamentarisk försvarsutredning så sent som i år har anfört: "Totalförsvaret bör vara så uppbyggt och organiserat att det är en hela folkets angelägenhet. Enligt utredningens mening förverkligas detta mål bäst genom att det militära försvaret – som även i framtiden kommer att dominera våra försvarsansträngningar och kostnaderna för dessa – byggs på den allmänna värnpliktens grund."

Jag tror man bör ha detta i minnet när man av skilda skäl vill göra inskränkningar i skyldigheten att fullgöra värnplikt där den bedöms ha största nyttan för totalförsvaret.

I det militära försvaret krigsplaceras värnpliktiga i förband eller lokalförband främst beroende på ålder. Några särskilda principer för krigsplacering av värnpliktiga jordbrukare torde inte kunna införas utan betydande nackdelar.

Det är möjligt att 1972 års värnpliktsutredning kan medföra i viss mån ändrade förutsättningar. Vi har också i utskottsbetänkandet erinrat om att denna värnpliktsutredning skall göra en bedömning av utbildningsmål och uppgifter för stationära lokalförsvarsförband och därtill överväga bl. a. om den nuvarande tiden för utnyttjande av de värnpliktiga i krigsorganisationen bör varieras mellan olika typer av förband i olika delar av landet.

Av herr Fågelsbos inlägg, där han inte ställde något yrkande, kan jag förstå att han instämmer i och är medveten om att här finns problem. Det framgår för resten också av förhandsreferat i en dagstidning i Västmanland av vad han sagt här.

Med anledning av vad herr Leuchovius sade vill jag hänvisa till att vi i utskottets betänkande har anfört att blockorganisationen är föremål för översyn och att man också håller på att få fram nya anvisningar för den regionala planeringen. Jag vill uttrycka förhoppningen att detta arbete snarast blir fullföljt, även på regional nivå.

Därmed yrkar jag bifall till ett enigt försvarsutskotts hemställan.

Herr LEUCHOVIUS (m):

Herr talman! Bara för att undvika missförstånd vill jag tillägga att det inte varit motionärernas mening och inte heller begärts, att lantbrukarna skulle komma i en gynnad position när det gäller att fullgöra sina militära skyldigheter. Vad vi begärt är endast att man skulle ta hänsyn till de speciella förhållanden som lantbrukarna i många fall arbetar under, när

de är ensamma på sina gårdar, och försöka få till stånd en förändrad tjänstgöring för dessa grupper -- inte att de skall komma ifrån sina skyldigheter.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

## § 16 Föredrogs

Försvarsutskottets betänkande:

Nr 21 med anledning av motion om förbättring av befälsläget inom försvaret.

Utbildningsutskottets betänkanden:

Nr 36 i anledning av motion om intagningsbestämmelser för vårdyrkesutbildning

Nr 37 i anledning av motion angående utbildningen inom dataområdet.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

## § 17 Stödundervisning i simning

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande nr 38 i anledning av motion om stödundervisning i simning.

I detta betänkande behandlades motionen 1972:82 av herrar Petersson i Röstånga (fp) och Andersson i Örebro (fp) vari hemställdes att riksdagen som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad i motionen anförts om stödundervisning i simning.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1972:82.

Reservation hade avgivits av herrar Richardson (fp) och Nordstrandh (m), fru Sundberg (m) samt herr Stålhammar (fp), som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1972:82 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört om stödundervisning i simning i grundskolan.

Herr PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Trafikdöden är ett skrämmande begrepp, och vi är alla medvetna om hur många offer den skördar varje år och varje månad. Drunkningsdöden däremot talar man litet för sällan om, trots att också den är skrämmande och vissa helger under sommaren skördar fler offer än vad trafikdöden gör.

I motionen 82 år 1972 har vi motionärer visat på en del av förra årets skrämmande drunkningsstatistik, och av vad som hittills framkommit torde antalet drunkningsolyckor i år bli ungefär lika stort som förra året.

Nr 115

Fredagen den  
10 november 1972

*Stödundervisning  
i simning*

Fram t. o. m september hade 285 personer drunknat, och av dessa hade 65 drunknat i samband med badning. Särskilt oroande är att det alltfjämt finns så många unga människor med i denna statistik – unga människor som ju enligt skolans målsättning skulle vara simkunniga, unga människor som borde vara förtrogna med bad och med simning och som egentligen inte skulle ha drunknat.

Drunkningsdöden har naturligtvis många orsaker. Den kan bero på alkoholförtäring i samband med bad, onödigt djärvhet i båtar, bristande sjövana, brister i fråga om stängsel osv. Men oavsett detta är det alldeles klart att många – alltför många – drunkningsolyckor beror på att folk helt enkelt inte kan simma.

Vi måste alltså göra någonting för att minska dessa tragiska och ofta onödiga olyckor, och en åtgärd borde vara att vi försökte lära flera människor simma. Alla kan vi naturligtvis inte nå, men vår ambition borde vara att åtminstone lära våra skolungdomar att simma. Gör vi det kommer drunkningsstatistiken att ändras betydligt i en nära framtid.

Vi har en läroplan i grundskolan som sätter upp mål för simkunnigheten i de olika årskurserna – mål som i sig själva icke är särskilt märkliga men som inte nås i den utsträckning de borde nås. Sanningen är den att det finns för många elever i våra grundskolor som aldrig lär sig simma, och det är det som vi motionärer vill råda bot på. Vi föreslår att de skolelever som av någon anledning inte har lärt sig simma, som undervisningsplanen föreskriver, skall få extra undervisning – liksom de elever som nu inte klarar ämnena matematik eller svenska kan få kontinuerlig eller tillfällig hjälp på en läsklinik. Det skulle alltså bli en stödundervisning i gymnastik för dem som inte har lärt sig simma.

Majoriteten i utbildningsutskottet har yrkat avslag på motionen, även om man i allmänna ordalag talar om hur viktigt det är att alla barn lär sig simma. Men om de nu inte gör det, hur vill utskottsmajoriteten ordna det då?

Folkpartisterna och moderaterna har avgivit en reservation till utskottets betänkande. Den uppfyller kanske inte helt de önskemål vi uttryckt i motionen, men den tar i alla fall vara på våra intentioner, så att kommunerna skall kunna få utnyttja stödundervisningens resurser även för undervisning i simning under ämnet gymnastik. Reservationen betyder därför enligt vår uppfattning ett steg framåt.

Fru talman! Jag yrkar bifall till den reservation som fogats till utbildningsutskottets betänkande nr 38.

I detta anförande, under vilket fru andre vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar, instämde fru Eriksson i Stockholm (s).

Herr SCHÖTT (m):

Fru talman! Personligen är jag utomordentligt glad för varje framstöt som görs här i riksdagen och som innebär stöd åt strävandena för ökad simkunnighet. Ett faktum är nämligen att situationen i vårt land på det området är klart otillfredsställande. Jag kan nämna att vid lärarhögskolorna i Norrland visade en undersökning för ett par år sedan att 40 procent

Fredagen den  
10 november 1972*Stödundervisning  
i simning*

av lärarkandidaterna - det gällde alltså inte skolbarn - inte var simkunniga.

Nu gäller det skolbarnen och hur man skall kunna hjälpa dem så att de får undervisning i simning. Jag tillåter mig då erinra om att Svenska livräddningssällskapet - Simfrämjandet, de två organisationerna har numera gått samman, sedan fem år genomför en årlig rikstävling i simkunnighet för skolungdom i årskurserna 3-6. Resultatet av denna tävling visar på en glädjande ökning av simkunnigheten för dessa 9-12-åringar, med en årlig förbättring på 2 à 3 procent. År 1971 var simkunnighetsprocenten för dessa årskurser genomsnittligt 77 procent. År 1945 kunde bara hälften av 9-12-åringarna i städerna simma, en nivå som landsbygdens barn den gången uppnådde först i åldern 12-14 år.

Vid simundervisning är det nödvändigt att ha en lämplig plats för undervisningen. Om den skall vara effektiv bör man ha en lämpligt anordnad undervisningsbassäng inomhus eller ett tempererat bad utomhus.

Jag kan inte underlåta att nämna att jag redan för tolv år sedan motionerade om något så naturligt som att samma statsbidrag skulle utgå till en simundervisningslokal som till en gymnastikundervisningslokal. Ett enigt statsutskott tillstyrkte en utredning och riksdagen beslöt om en sådan. Ännu har ingenting hänt. Sex sju gånger har jag påmint vederbörande statsråd och andra om hur angeläget det är att ordna denna fråga. Jag beklagar att regeringen inte visat frågan något intresse och hjälpt till att skapa goda förutsättningar för en effektiv simundervisning för skolbarnen.

Fru talman! Den framstöt som gjorts av motionärerna hälsar jag med stor tillfredsställelse. De var inte helt nöjda med reservationen i utskottet. Måhända är inte jag det heller. Men det bästa vi nu kan göra om vi vill stödja simundervisningen är att rösta för reservationen i utskottets betänkande. Jag ber att få yrka bifall till den.

Herr MÅRTENSSON (s):

Fru talman! Utskottet har i och för sig ingenting att erinra mot att man påpekar att simundervisningen är viktig. Men motionen - låt vara att saken inte återkommer i reservationen - går ut på att man skulle specialdestinera medel för en stödundervisning i simning. Jag vill erinra om att det inte är så länge sedan riksdagen accepterade att man gick ifrån de specialdestinerade anslagen till skolorna och i stället tog det i större sammanhang. Att specialdestinera ett anslag för stödundervisning i simning skulle vara att frångå tidigare beslut. Dessutom kan det alltid medföra att man upptäcker andra avsnitt på skolans och undervisningens område där man skulle kunna finna skäl för att specialdestinera medel.

I reservationen säger man att utnyttjandet av stödundervisningens resurser i simundervisningen bör vara en lokal angelägenhet. Man har inte talat om vad man skall ta ifrån. Herr Petersson i Röstånga nämnde gymnastiken, men det sägs ingenting om detta i reservationen. Det betyder att om man skulle låta det här bli en lokal angelägenhet, så skulle denna stödresurs kunna tas från vilket annat ämne som helst.

Utskottet vill fästa uppmärksamheten på att frågorna om resurser, om

Fredagen den  
10 november 1972

*Stödundervisning  
i simning*

utnyttjande av stödundervisning, om olika statsbidrag och om ansvarsfördelningen mellan stat och kommun är föremål för utredning, och i samband därmed skall de sakkunniga föra vidare det arbete med statsbidragssystemet som utförs inom utbildningsdepartementet. Enligt utredningens direktiv är det angeläget att statsbidragets storlek kan anpassas till kommunernas skiftande förutsättningar att organisera skolverksamheten. Utredningen har alltså ett vitt fält att röra sig över. Vad utredningen kan komma fram till är det naturligtvis svårt att nu säga. Men utskottsmajoriteten anser att det inte skulle vara särskilt lyckligt om riksdagen i dag beslutar att stödundervisningen bör vara en lokal angelägenhet och på det sättet binder upp den utredning som sysslar med dessa ting.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr PETERSSON i Röstånga (fp):

Fru talman! Jag tycker att det är beklagligt, herr Mårtensson, att utbildningsutskottets majoritet över huvud taget icke säger ett dugg mer än att det är av största vikt att alla barn får lära sig simma i skolan. Utskottet säger att det inom gällande ramar för stödundervisningen inte är möjligt att tillgodose detta behov och att det inte är lyckat med ett specialdestinerat statsbidrag. Därför avstyrker utskottet motionen med hänvisning till en pågående utredning om ansvarsfördelningen mellan stat och kommun i vad det gäller skolväsendet.

Jag anser att detta i klartext betyder att utbildningsutskottet över huvud taget icke vill röra ett finger för att frågan skall föras framåt, så att vi når det uppställda målet att barnen i grundskolan i varje årskurs skall lära sig simma ett visst antal meter.

Reservationen, som jag icke är helt tillfredsställd med, har i alla fall den klara fördelen att reservanterna vill angripa problemen omedelbart och i ett sammanhang, så att stödundervisning skall kunna meddelas i ämnet gymnastik. Det betyder kanske i sig självt icke så mycket i dag, eftersom skolorna knappast har råd att avstå från stödundervisning i andra ämnen såsom svenska och matematik. Men det viktiga är att riksdagen genom ett bifall till reservationen inte bara säger att alla barn skall lära sig simma utan dessutom anvisar en väg som kommunerna kan gå den dag då de eventuellt själva får fördela de statsbidrag som utgår till skolväsendet. Det är lättare att i kommunerna behålla de regler som en gång fastställts av riksdagen än att i kommunerna få införda nya regler som dessutom naturligtvis kommer att kosta pengar.

Herr MÅRTENSSON (s) kort genmäle:

Fru talman! Det är ingalunda så — och det framgår av utskottets skrivning — att vi ställer oss främmande för behovet av simundervisning. Enligt läroplanen förkommer simundervisning i årskurserna 3–9. Vad vi anser är att man inte kan ge denna undervisning ett särskilt stöd genom ett specialdestinerat anslag.

Dessutom kanske vi skall erinra oss att stödundervisningen i den form den nu har — vilket är alldeles riktigt, tycker jag — är avsedd att hjälpa de elever som har svårighet att följa med i elementära ämnen. Det är ett

synnerligen viktigt område, som jag förmodar att den pågående utredningen kommer att få syssla med.

Vi får nu avvakta utredningen och se vad den leder till. Det är väl möjligt att den kommer fram till ett resultat, som innebär att kommunerna får större rörelsefrihet när det gäller stödundervisningen.

Herr SCHÖTT (m):

Fru talman! I mitt förra anförande nämnde jag att simkunnigheten blivit något bättre bland eleverna, men givetvis är situationen fortfarande långt ifrån tillfredsställande. Målsättningen bör vara att var och en, som genomgått grundskolan, så tidigt som möjligt har lärt sig att simma. När man vill jämföra detta med andra områden måste jag framhålla, att simning är en livsviktig angelägenhet. Genom att barnen lär sig simma har de dessutom ökade förutsättningar att bli harmoniska och lyckliga människor.

Det talas här om att man skall avvakta utredningar. Jag har nämnt ett skrämmande exempel. Tolv år har gått sedan ett enigt statsutskott tillstyrkte en utredning, där det gällde en så enkel sak som att ge samma statsbidrag till en simundervisningslokal som till en gymnastikundervisningslokal. Denna självklara reform har ännu inte genomförts.

När nu några motionärer kommer med ett gott förslag, finns det all anledning för oss att stödja det.

Slutligen vill jag framhålla att risken för drunkningsolyckor är oändligt mycket större i våra dagar bl. a. därigenom att småbåtarna har blivit så populära och denna fritidsverksamhet fått så stor omfattning.

Jag är medveten om att vi här i kammaren inom kort tid kommer att få en interpellationsdebatt om simkunnigheten i landet. Därför skall jag begränsa mig till det anförda och endast än en gång yrka bifall till reservationen.

Herr PETERSSON i Röstänga (fp):

Fru talman! Låt mig bara få lämna en upplysning, som visar att det faktiska behovet av simundervisning och extra simundervisning fortfarande är skrämmande stort. Jag har i min hand en alldeles färsk undersökning genomförd i dagarna i min egen kommun, en kommun som aktivt har satsat på simundervisning. Denna undersökning visar att i årskurserna 3-6 är 65 procent av eleverna simkunniga — 35 procent av dem uppnår alltså inte det mål som grundskolans läroplan fastställer.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Richardson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Petersson i Röstänga begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 38 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Richardson m. fl.

## Nr 115

Fredagen den  
10 november 1972

*Användning av  
skattesystemet som  
regionalpolitiskt  
instrument, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Petersson i Röstånga begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	180
Nej	.	75
Avstår	.	3

§ 18 Föredrogs utbildningsutskottets betänkande nr 39 i anledning av motion angående rätten till enskild undervisning i hemmet.

Utskottets hemställan bifölls.

## § 19 Användning av skattesystemet som regionalpolitiskt instrument, m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 47 i anledning av motioner angående användning av skattesystemet som regionalpolitiskt instrument, m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1972:172 av herr Helén m. fl. (fp) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde

1. att företagsskatteberedningen (Fi 1970:77) genom tilläggsdirektiv fick i uppdrag att utreda skattesystemets användning som regionalpolitiskt instrument,

2. att den allmänna arbetsgivaravgiften differentierades för att stimulera ökad sysselsättning inom stödområdet samt

3. att en generös tillståndsgivning tillämpades för investeringsfonderna utanför storstadsregionerna och ställdes till företagens förfogande utan särskild prövning för investeringar inom det inre stödområdet,

1972:208 av herr Fälldin m. fl. (c) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om en allsidig utredning av skattepolitikens användning som regionalpolitiskt instrument i enlighet med vad som anförts i motionen,

1972:306 av herr Petersson i Gäddvik m. fl. (m) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag angående differentierad beskattning av flytande bränsle i syfte att motverka olika priser på detta i olika delar av landet,

1972:423 av herr Nordgren m. fl. (m) vari hemställdes att riksdagen beslutade att den allmänna arbetsgivaravgiften ej skulle omfatta företag belägna inom det allmänna stödområdet,

1972:601 av herr Nordgren m. fl. (m) vari hemställda att riksdagen hos Kungl. Maj:t som sin mening gav till känna att större krav borde ställas på etablering inom stödområdet när företagen utnyttjade avsatta investeringsfundsmedel samt

1972:648 av herr Stridsman m. fl. (c) vari hemställda att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning beträffande ett system med speciella industrietableringsfonder i syfte att stimulera företagsetableringar i Norrlands inland i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1972:172
2. motionen 1972:208
3. motionen 1972:306
4. motionen 1972:423
5. motionen 1972:601
6. motionen 1972:648.

Reservationer hade avgivits

1. av herrar Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp), Sundkvist (c), Olof Johansson i Stockholm (c) och Hörberg (fp), vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionerna 1972:172, 1972:208, 1972:306, 1972:423, 1972:601 samt 1972:648 i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om en allsidig utredning av skattesystemets användning som regionalpolitiskt instrument,

2. av herrar Nilsson i Trobro (m) och Söderström (m), vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionerna 1972:172, 1972:208, 1972:306, 1972:423, 1972:601 och 1972:648 i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde utredning av frågan om en differentiering i lokaliseringpolitiskt syfte av indirekta skatter och avgifter.

Herr SUNDKVIST (c):

Fru talman! Centern har under en följd av år i partimotioner till riksdagen hemställt att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om en allsidig utredning av skattesystemets användning som regionalpolitiskt instrument. Det är bl. a. denna vår motion, men också en rad andra motioner, som upptas i skatteutskottets betänkande nr 47, vilket vi nu behandlar.

Dessa motioner – vår motion och andra motioner som har väckts i samma syfte – har ständigt avvisats. Vi kan ju konstatera – för att utskottets ordförande inte skall behöva ta upp tiden med det – att majoriteten ständigt har avvisat de propäer som framförts motionsledes. Det är i och för sig ingenting märkvärdigt med det; detta ligger ju helt i linje med det intresse som den socialdemokratiska majoriteten visar för regionalpolitiken.

Fredagen den  
10 november 1972

*Användning av  
skattesystemet som  
regionalpolitiskt  
instrument, m. m.*

Under den vecka som nu snart gått till ända har regionalpolitiken diskuterats ovanligt flitigt. Tyvärr kan man säga att denna debatt rent av blivit litet hätsk, delvis kanske beroende på att regeringens företrädare och även andra som blandat sig i debatten inte satt sig in i vad centerns förslag i regionalpolitiskt syfte, framfört i vår riksplan, egentligen innebär.

Skillnaden mellan våra förslag och regeringens förslag som framfördes i propositionen 111 förra veckan är ju inte så stora som debatten skulle ha kunnat ge vid handen. I båda fallen räknar vi med befolkningsramar eller befolkningstal — vilket man nu vill kalla dem — för länen som en målsättning för den framtida planeringen. Inte i något fall är det fråga om tvångsförflyttning av människor; det är ramar och befolkningstal som ligger som underlag för målsättningen i den regionalpolitiska planeringen. I många län — vi kan räkna upp dem undan för undan — hamnar centerns riksplan och regeringens förslag i propositionen 111 på strängt taget samma målsättning.

Det är först när vi kommer till storstadslänen och till skogslänen som skillnaderna mellan de här båda riksplanerna gör sig gällande. Centern har haft en större ambition när det gällt att bromsa tillväxten i storstäderna. Vi har haft en större ambition att hålla och i någon mån utöka invånarantalet i skogslänen, så att människorna skulle kunna få en fullgod service över hela landet. Vi har haft en större ambition att fördela den tilltänkta folkökningen under 1970-talet över hela landet. Skillnaden är inte större. Då har man sagt att centern inte har några medel att styra denna utveckling. Jo, vi har ett medel som vi just nu behandlar i skatteutskottets betänkande nr 47, nämligen att använda skatterna som ett regionalpolitiskt instrument. Vi har många andra medel som det här inte finns någon anledning att redovisa.

Det medel som vi just nu är beredda att besluta om är inte på något sätt någon internationell nyhet. I många andra länder med samma ekonomiska system som vårt lands har man också samma problem med den regionala balansen som vi har i Sverige, men man har i många andra länder använt just ett system motsvarande det som redovisas i det förslag som vi nu behandlar för att råda bot på den regionala obalansen. Man har gått in för en differentiering av skatterna på olika sätt.

Fru talman! Med den korta motivering jag här givit ber jag att få yrka bifall till reservationen 1 i skatteutskottets betänkande nr 47.

Herr HÖRBERG (fp):

Fru talman! Folkpartiet har i motionen 203 till årets riksdag närmare utvecklat flera olika sätt att använda skattesystemet som regionalpolitiskt styrinstrument.

Löneskatten eller arbetsgivaravgiften som den kallas erbjuder en utomordentlig möjlighet när det gäller att öka eller begränsa antalet anställda och kan med fördel användas i allmänt konjunkturpolitiskt syfte. Man kan höja löneskatten i lägen då arbetsmarknaden är överhettad. Man kan sänka den då man vill stimulera företagen att anställa flera personer. — Som en parentes måste jag då påpeka att vi får i detta resonemang helt bortse ifrån att löneskatten nu vid årsskiftet höjs i

Fredagen den  
10 november 1972

*Användning av  
skattesystemet som  
regionalpolitiskt  
instrument, m. m.*

ett lågkonjunkturläge då den egentligen borde ha sänkts.

Lika väl som man kan använda löneskatten som konjunkturpolitiskt instrument, lika väl kan den användas som regionalpolitiskt styrinstrument. Man kan sänka löneskatten i regioner där man vill främja ökad sysselsättning, och man kan höja löneskatten i andra regioner om man där vill dämpa en överhettad arbetsmarknad. Löneskatten borde efter erforderlig utredning kunna ligga som ett beredskapsinstrument för regionalpolitisk styrning.

Investeringsfonderna har hittills haft som huvudsakligt syfte att vara konjunkturpåverkande. I goda konjunkturer har avsättning till investeringsfonder stimulerats att öka för att sedan frisläppas i dåliga tider. Investeringsfonderna bör även kunna utnyttjas såsom regionalpolitiskt instrument. I regioner med stödkaraktär borde investeringsfonder kunna utnyttjas utan särskild prövning för etablering, utbyggnad osv.

Vad vi begär i reservationen till skatteutskottets betänkande nr 47 är enbart att en allsidig utredning bör göras av skattesystemets användning som regionalpolitiskt instrument.

Fru talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen 1.

Herr SÖDERSTRÖM (m):

Fru talman! I och med att strukturen i vårt land är så skiftande har begreppet stödområden allmänt vedertagits - dvs. delar av vårt land som har svårt att hävda sig i konkurrensen när det gäller att skapa förutsättningar för företagsamhet. Norrland intar i detta sammahang av många orsaker en central plats.

För att nu eliminera nackdelarna inom ett stödområde måste de onaturligt höga produktionskostnaderna neutraliseras. Dessa beror bl. a. på transportkostnaderna, kommunikationsförhållandena och avgifter av olika slag vilka belastar produktionen.

Det är då ganska naturligt att det väckts många förslag till lösning av dessa problem. Att så är fallet kommer klart till synes i detta utskottsbetänkande, där ett flertal motioner, syftande till utjämning av kostnadsläget, har behandlats. Motionärerna anser att om så sker skapas belägenheter för en konkurrensneutralitet med den företagsamhet som är belägen inom mera folkrika trakter. Bl. a. kan observeras förslag om att differentiera beskattningen av flytande bränslen, förslag om att slopa arbetsgivaravgiften inom stödområdet samt förslag avseende medel, avsatta till investeringsfonder.

1968 års lokaliseringstudering, som ingående prövat olika möjligheter att använda skattedifferenser, anser att ett främjande av investeringarna är en bra stimulans som bör prövas. Men vi reserverar oss anser att enbart detta inte är tillräckligt, varför vi i reservationen 2 har pekat på olika alternativ i anslutning till de motionsyrkanden som finns.

Skillnaden mellan de bägge reservationerna är att vi från moderathåll anser att skattesystemets användning som regionalpolitiskt instrument bör begränsas till indirekta skatter och avgifter, medan man i reservationen 1 icke utesluter att även den direkta beskattningen kan användas i samma syfte.

Med den begränsning vi förordar bör det gå snabbare att utreda frågan

Fredagen den  
10 november 1972

*Användning av  
skattesystemet som  
regionalpolitiskt  
instrument, m. m.*

om en differentiering av skattesystemet. Det är en tvingande nödvändighet att så sker och att det sker omgående.

Därför, fru talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen 2.

Herr BRANDT (s):

Fru talman! Det är en principiell skillnad mellan vår inställning och de borgerligas i den här frågan, det är bara att konstatera. Vi menar att dessa syften bör främjas genom andra åtgärder. Det står ju inte riksdagens ledamöter främmande att så kommer att ske liksom det har skett tidigare. Så ligger helt enkelt frågan till, och det tjänar därför inte mycket till att vi fördjupar oss i någon längre diskussion.

Vi säger att skattebestämmelserna så långt möjligt bör vara konkurrensneutrala, och det blir de alldeles uppenbart inte om man differentierar skatten. Vi säger vidare att en differentiering ytterligare skulle komplicera skattesystemet och göra det mer svårtillämpat än vad vi i dag kanske tycker att det är. Det är en annan motivering. Kanske samtliga ledamöter har fått en utredning, som har kommit från Industriförbundet och som visar att erfarenheterna från Norge och Finland, där man har gjort försök i det här avseendet, inte manar till någon efterföljd. Det visar sig att det endast är en bråkdelens procent av företagen som har utnyttjat den här möjligheten. Men det finns också de som har utnyttjat dessa skattelättnader utan att det har haft något regionalpolitiskt syfte.

Med dessa få ord, fru talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 1 av herr Josefson i Arrie m. fl. samt 3:o) reservationen nr 2 av herrar Nilsson i Trobro och Söderström, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Söderström begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapropositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Söderström begärt votering även beträffande kontrapropositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraproposition i huvudvoteringen angående skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 47 antar reservationen nr 1 av herr Josefson i Arrie m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit reservationen nr 2 av herrar Nilsson i Trobro och Söderström.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Söderström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja -- 94  
Nej -- 38  
Avstår -- 123

Nr 115

Fredagen den  
10 november 1972

*Beskattningen av  
ränteavkastning  
från skogskonto*

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 47 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.  
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Josefson i Arrie m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Sundkvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja -- 132  
Nej -- 92  
Avstår -- 31

## § 20 Beskattningen av ränteavkastning från skogskonto

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 56 i anledning av motion angående beskattningen av ränteavkastning från skogskonto.

I detta betänkande behandlades motionen 1972:636 av herr Hedin m. fl. (m) vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde sådan ändring i förordningen (1954:142) om taxering för inkomst av medel, som insatts å skogskonto, att möjlighet skapades för skogskonto-innehavare som så önskade att göra uttag av ränteavkastningen och få denna beskattad som andra kapitalinkomster.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1972:636.

Reservation hade avgivits av herrar Magnusson i Borås (m) och Nilsson i Trobro (m), vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen, med bifall till motionen 1972:636, i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde sådan ändring i förordningen (1954:142) om taxering för inkomst av medel, som insatts å skogskonto, att möjlighet skapades för skogskonto-innehavare som så önskade att göra uttag av ränteavkastningen och få denna beskattad som andra kapitalinkomster.

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Fru talman! För att underlätta en rationellare skogsavverkning har som bekant skogsägarna möjlighet att eliminera den höga skatten, framför allt marginalskatten, genom att vissa år göra större skogsuttag. Detta tillgår så att de sätter in pengar på skogskonto, där de inte blir

Fredagen den  
10 november 1972

*Beskattningen av  
ränteavkastning  
från skogskonto*

föremål för beskattning förrän i det ögonblick de tar ut och disponerar dessa pengar. Ränta utgår på de innestående medlen. Denna lägges emellertid till kapitalet och beskattas såsom inkomst av rörelse.

I den motion som väckts i detta ärende menar man däremot att det vore rimligare om skogsägarna fick ta upp ränteavkastningen till beskattning varje år för att därmed skapa möjligheter för dem att varje år utnyttja kapitalavdraget.

Det är ju ganska vanligt att speciellt mindre skogsägare har sitt kapital hårt bundet i den rörelse de bedriver, och det är därför ur rättvisesynpunkt också rimligt att de får möjlighet att varje år utnyttja kapitalavdraget. Vi reserverar oss menar därför att det speciellt med hänsyn till de mindre skogsägarna vore rimligt att bevilja rätt till beskattning varje år på ränteavkastningen på kontot, så att vederbörande därmed också kan utnyttja kapitalavdraget.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr BRANDT (s):

Fru talman! Det är ju skogstillväxten som man beskattar. Om en skogsägare försäljer skog, äger han rätt att insätta nettoinkomsten härav på skogskonto och får ha pengarna innestående under högst tio år. Där blir pengarna också räntebärande. Beskattningen uppskjutes tills uttag sker, och man får härigenom en möjlighet till utjämning av skatteprogressionen och till förlustutjämning, vilket väl är något ganska gynnsamt.

Men den som har mycket vill ha mera. Nu vill skogsägarna även få möjlighet att göra sådana schablonavdrag som andra kapitalägare har rätt till. Skogens tillväxt motsvarar emellertid räntan på kapitalet. För denna tillväxt behöver skogsägarna inte betala skatt, men det får andra kapitalägare göra när de sätter in sina pengar på en bank. De får årligen betala skatt på räntan, men det gör inte skogsägarna. De senare har alltså en förmån.

Då tycker jag att när skogsägarna har förmånen att kunna sätta in pengar på skogskonto, så skall de inte ha rätt att ta ut pengarna och åtnjuta det schablonavdrag på 400 respektive 800 kronor som andra kapitalägare har. Det avdraget har tillkommit för att stimulera sparandet, men vad reservanterna yrkar strider ju fullkomligt mot syftet att stimulera sparandet.

De gällande reglerna innebär alltså ingen som helst orättvisa gentemot skogsägarna. Vad de vill ha är ännu gynnsammare förmåner än att få placera intäkter på skogskonto och slippa ifrån skatt därigenom att det blir en utjämning av progressionen.

Till detta kommer att skogsskattekommittén avlämnat sitt betänkande, som nu överses i departementet. Enligt uppgift kommer det en proposition till vären. Jag vill inte gå i god för uppgiften, men enligt vad jag erfarit så kommer där att föreslås ännu gynnsammare bestämmelser. Man överväger det här förslaget, men man kommer också att göra den procentuella avsättningen gynnsammare. Efter vad jag har hört skulle man föreslå 80 procent, vilket för närvarande gäller bara i fråga om stormfälld skog. I så fall blir det ännu gynnsammare att sätta in pengar på skogskonto, men redan nu har skogsägarna sådana fördelar att det

förvånar mig att reservanterna också vill komma åt schablonavdraget, som inte har ett dugg med saken att göra.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr MAGNUSSON i Borås (m) kort genmäle:

Fru talman! Det är ett ganska egendomligt resonemang herr Brandt för, när han säger att det är en stor förmån för skogsägarna att få dela upp sina inkomster över flera år. Här är det nämligen fråga om att skogsägaren skall beskattas för en inkomst som han intjänat under ett flertal år. Då måste det väl med hänsyn till den mycket hårda marginalbeskattning vi har i vårt land vara rimligt att han också får dela upp inkomsten. Det är inte någon särskild ynnest som han därvid vederfars.

Så till frågan om den ränta som uppstår på de pengar han har insatta på skogskontot. Om han hade tagit fram pengarna till beskattning med detsamma, så hade han i alla fall kunnat sätta in det belopp han fått kvar på en bank och då i vanlig ordning fått tillgodogöra sig avdrag. Att han satt in pengarna på skogskonto eller vad kontot heter i banken har mindre betydelse. Sett ur den synpunkten är det rättvist, tycker vi, att han också får utnyttja kapitalavdraget.

Herr BRANDT (s) kort genmäle:

Fru talman! Jag vet inte om jag hörde rätt, men jag fattade herr Magnusson i Borås så att skogsägarna inte skulle ha rätt att dela upp sina inkomster. Skogsägarna har ju rätt att sätta in inkomster från skogsbruket på särskilt konto i högst tio år. Kontoinnehavaren kan ha medlen innestående hela tioårsperioden och uppbära ränta på pengarna, men han får inte ta ut räntan varje år för att åtnjuta avdraget på 800 respektive 400 kronor. Däremot får han ta ut medel från kontot årligen eller vartannat eller vart tredje år. Där har han full rätt att välja vad som passar med hänsyn till den egna beskattningen. Det är ju en förmån.

Till detta vill reservanterna ge ytterligare en förmån, nämligen att få ta ut räntan varje år och åtnjuta avdrag på 800 kronor. Det har inte ett dugg med det här att göra. Skogsägarna slipper ju betala skatt på den ränta de uppbär i och med att skogen växer hela tiden så länge det inte görs något uttag.

Herr MAGNUSSON i Borås (m) kort genmäle:

Fru talman! Det måste väl vara rimligt och rätt att en sådan här inkomsttagare liksom alla andra skall ha möjlighet att utnyttja kapitalavdraget? Det är väl ingen speciell förmån som man ger skogsägarna i detta fall, utan det är någonting som tillkommer alla som har en ränteinkomst. Därför måste skogsägarna rimligtvis ha rätt till detta avdrag. Men det är någonting som man i nuvarande skattelagstiftning har förnekat de små företagarna i landet genom att de, i stället för att sätta in pengarna på en bank, sätter in pengarna i sin rörelse och låter dem arbeta där. Därigenom har skogsägarna inte möjlighet att utnyttja schablonavdraget. Vi menar bara att man skall jämställa dessa företag med alla andra inkomsttagare, och därmed också ge dem rätt att göra detta avdrag.

Nr 115

Fredagen den  
10 november 1972

*Beskattningen av  
ränteavkastning  
från skogskonto*

Fredagen den  
10 november 1972

*Beskattningen av  
ränteavkastning  
från skogskonto*

Herr WIKNER (s):

Fru talman! Herr Brandt har utvecklat synpunkterna i denna fråga, så jag skulle faktiskt inte behöva gå upp i debatten, men jag vill beröra en punkt i sammanhanget. Motionärerna begär faktiskt, som det har sagts här, ändringar i skogskontoförordningen så till vida att innehavare av skogskonto efter eget val skulle få ta upp räntan på skogskontomedlen som inkomst av kapital i stället för inkomst av jordbruksfastighet. I det sammanhanget nämner motionärerna dessa schablonavdrag, 400 kronor respektive 800 kronor. Både lönearbetare och skogsägare har möjlighet att utnyttja det avdraget, men jag tycker för min personliga del inte att det är riktigt att man — utöver att man har något så förmånligt som skogskonto — också skall få dra av räntan hur som helst.

Det är faktiskt på det sättet att de mindre skogsägarna har mindre förmåner av det som ni föreslår i er motion än de stora skogsägarna. Jag kan belysa det med ett exempel: De små skogsägarna avverkar kanske vart tionde år; de har små skogsarealer och de avverkar också när virket på grund av konjunkturerna har ett högt pris. Om dessa små skogsägare sätter in kapitalet på skogskonto kan de t. ex. använda det för skogsvårdande åtgärder nästan omedelbart. De kan t. ex. använda pengarna för röjningar — och få avdrag — de kan använda dem för hyggesrensningar, planteringar, reparationer av fastigheter m. m. På det sättet blir det inte några större ränteinkomster för de små skogsägarna, utan den ränta de kan få när skogskontot upphör täcks gott och väl av schablonavdraget. Jag tror att motionärerna lagt fram sitt förslag för att gynna de större skogsägarna — och det är väl också därför som inte centerpartiet har hakat på reservationen.

Om motionärernas förslag skulle bifallas skulle vi således få en ytterligare orättvisa. Jag tror att det är rätt och riktigt som det nu är. Och varför skall man nu när det, såsom herr Brandt nämnde, finns en utredning som sysslar med dessa frågor, laborera med detta innan utredningen lagt fram sitt förslag?

Jag har inget annat yrkande än utskottets.

Herr MAGNUSSON i Borås (m) kort genmäle:

Fru talman! Argumenten blir allt egendomligare ju längre den här debatten fortskrider. Nu anför herr Wikner att det skulle vara en alldeles speciell ynnest för skogsägarna att de får möjlighet att i sin rörelse dra av omkostnader för intäkternas förvärvande, eftersom skogsrationiseringar, skogsplanteringar, utdikningar — eller vad det är fråga om — är precis detsamma som omkostnader i vilken annan rörelse som helst. Skulle det vara en speciell ynnest att de får göra det avdraget blir resonemanget ännu omöjligare.

När herr Wikner säger att den ändring vi föreslår är till för de stora inkomsttagarna vill jag fråga: Hur kan det vara det? Det belopp man får dra av är ju maximerat till 400 kronor för ogifta och 800 kronor för gifta. Då kan det inte gärna vara fråga om något annat än ett belopp som är avsett just för de mindre inkomsttagarna.

Herr WIKNER (s) kort genmäle:

Fru talman! Herr Magnusson i Borås måste ha missförstått mig. Jag sade att de små skogsägarna avverkar kanske vart tionde år små poster och sedan har de möjlighet att ta av det insatta kapitalet på skogskontot och använda till olika ändamål. Därigenom minskar de kapitalet betydligt och följaktligen även ränteinkomsterna. Det förhåller sig annorlunda med de skogsägare som kan göra stora avverkningar.

En passus som jag tyckte att herr Magnusson i Borås inte borde ha haft med i detta sammanhang var när han sade att man härigenom skulle kunna bedriva rationellare avverkning och skogsvård. Det står i skogsvårdslagen att om man äger skog, litet eller mycket, skall man bedriva rationell skogsvård oavsett det här skogskontot.

Herr MAGNUSSON i Borås (m) kort genmäle:

Fru talman! Det är alldeles självklart att man skall bedriva en rationell avverkning, det ligger i varje skogsägares intresse. Men här är det fråga om en större avverkning på en gång under ett år i stället för att avverka ofta. Därför har man skogskontot för att på det sättet kunna fördela inkomsterna under ett stort antal år.

Herr WIKNER (s) kort genmäle:

Fru talman! De stora avverkningarna kan endast de stora skogsägarna göra.

Herr LOTHIGIUS (m):

Fru talman! Jag tror att vi får klara upp ordentligt det här med förmånen för skogsägaren som använder sig av skogskonto.

När man diskuterar denna förmån måste man göra en jämförelse med andra inkomstagare i detta land, som alltså tar upp sin inkomst varje år och får den beskattad. För en skogsägare är situationen helt annorlunda, inte minst för en mindre skogsägare. De moderna metoderna kräver, för att man över huvud taget skall kunna bedriva skogsbruk så att det går ihop, att man gör ett större uttag på en gång för att utnyttja maskiner och teknik. Av den orsaken har vi alltså ordnat med skogskonto. Det betyder i praktiken att skulle skogsägaren inte få använda sig av ett skogskonto, skulle det vara en nackdel i förhållande till alla övriga inkomstagare i detta land. Det är därför som skogskontot har blivit alltmer betydelsefullt för en jämnare inkomstfördelning och för att skogsägarna skall uppnå jämlikhet med alla andra inkomstagare i detta land.

Herr WIKNER (s):

Fru talman! Jag har inte förnekat att skogskontot är bra. Det är bra för både de mindre och de större skogsägarna. Men just förslaget i motionen om att ge skogsägarna en ytterligare förmån när det gäller räntan har jag gått emot.

Överläggningen var härmed slutad.

## Nr 115

Fredagen den  
10 november 1972

### *Arvs- och gåvobeskattningen*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 56 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	222
Nej	–	31
Avstår	·	1

## § 21 Arvs- och gåvobeskattningen

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 57 i anledning av motioner angående arvs- och gåvobeskattningen.

I detta betänkande behandlades motionerna

1972:7 av herr Helén m. fl. (fp) vari, såvitt nu var i fråga, hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning – inom 1968 års beredning om stat och kyrka eller på annat sätt – rörande bl. a. befrielse för de fria trossamfundet, innefattande deras regionala och lokala organisationer, från att erlägga arvsskatt samt

1972:871 av herr Persson i Heden m. fl. (c).

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1972:7, såvitt den behandlades i detta betänkande,
2. motionen 1972:871.

Reservation hade avgivits av herrar Magnusson i Borås (m), Eriksson i Bäckmora (c), Josefson i Arrie (c), Sundkvist (c), Nilsson i Trobro (m) och Hörberg (fp), vilka ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:7 i nu ifrågavarande del hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning rörande bl. a. befrielse för de fria trossamfundet och deras regionala och lokala organisationer från att erlägga arvsskatt.

Herr HÖRBERG (fp):

Fru talman! För kort tid sedan debatterade vi här i kammaren rätten till avdrag i inkomstbeskattningen för gåvor till bl. a. de fria trossamfun-

den. Min partivän herr Löfgren från Malmö höll ett sakligt och engagerat anförande till stöd för den uppfattning som kom till uttryck i reservationen till skatteutskottets betänkande nr 34.

I dag har vi uppe en annan fråga som klart uppenbarar den snåla inställning som vår skattelagstiftning visar när det gäller rättvisa åt de fria trossamfunden. Det gäller befrielse från arvsskatt.

De fria trossamfunden är orättvist behandlade vid jämförelser åt två håll. Dels är svenska kyrkan i egenskap av statsorgan befriad från arvsskatt men de fria samfunden inte, dels är stiftelse eller sammanslutning som bedriver en i hög grad samhällsnyttig verksamhet befriad från arvsskatt men de fria samfunden inte!

Den orättvisa som dessa båda jämförelser visar framstår som än mer orimlig när man å ena sidan vet att beredningen om stat och kyrka uttalat som sin uppfattning att likställighet mellan trossamfunden bör vara målet och å andra sidan vet att sådana organisationer som Rädda barnen och Inomeuropeisk mission kan mottaga arv utan att erlagga arvsskatt.

En enkel fråga ligger nära till hands: Är det rimligt att om en person testamenterar halva sin egendom till svenska kyrkans mission i Tanzania och halva till ett annat trossamfunds mission i samma land, den förra delen skall vara fri från arvsskatt men den senare beläggas med arvsskatt? Båda summorna är avsedda för identisk verksamhet!

Att låta frågan om de fria trossamfundens arvsskatteskyldighet anstå i avvaktan på ställningstagandet till det stora problemet kyrka—stat skulle medföra att orimligheterna konserverades under oöverskådlig tid. En särskild utredning behövs *nu* för att lösa denna delfråga.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar Jonsson i Alingsås, Löfgren, Nelander, Åberg, Henmark, Taube, Wiklund i Stockholm och Hyltander (samtliga fp).

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Fru talman! Det är ju ett flertal gånger som vi här i kammaren har diskuterat de problem som sammanhänger med frihet från arvsskatt för de ideella organisationerna, inklusive de olika trossamfunden. Vi har här ett något egendomligt förhållande, nämligen att samhället vid testamentsförordnanden tar ut en mycket hög arvsskatt av dessa organisationer. Från vårt håll har vi flera gånger anslutit oss till kravet på en utredning för att rätta till situationen. Därför ber jag nu att få yrka bifall till den reservation som föreligger vid utskottets betänkande.

Herr CARLSTEIN (s):

Fru talman! Den här frågan — hur arvs- och gåvobeskattningen skall vara utformad när det gäller gåvor eller testamentariskt förordnande till trossamfund — har som herr Magnusson i Borås sade, varit föremål för riksdagens behandling vid åtskilliga tillfällen. Den här gången har yrkandet begränsats till att omfatta de fria trossamfunden och invandrar-kyrkorna. Vid tidigare tillfällen har också sammanslutningar som främjar välgörande ändamål, folketshusföreningar, bygdegårdar och liknande

sammanslutningar, vilka har till främsta syfte att tillhandahålla allmän samlingslokal, också omfattats av yrkandet. Vad man önskar nu är alltså att de fria trossamfunden och deras regionala och lokala organisationer skall befrias från skyldigheten att erlagga arvsskatt.

Enligt folkpartimotionen, som föranlett reservationen till utskottets ställningstagande, skulle det nu föreligga starkare skäl än tidigare att aktualisera frågan. Som skäl anföres då att svenska kyrkan är befriad från såväl gåvo- som arvsskatt, medan däremot de fria trossamfunden och invandrarkyrkorna endast åtnjuter befrielse från gåvoskatten.

Att så är förhållandet har uppmärksamats av beredningen om stat och kyrka i betänkandet "Samhälle och trossamfund". Beredningen har anslutit sig till uppfattningen att svenska kyrkan och motsvarande organ inom andra trossamfund bör behandlas lika i skattehänseende. Men beredningen anför också att detta är en skattepolitisk fråga som inte kan ses isolerad från beskattningen av även andra ideella föreningar. Det går alltså inte att bara se till trossamfunden och invandrarkyrkorna.

Att svenska kyrkan befriats från skatt betingas inte av kyrkans insatser i samhällsarbetet utan har sin grund i kyrkans ställning som statsorgan. Ändras förhållandet mellan svenska kyrkan och staten på det sätt som beredningen om stat och kyrka har föreslagit, så upphör ställningen som statsorgan och därmed också grunden för den totala skattebefrielsen.

Ett annat argument som man framför i reservationen är att det enligt reservanternas mening föreligger bristande överensstämmelse mellan beskattningsreglerna vid testamentariskt förordnande och gåva. Man menar att arv och gåva skall behandlas på samma sätt ur skattesynpunkt.

Att religiösa och andra samhällsnyttiga sammanslutningar har befriats från gåvoskatt har motiverats med att gåvoskatten skulle motverka benägenheten att ge gåvor till allmännyttiga ändamål. Om man nu, som reservanterna förordar, bryter ut trossamfunden och invandrarkyrkorna och ger dem skatteförmåner i det här avseendet så skapar man ojämlikheter gentemot andra samhällsnyttiga organisationer som nu också är befriade från gåvoskatt.

Inte heller tycker jag det är ett bärande skäl att arvsskatten, som man ofta anför, liksom gåvoskatten skulle ha en återhållande effekt när det gäller testamentariskt förordnande. Arvsskatten fungerar ju oavsett om arvet går till ett fritt trossamfund eller till anhöriga. Vad jag menar är att även om en arvlätare underlåter att fullfölja ett tilltänkt testamentariskt förordnande så drabbas den egendom som det här är fråga om även i hans arvingars hand av arvsskatt.

Skatteutskottet menar att det finns skäl att avvakta resultatet av kommande övervägande när det gäller stat och kyrka och även företagsskatteberedningens arbete, som bl. a. uppmärksammar stiftelsernas skatteförmåner innan man binder sig för åtgärder på det här området.

Med det anförda ber jag, fru talman, att få yrka bifall till skatteutskottets hemställan.

Herr HÖRBERG (fp):

Fru talman! Med anledning av vad herr Carlstein sade om att kyrka-stat-beredningen har kommit fram till att de fria trossamfunden

och svenska kyrkan skall behandlas lika i detta hänseende – det var detsamma som jag själv sade -- kunde det vara intressant att veta om herr Carlstein möjligen har tänkt sig att svenska kyrkan, när den en gång blir fri, skall beläggas med arvsskatt.

Jag tänkte också fråga: Anser herr Carlstein verkligen att det kan vara rimligt att vi skall avvakta en förändring av detta orättvisa förhållande ända till dess att vi tagit ställning till det stora problemkomplexet om svenska kyrkan och de fria trossamfunden?

Herr CARLSTEIN (s):

Fru talman! Om det blir på det sätt som kyrka-stat-beredningen föreslagit är kyrkan inte längre ett statsorgan, och då kommer den givetvis att behandlas som de fria trossamfunden. Men nu är det ju så, herr Hörberg, att det inte är trossamfunden som sådana som avses i detta fall när det gäller skattskyldigheten, utan det är ändamålet med de medel som anvisas som faller under skattelagarna. Vissa av dessa ändamål är befriade från arvsskatt, och de är noga angivna. Men de ändamål som de fria trossamfunden vill använda medlen till faller inte under dessa bestämmelser, och därför beskattas de. Det är så det förhåller sig.

Herr HÖRBERG (fp) kort genmäle:

Fru talman! Då konstaterar jag bara att herr Carlstein finner det riktigt att detta enligt min mening orimliga förhållande skall kvarstå under alla de år som kommer att gå till dess att vi tagit ställning till den svenska statskyrkans ställning.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Fru talman! Det är självfallet orimligt att behandlingen skall vara olika när det gäller svenska kyrkan och övriga trossamfund. Såsom framhållits tidigare under debatten har ju kyrka-stat-beredningen haft uppe denna fråga, och vi får hoppas att det blir en lösning, eftersom man utgår från att det skall vara likvärdig behandling. Därmed får man naturligtvis räkna med att det blir lika behandling även i skattehänseende.

Om man läser kyrka-stat-beredningens betänkande finner man också att "Kungl. Maj:t hösten 1971 tillkallat en sakkunnig --- med uppdrag att verkställa en översyn av gällande beskattningsregler rörande ideella föreningar, däribland 'föreningar för religionsutövning', för att få till stånd likformighet i den skattemässiga behandlingen", alltså av olika ideella föreningar. Jag tycker inte att man gärna kan komma närmare en lösning, när en utredning har talat om hur den vill ha det och en annan arbetar för detta. Kyrka-stat-beredningens huvudbetänkande är ju nu ute på remissbehandling, och jag anser att vi kan avvakta vad som kommer att hända framöver. Men i själva principfrågan bör det inte råda någon tvekan om att det skall vara en lika behandling mellan svenska kyrkan och övriga trossamfund i skattehänseende.

Herr JOSEFSON i Arrie (c):

Fru talman! Jag anser inte att man skall förstora upp motsättningarna mellan de fria samfunden och svenska kyrkan i detta sammanhang.

Fredagen den  
10 november 1972

*Arvs- och gåvobe-  
skattningen*

Skillnaden är ju väsentlig när det gäller de centrala riksorganen i svenska kyrkan och trossamfunden, men när det gäller behandlingen av de lokala församlingarna, så är beskattningsreglerna nästan helt lika. Det väsentliga i reservationen är, som jag ser saken, frågan om att få likställighet när det gäller de centrala organen men också att få de lokala och regionala organen befriade från skyldigheten att erlægga arvsskatt, på samma sätt som gåvor till dessa organ är befriade från skatt.

Det är angeläget, anser jag, att inte uppfatta saken så, att beskattningen är olika när det gäller de lokala organen, utan det är en skillnad endast när det gäller de centrala organen.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Fru talman! Jag lyssnade med stort intresse på vad herr Svensson i Kungälv sade och konstaterade att vi har samma principiella uppfattning i denna fråga. Herr Svensson uttryckte önskemålet att man här så snart som möjligt skulle få till stånd en likvärdig behandling av de olika trossamfunden. Men i utskottsmajoritetens skrivning finns det en mening som tyder på att ett försök att göra samfunden likvärdiga skulle kunna innebära att man skärper beskattningen, så att reglerna blir desamma för svenska kyrkan som de nu är för övriga trossamfund. Utskottet skriver på s. 6 i betänkandet: "Den kritik som enligt utskottets mening kan riktas mot gällande beskattningsregler talar dock för att villkoren för stiftelsernas skatteförmåner bör göras snävare, vilket också uppmärksammats i företagsskatteberedningens — — direktiv. Innan resultatet av kommande överväganden lagts fram, bör riksdagen därför enligt utskottets uppfattning inte binda sig för åtgärder som ytterligare befäster dessa förmåner."

Jag beklagar att majoritetens skrivning har fått denna utformning, som nästan är en fingervisning till att göra det svårare för trossamfunden. Om man därför vill nå det syfte som så många av oss här i kammaren har gemensamt, så tror jag att man för säkerhets skull bör rösta på reservationen, till vilken jag, fru talman, yrkar bifall.

Herr SVENSSON i Kungälv (s) kort genmäle:

Fru talman! Låt oss då än en gång understryka att det i varje fall inte mellan mig och reservanterna föreligger någon principiell skillnad. Men jag vill åter påpeka att Kungl. Maj:t hösten 1971 tillsatte en enmansutredning som skall syssla med dessa frågor.

Herr FRIDOLFSSON i Stockholm (m):

Fru talman! Här har talats om svenska kyrkans framtida ställning till staten, men det är väl en sak som vi ännu inte vet så mycket om.

Anledningen till att jag begärde ordet var emellertid herr Svenssons i Kungälv inlägg. Enligt mitt sätt att se drog herr Svensson den helt naturliga slutsatsen att vi här har ett orimligt förhållande. De frikyrkliga organisationerna har blivit diskriminerade, vilket vi naturligtvis inte kan acceptera. Men då tycker jag det är märkligt att göra som herr Svensson i Kungälv gjorde. Han deklarerade att förhållandet är otillfredsställande och icke acceptabelt, men han vågade inte löpa linan ut och säga klart

ifrån att här bör en ändring ske. Herr Svensson anslöt sig inte till reservanternas förslag. Det är en aning förvånande att herr Svensson stryker medhårs så långt som han gör men ändå inte i slutändan av sitt resonemang vågar stå för sin ståndpunkt.

Fru talman! Jag yrkar givetvis bifall till reservationen.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Fru talman! Jag vet inte om det nyttar så mycket att diskutera med herr Fridolfsson i Stockholm. Han har så lätt för att bli förvånad. Vad han vill är emellertid att vi skall tillsätta ytterligare en utredning, och sådana trodde jag att vi hade tillräckligt av i detta avseende.

Överläggningen var härmed slutad.

#### *Punkten 1*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Magnusson i Borås m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hörberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 57 punkten 1 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Magnusson i Borås m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hörberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	130
Nej	— 117
Avstår	— 4

Herr Schött (m) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

#### *Punkten 2*

Utskottets hemställan bifölls.

§ 22 Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 58 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:114 med förslag till förordning om ändring i förordningen (1958:295) om sjömansskatt, m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

## § 23 Interpellation nr 217 om åtgärder mot diskriminering av äktenskapet

Ordet lämnades på begäran till

Herr BURENSTAM LINDER (m) som yttrade:

Fru talman! Det har under senare år skett en kraftig nedgång i äktenskapsfrekvensen. Under 1971 ingicks 40 000 äktenskap, en stegvis nedgång från 61 000 under 1966.

Man kan förklara detta på olika sätt, men det är sannolikt att ekonomiska faktorer varit betydelsefulla. Går man igenom skatte- och sociallagarna finner man, att äktenskapet som samlevnadsform är utsatt för en omfattande diskriminering. Ökande skatter och bortfallande bidrag drabbar dem som gifter sig. För många ter det sig som ett alltför dyrt alternativ att låta lagviga sig.

Att göra en fullständig genomgång av alla dessa olika regler skulle bli för vidlyftigt i en interpellation. Jag kan dock hänvisa till en någorlunda utförlig redovisning i en artikel av mig i DN den 9 september 1972. Några exempel kan det ändå vara lämpligt att ge här. Bostadstilläggen blir lägre för gifta, daghemsavgiften dyrare och daghemsplatsen mera svåråtkomlig. Det blir svårare att få socialbidrag. Jordbrukare och småbrukare drabbas av s. k. sambeskattning. B-inkomster blir hårdare beskattade och likaså förmögenheter. Möjligheten att få avdrag vid beskattning för underhållsbidrag till barn faller bort. Folkpensionen blir mindre. Änkepensionen försvinner vid omgifte.

Mot påståendet att äktenskapet är ekonomiskt missgynnat kan det sägas, att gifta också får vissa förmåner. Det är emellertid inte ett starkt argument eftersom med ett eller annat undantag sammanboende kan få motsvarande förmåner åtminstone om de har barn.

En annan invändning mot tanken att äktenskapet skulle vara ekonomiskt diskriminerat har varit att sammanboende vid tillämpningen av skatte- och sociallagarna behandlas som gifta inte bara då det gäller förmåner utan även skyldigheter. Men detta är inte heller det något bra motargument.

För det första finns det åtminstone ett viktigt fall där ogifta sammanboende -- även om de har barn -- behandlas bättre än gifta sammanboende. Detta gäller återbetalningskyldigheten för studiemedel.

För det andra är det så att reglerna för vilka sammanboende som skall behandlas som gifta är oklara och skiftande. I skattelagarna behandlas sammanboende utan barn ej som gifta om de inte är lagvigda. I andra sammanhang betraktas sammanboende som gifta om de är mantalsskrivna på samma adress. Reglerna varierar mellan olika lagkomplex; det är många olika myndigheter som är berörda; de kriterier som finns för den praktiska tillämpningen tycks vara vaga; lokala myndigheter förefaller att ha mycket olika praxis vid tillämpningen av en och samma lag.

För det tredje har myndigheterna svårt att kontrollera i vad mån personer lever under former som innebär att de enligt lagarna rätteligen borde behandlas som gifta. Dessa svårigheter är av både teknisk och politisk natur. Det är tekniskt invecklat därför att det är en lång rad myndigheter som är berörda och -- som redan påpekats -- olika regler

gäller inom olika lagkomplex som olika myndigheter har att tillämpa. Det är också tekniskt invecklat därför att myndigheterna saknar resurser att bedriva denna kontroll. Det är politiskt svårt att bedriva kontrollen därför att den skulle hota den personliga integriteten. Det går an med skattespioner men inte med sängspioner.

När det gäller att komma i åtnjutande av de förmåner gifta har räcker det med att anmäla att man är sammanboende. Men för att ålägga motsvarande skyldigheter fordras en omöjlig kontroll.

Möjligen kan man genmäla, att det inte behövs några fasta regler eller någon kontroll inom det nuvarande systemet därför att människorna vid valet av samlevnadsform och vid redovisningen av denna inte missbrukar reglerna inom social- och skattelagarna. Riksdagsledamoten Lisa Mattson (s) har i ett tidningsuttalande (Dagen den 20 oktober 1972) gjort gällande att någon annan uppfattning "visar en skrämmande dålig tro på människan". Att säga så låter vackert men det låter också falskt, när socialdemokraterna själva årligen i riksdagen uttrycker sin misstänksamhet mot folk genom förstärkningar av den reguljära skattekontrollen.

I själva verket torde riskerna för missbruk vara omfattande. De ekonomiska fördelar som finns att vinna är ofta mycket stora. Riskerna för att myndigheterna skulle kunna bevisa missbruk är små. Reglerna för hur de olika lagarna skall tillämpas är så oklara att många måste ha stort utrymme för att intala sig att de icke missbrukar systemet.

Så länge man hade sambeskattningen kvar, dvs. så länge man hade ett skattesystem som på en viktig punkt innebar att äktenskap gynnades, kunde det vara motiverat att på andra områden ha ett antal regler av motsatt innebörd som behandlade familjen som en ekonomiskt starkare enhet. Det var rätt att införa särbeskattning men det var fel att inte samtidigt ta bort alla de diskriminerande regler vilkas existens endast kunde motiveras av att man hade en gynnsammare skatteskala för gifta. I stället har under senare år sådana för äktenskapet missgynnande regler ökat i omfattning.

Inom socialdemokratiska kretsar tycks det råda den egendomliga missuppfattningen att äktenskapet som samlevnadsform skulle vara ekonomiskt gynnat. På s. 37 i skriften "Familjen i framtiden – en socialistisk familjepolitik" står bl. a. följande att läsa:

"På en del områden har man tagit konsekvenserna av detta, t. ex. den senaste skattereformen, då steget togs *från* sambeskattning *till* individuell beskattning. Av hänsyn till de många hemarbetande kvinnorna infördes dock ett särskilt avdrag på den förvärvsarbetande makens inkomst. Vidare är makar som arbetar i egen rörelse fortfarande sambeskattade. Dessa undantagsbestämmelser måste ses som övergångsföreteelser och avskaffas så snart de faktiska omständigheterna tillåter."

Dessa meningar – som är allt man har att säga i denna viktiga fråga – är vilseledande. De utelämnar hela det batteri av regler som missgynnar äktenskapet. Påståendet att hemarbetande make tjänar på ett särskilt avdrag på makens inkomst är oegentligt. Sammanboende som är ogifta men som i beskattningshänseende behandlas som gifta har nämligen motsvarande förmån. Dessutom är det så, att detta s. k. hemmakeavdrag utdelas även till ensamförälder. Detta innebär att om två ensamför-

äldrar gifter sig förlorar man två hemmakeavdrag på att gifta sig. Hemmakeavdragen är inte konstruerade så att de gynnar giftermål. Meningen att "makar som arbetar i egen rörelse fortfarande sambeskattas" är ägnad att inge en känsla av att dessa makar skulle på något sätt tjäna på detta. Motsatsen är fallet. När den särskilda och gynnsamma skatteskalen för gifta plockats bort är det en nackdel för makar som arbetar i egen rörelse att få sina inkomster tvångsvis sammanlagda vid beskattningen. Den ene makens inkomst drabbas av hårdare marginalskatt och makarna får en högre skatt än om var och en fick skatta för sig.

Det verkliga förhållandet är att äktenskapet är utsatt för en omfattande diskriminering och att denna diskriminering måste avskaffas.

Det nuvarande systemet ger utrymme för vad många bedömare kallat för "mygeleekonomi", som gynnar de sluga snarare än de svaga. Eftersom det är på gränsen till omöjligt att kontrollera att de olika reglerna inte missbrukas måste utrymmet för missbruk begränsas genom att reglerna ändras så att äktenskapet inte diskrimineras. Äktenskapet är den fastaste formen för familjebildning och ger den största stadgan och tryggheten för båda parter och för barnen. Äktenskapet ger också ett rättssystem som skyddar den svagaste parten om det skulle komma till skilsmässa. Självfallet kan det finnas många som inte delar dessa uppfattningar och önskar bilda familj utan att gifta sig. Men det kan inte godtas att samhället skapar sådana skatte- och sociallagar att många, som skulle vilja gifta sig, finner att det är ekonomiskt synnerligen ogynnsamt och av den billiga anledningen väljer att sammanbo utanför äktenskapsramen.

Mot denna bakgrund vill jag till statsrådet Odhnoff rikta följande frågor:

1. Vilka åtgärder önskar statsrådet vidta för att undanröja den omfattande ekonomiska diskriminering som träffar äktenskapet som samlevnadsform?
2. Vill statsrådet verka för att enhetliga och klara bestämmelser utarbetas till ledning för de många olika myndigheter som i konkreta fall har att avgöra om personer som är sammanboende skall behandlas som gifta eller inte?
3. Vill statsrådet medverka till att dessa problem blir föremål för en offentlig utredning t. ex. genom tilläggsdirektiv till familjelagssakkunniga?

Denna anhållan bordlades.

#### § 24 Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts propositioner:

Nr 116 med förslag till lag om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar m. m.

Nr 127 angående försörjningsberedskapen på beklädnadsområdet m. m.

Nr 128 med förslag till förordning om skatt på spel, m. m.

Nr 129 angående godkännande av avtal mellan televerket, Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet om bildande av ett alarmringsbolag, m. m.

Nr 133 angående ändrad regional organisation av SJ

Nr 137 med förslag till lag om ändring i lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott, m. m.

Nr 138 med förslag till lag om ändring i brottsbalken, m. m.

Nr 139 med förslag till lag om ändring i lagen (1928:281) om allmänna arvsfonden, m. m.

Nr 141 med förslag till lag om ändring i förordningen (1954:519) angående kostnadsfria och prisnedsatta läkemedel m. m.

## § 25 Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkanden:

Nr 39 i anledning av motion om den enskildes rättsskydd inom förvaltningen

Nr 40 i anledning av motion angående visstidspensionen för riksdagsledamot, m. m.

Finansutskottets betänkanden:

Nr 31 i anledning av motion (1971:1630) rörande redovisningen av statliga byggnadsobjekt, väckt i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:145

Nr 32 i anledning av motioner angående statlig upphandling från mindre och medelstora företag

Nr 33 i anledning av motion om en alternativ konjunkturprognos som komplettering till de statliga konjunkturrapporterna

Nr 34 i anledning av motion om ökade fältundersökningar inom näringslivet

Nr 35 i anledning av motion om en utredning rörande investerings- och driftstöd i anslutning till kommunernas långtidsplanering

Nr 36 i anledning av motion om redovisning över statsbudgeten av Guadeloupe-räntan

Nr 37 i anledning av motion om en kartläggning av det socialistiska samhällssystemets inverkan på den medborgerliga självstyrelsen m. m.

Socialförsäkringsutskottets betänkanden:

Nr 27 i anledning av motioner om obligatorisk begravningsförsäkring m. m.

Nr 28 i anledning av motion om allmän egenpension

Nr 29 i anledning av motion om en allmän socialförsäkring

Nr 30 i anledning av motion angående inbetalning av ATP-avgifter

Nr 31 i anledning av motion om placering i högre sjukpenningklass under pågående sjukdom

Nr 32 i anledning av motioner angående reglerna för tilläggsjukpenning vid havandeskap

Nr 33 i anledning av motion angående resetillägg till studiebidrag

Nr 34 i anledning av motion om ändrade regler för återbetalning av studiemedel m. m.

## Nr 115

Fredagen den  
10 november 1972

### Socialutskottets betänkanden:

Nr 35 i anledning av motion om inrättande av speciella kliniker för aborter

Nr 36 i anledning av motioner om bordellverksamhet, m. m.

### Utbildningsutskottets betänkanden:

Nr 40 i anledning av motion om kartläggning av den samhällsvetenskapliga forskningen

Nr 41 i anledning av motion om ökat antal ordinarie tjänster som speciallärare

Nr 42 i anledning av motion angående tillgodoräknande av äldre betyg vid fortsatta studier vid universitet och högskolor

Nr 43 i anledning av motion om förbättrad undervisning i samhällskunskap

Nr 44 i anledning av motion om universitetsutbildning i konsumentekonomi, m. m.

### Jordbruksutskottets betänkanden:

Nr 47 i anledning av motioner angående vissa fiskefrågor

Nr 48 i anledning av motion angående sänkning av aflatoxinhalten i importerade fodermedel

### Näringsutskottets betänkanden:

Nr 44 i anledning av propositionen 1972:101 med förslag om inrättande av ett kreditaktiebolag jämte motioner

Nr 45 i anledning av motion om ökat konsumentskydd för försäkringstagare

Nr 46 i anledning av motion om en utredning rörande villkoren för företag som tillhandahåller tjänster

Nr 48 i anledning av motion om obligatorisk testning av skyddshjälm, m. m.

Nr 49 i anledning av motion om översyn av uppgiftsskyldigheten för gäst på hotell eller pensionat

## § 26 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor framställts, nämligen

den 9 november av

Nr 309 Herr *Hamrin* (fp) till herr inrikesministern angående handläggningen av ärenden om näringshjälp till handikappade:

Avser statsrådet att ta initiativ till sådana ändringar i arbetsmarknadskungörelsen att länsarbetsnämnderna får ökade befogenheter att fatta beslut i ärenden om näringshjälp till handikappade?

den 10 november av

Nr 115

Fredagen den  
10 november 1972

---

Nr 310 Herr *Komstedt* (m) till herr kommunikationsministern angående trafiksäkerhetskontrollen av utländska lastfordon:

Vilka åtgärder avser statsrådet vidtaga för bättre trafiksäkerhetskontroll vid gränsstationerna av utländska lastfordon som skall trafikera svenska vägar?

Nr 311 Herr *Måbrink* (vpk) till herr utbildningsministern angående de grekiska skolorna i Sverige:

Hur bedömer utbildningsministern de skolor som den grekiska juntan upprätthåller i vårt land?

Nr 312 Herr *Israelsson* (vpk) till statsrådet fru Odhnoff angående fördelningen av anslaget till alkohol- och narkotikaupplysning:

Anser statsrådet nuvarande fördelning av anslaget till alkohol- och narkotikaupplysning vara väl avvägd eller mogen för en revidering – och om det senare är fallet – är statsrådet för sin del beredd att medverka till en mera ändamålsenlig fördelning?

Nr 313 Herr *Nilsson* i Agnäs (m) till herr civilministern angående villkoren för uppskov med kommunsammanläggning:

Anser statsrådet att hänsyn bör tagas till de grundläggande bestämmelserna vid kommunreformbeslutet, när en kommun i dag begär uppskov med sammanläggning?

§ 27 Kammaren åtskildes kl. 15.06.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

*/Solveig Gemert*

**Fredagen den 10 november**

- Herr talmannen 3  
" Andersson, Sten, i Stockholm (s) 11, 17, 30  
Fröken Bergegren (s) 46, 47, 48  
Herr Boo (c) 4, 15, 18, 28  
" Brandt (s) 62, 64, 65  
" Burenstam Linder (m) 74  
" Carlstein (s) 69, 71  
Fru Eriksson i Stockholm (s) 41, 44  
Herr Ernulf (fp) 45, 47, 48  
" Fiskesjö (c) 37, 40  
" Fridolfsson i Stockholm (m) 72  
" Fågelsbo (c) 49  
" Gustafson i Göteborg (fp) 72  
" Hagberg (vpk) 25, 34  
" Hernelius (m) 29, 31  
" Hörberg (fp) 60, 68, 70, 71  
" Jonsson i Alingsås (fp) 18  
" Josefson i Arrie (c) 71  
" Leuchovius (m) 50, 52  
" Lothigius (m) 67  
" Magnusson i Borås (m) 63, 65, 66, 67, 69  
" Molin (fp) 6, 15, 18, 34, 37, 41, 44  
" Mårtensson (s) 55, 56  
" Nilsson i Växjö (s) 26, 28  
" Olsson i Stockholm (vpk) 9, 33  
" Petersson i Gäddvik (m) 52  
" Petersson i Röstänga (fp) 53, 56, 57  
" Schött (m) 7, 16, 18, 38, 41, 43, 48, 54, 57  
" Sjöholm (fp) 23, 28, 34  
" Sundgren (s) 31, 33  
" Sundkvist (c) 59  
" Svensson i Kungälv (s) 71, 72, 73  
" Söderström (m) 61  
" Wictorsson (s) 39, 41  
" Wikner (s) 66, 67  
" Akerlind (m) 20, 28, 29, 32